

Van slachtoffer tot boosdoener

Een framinganalyse over Joden in Nederlandse nieuwsmedia en op Facebook van 2015-2017

Esha Metiary (s0913294)

Begeleider: Peter Burger

Tweede lezer: Willem Koetsenruijter

Datum: 23-04-2018

Master Journalistiek en Nieuwe Media

Universiteit Leiden

Samenvatting

Frames spelen op het gebied van mediastudies een belangrijke rol in de manier waarop burgers duiding aan bepaalde onderwerpen geven. Bij een kwestie die racisme en discriminatie in de hand zouden kunnen spelen, is het dus van belang te kijken hoe media Joden framen en hoe het vernaculaire web (de verzameling van nieuwsgroepen, blogs, wiki's, lezersreacties, sociale netwerken en andere fora op het wereldwijde web, zie paragraaf 2.2.), hierop reageert. Dit onderzoek is gedaan aan de hand van een kwalitatieve inductieve framinganalyse, waarbij er is gekeken naar frames die voorkomen op de NOS, in het Algemeen Dagblad en in de Volkskrant. In de media werden er drie frames gehanteerd: het slachtofferframe (Joden ondervinden last van antisemitisme en de nasleep van de Holocaust); het religieframe (orthodox-Jodendom staat haaks op westerse normen en waarden en het totum-pro-parteframe (Israël is een compleet Joodse staat en alle Joden op de wereld zijn Israëli).

Uit de Facebookdiscussies waren vijf frames te destilleren: eveneens het religieframe; het slachtofferframe; het conflictframe (Joden zijn verantwoordelijk voor het Israël-Palestinaconflict); het complotframe (Joden trekken achter de schermen aan de touwtjes) en het frame waarin antisemitisme de schuld van de islam is. Opvallend is dat er twee frames zijn die zowel in de media als op het vernaculaire web te vinden zijn, maar dat het slachtofferframe ook tegengesproken wordt. Hoewel de media een goede spreiding van frames hanteert, komt het conflictframe het meest naar voren in de Facebookreacties.

Joden, antisemitisme, Israël, framing, mediaframes, vernaculaire frames, framing devices, framingmatrix, NOS, Algemeen Dagblad, de Volkskrant, Facebook.

Voorwoord

Voor u ligt de masterscriptie van Esha Metiary, geschreven in het kader van de masteropleiding Journalistiek en Nieuwe Media aan de Universiteit Leiden. Dit onderzoek draait om de framing van Joden in traditionele nieuwsmedia en op het vernaculaire web en is gedaan aan de hand van een kwalitatieve inductieve framinganalyse.

Het schrijven van deze scriptie is niet geheel zonder slag of stoot verlopen en hoewel het even heeft mogen duren voordat de laatste hand aan dit schrijven gelegd was, heb ik ontzettend veel geleerd van het proces, zowel op academisch als persoonlijk niveau. De laatste loodjes wegen inderdaad het zwaarst. Mijn dank gaat uit naar Ivon Kemper, voor haar geduld en steun tijdens deze periode. Ook wil ik mijn begeleider Peter Burger bedanken voor de feedback en ook zeker het geduld.

Esha Metiary
Leiden, april 2018

Inhoudsopgave

	Samenvatting	2
	Voorwoord	3
1.	Inleiding	6
1.1	Maatschappelijke context	6
1.2	Wetenschappelijke relevantie	7
1.2.1	Belang van een framinganalyse	7
1.2.2	Eerder onderzoek	8
1.3	Vraagstelling	9
1.4	Leeswijzer	10
2.	Theoretisch kader	11
2.1	Framing	11
2.1.1	Framing – een definitie	11
2.1.2	Hoe werken frames?	12
2.2	Het vernaculaire web	14
2.2.1	De oorsprong van de term	14
2.2.2	Het belang van het vernaculaire web	15
2.3	Complottheorieën en complotdenkers	16
2.3.1	Definitie	16
2.3.2	Kenmerken	17
2.3.3	Complotdenkers op het vernaculaire web	17
2.3.4	Gehanteerd perspectief	18
2.4	Antisemitisme en stereotypering van Joden	19
2.5	Samenvatting	19
3.	Methode	21
3.1	Onderzoeksmethode	21
3.1.1	Kwalitatieve inductieve framinganalyse	21
3.1.2	Onderzoeksprocedure	21
3.1.3	Genomen stappen	22
3.2	Materiaalselectie	23
3.3	Ethische verantwoording	23
4.	Resultaten	25
4.1	Mediaframes	25
4.1.1	Het slachtofferframe	25
4.1.2	Het religieframe	28
4.1.3	Het totum-pro-parteframe	29
4.2	Vernaculaire frames	31
4.2.1	Het religieframe	31
4.2.2	Het slachtofferframe	32
4.2.3	Het conflictframe	34
4.2.4	Het complotframe	35
4.2.5	Antisemitisme is de schuld van de islam	37
4.3	Samenvatting	38
5.	Conclusie en discussie	40
5.1	Conclusie	40
5.1.1	Drie mediaframes	40
5.1.2	Vijf vernaculaire frames	41
5.2	Discussie	42
	Bibliografie	45
	Bijlagen	
	Bijlage 1: Open coderen	48

Bijlage 2: Framingmatrixen
Bijlage 3: Facebookcitaten

49
97

01. Inleiding

De Leidse hoogleraar in de rechtswetenschap Afshin Ellian schreef in 2015 in Elsevier dat antisemitisme terug van weggeweest is. Door het toenemende aantal geradicaliseerde moslims groeit jodenhaat in de Nederlandse samenleving. Zeventig jaar na de Tweede Wereldoorlog leven Joden volgens hem wederom in angst en moeten Joodse instellingen in Europa bewaakt worden. "Wie had dat ooit kunnen denken?"

Ondenikbaar is het echter niet. Antisemitisme is altijd aanwezig, maar niet altijd merk- of meetbaar. Evelien Gans, bijzonder hoogleraar Hedendaags Jodendom aan de Universiteit van Amsterdam noemt antisemitisme een multifunctioneel projectiescherm: "Je kunt al je frustraties, je rancunes, je ergernis over ontwikkelingen in de maatschappij, op 'de jood' afreageren." (Groenteman, 2016).

Er bestaan talloze historische verklaringen voor antisemitisme, maar hoe dan ook hebben Joden een uitzonderlijke positie in Europa. Een volk dat over de aardbol verstrooid is, heeft zich weten te vestigen binnen verschillende Europese samenlevingen en is daar succesvol geïntegreerd. Toch worden Joden op veel plekken nog buitengesloten en gemarginaliseerd vanwege de vele vooroordelen die er over hen bestaan.

Ook nieuwsmedia buigen zich over Joodse vraagstukken en gevallen van antisemitisme. Ze brengen een aantal frames naar voren en spelen een rol in hoe het publiek over bepaalde kwesties denkt. Gans (2003) waarschuwt dat toegenomen antisemitisme niet met een korrel zout genomen dient te worden en dat het van belang is om 'alert te zijn en op te treden'.

1.1 Maatschappelijke context

Mijnwerkers gebruikten vroeger kanaries om gevaarlijke gaslekken te kunnen detecteren. Viel de zangvogel stil, dan was het voor de mijnwerkers hoog tijd om te vertrekken. Tegenwoordig is de kanarie in de kolenmijn een metafoor voor intolerantie en racisme in de samenleving. De Joden zijn de kanarie en de kolenmijn moet de maatschappij voorstellen. Jodenhaat komt voor als reactie op maatschappelijke onzekerheid en hoogleraar hedendaags Jodendom Evelien Gans noemt antisemitisme 'een multifunctioneel projectiescherm' (Groenteman, 2016). Als het slecht gaat met de Joden, is dat ook zeker een voorbode voor de samenleving.

Recentelijk (15 juni 2015) is er een onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut verschenen waarin 2400 jongeren ondervraagd werden over hun gevoelens ten opzichte van Joden. Het onderzoek heeft als doel om zicht te krijgen op de omvang, oorzaken en triggerfactoren van antisemitisme en neemt als uitgangspunten antisemitisme in de voetbalwereld en antisemitisme naar aanleiding van het Midden-Oostenconflict. Het onderzoek wijst uit dat media een faciliterende rol in antisemitisme hebben en dat beeldvorming over Joden onder andere door sociale media bepaald wordt. Hoewel gezegd wordt dat de vragen in het onderzoek te suggestief zijn geweest (Joost de Vries, Volkskrant 18-06-2015), duidt het onderzoek toegenomen antisemitische gevoelens onder jongeren aan en wil minister Asscher een vervolgonderzoek omdat hij de resultaten zeer ernstig vindt.

Op het gebied van mediastudies spelen frames een belangrijke rol in de manier waarop burgers duiding aan bepaalde onderwerpen geven en sociale problemen aan de kaak stellen. Racisme en discriminatie zijn overduidelijke maatschappelijke problemen en antisemitisme valt hieronder.

Sociale problemen zijn dubbelzinnige situaties die door verschillende mensen op verschillende manieren kunnen worden bekeken en als zodanig ook door sommige mensen als verontrustend kunnen worden beschouwd (Harris in Best & Harris, 2013, p. 4).

De vaststelling van een sociaal probleem hangt echter nauw samen met door wie dat gebeurt. Het vaststellen van wanneer iets een sociaal probleem is, is namelijk niet iets wat plaatsvindt middels objectieve wijze. Het vaststellen van wat een sociaal probleem is vereist dat een sociaal probleem ook benaderd wordt als sociaal construct, waardoor de wat vraag samenvalt met de wie vraag. Een sociaal construct leunt immers op de collectieve wilsovertuiging, die een betekenis aan een fenomeen toedicht die verder gaat dan objectief vaststelbaar. Een probleem is dus ook pas een sociaal probleem, indien genoeg mensen het erkennen als sociaal probleem. Dit levert de situatie op dat een sociaal probleem in abstracto geen objectieve definitie heeft, alsmede dat er ook geen objectieve casus bestaat van een specifiek sociaal probleem - het label sociaal is elke keer weer afhankelijk van het draagvlak c.q. de breed gedragen overtuiging dat het probleem een sociaal probleem is. Hoe meer wijdverspreid die overtuiging, hoe groter de legitimiteit van het label sociaal probleem (Harris in Best & Harris, p. 2-6).

Ieder persoon definieert op een andere manier sociale problemen, onder andere op het vernaculaire web (hierover meer in hoofdstuk 2). Het is van belang om de verschillen tussen traditionele mediaberichten te vergelijken met bijdragen op fora en blogs, omdat het vernaculaire web een plek is waar afwijkende meningen kunnen voorkomen. Een framinganalyse geeft goed weer wat de veranderende houdingen tussen het publiek en de media zijn.

1.2 Wetenschappelijke relevantie

Het doel van dit onderzoek is om een zo compleet en relevant mogelijk overzicht te geven van de frames die bestaan over Joden. Dit onderzoek poogt op geen enkele manier een verklaring te geven voor het bestaan van antisemitisme, maar richt zich slechts op online berichtgeving en reacties op het vernaculaire web.

1.2.1 Belang van een framinganalyse

Het vertrouwen in de media staat al sinds het begin van de jaren 1980 onder druk (Capella, 2002; Kist 2018), maar zeker de laatste jaren is het gezag van de mainstream media als leverancier van betrouwbare informatie in aanzien gedaald (Burger, 2014, p. 278). Cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek tonen aan dat slechts circa 30 procent van de Nederlanders de pers vertrouwt.¹ Media zijn echter nog steeds een belangrijke informatiebron in de maatschappij en hoewel ze niet altijd kunnen bepalen wát men over bepaalde onderwerpen denkt, hebben ze in enige mate een cultiverende rol (Vergeer, 2000, p. 134, Van Gorp, 2006a, p. 247) en slagen ze erin om het publiek over hun onderwerpen te laten nadenken (Cohen, 1963, p. 13, De Vreese, 2005, p. 51)

Niet alleen is er een vertrouwenskloof ontstaan tussen burger en media, maar ook het wantrouwen in andere instituties zoals overheden is groeiende. Volgens Capella (2002, p. 240) ligt deze afname aan het karakter van de traditionele media: ze repliceren slechts verhalen die

---

¹<http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=82378ned&D1=4&D2=0&D3=0&D4=a&HDR=T&STB=G1,G2,G3&VW=T>

hen op een bepaalde manier zijn voorgekauwd (door onder andere politici) en voorzien het publiek hierdoor slechts van homogeen nieuws. Alternatieve zienswijzen komen niet aan bod.

Met deze gezagscrisis in het achterhoofd, is een framinganalyse interessant omdat deze bijdraagt aan de controle van de objectiviteit die van een journalist verlangd wordt. Mediaframes spelen een grote rol omdat ze het proces van informatieverwerking en interpretatie beïnvloeden. Een framinganalyse biedt inzicht in de werking en invloed van de media (Van Gorp, 2006a, p. 246).

Framing is te vinden in het spanningsveld tussen media en maatschappij en met een framinganalyse wordt tevens bepaald of een journalist zijn rol als verteller van de realiteit goed vervult (D'Angelo, 2002; Wijnberg, 2016; Rijsselmus, 2014, p. 115).

Journalisten spelen dus een belangrijke rol in de vorming van dit proces, omdat zij ervoor moeten zorgen dat het publiek juist en volledig geïnformeerd wordt. Omdat frames een sturende werking hebben, is het van belang om zowel een framinganalyse uit te voeren op berichten uit de traditionele media, maar ook om frames in vernaculaire media te reconstrueren en hiervan de sponsors te benoemen.

Een kwantitatief onderzoek naar frames in vernaculaire media vergroot de kennis over de groeiende vertrouwenskloof tussen burger en media, waarbij ook contra-frames en alternatieve verklaringen serieus genomen dienen te worden (Van Buuren, 2016, p. 41).

1.2.2 Eerder onderzoek

Er is al aardig wat onderzoek gedaan naar de framing van Joden in historische werken zoals Luthers 'Von den Juden und ihren Lügen' en Grillparzers 'Die Jüdin von Toledo' (Van Iersel, 2016; Helfer, 2002)

Een kwestie die vaak gebruikt wordt voor een framinganalyse als het om Joden gaat, is het Israëliësch-Palestijns conflict (Elmasry, M., Shamy, A., Manning, P., Mills, A., & Auter, P., 2013; Goudswaard, 2002).

Simon Bronner (2014) onderzocht de culturele gebruiken van Joden en trachtte de Joodse identiteit te framen aan de hand van opvattingen over deze cultuur van participanten die allen verschillende achtergronden hadden.

Remco Ensel bespreekt in het boek 'Haatspraak' (2014) de 21^e-eeuwse golf aan antisemitische incidenten, waarbij de driehoek Israël, Joden en de Holocaust centraal staat. Ensel trekt in zijn boek een duidelijke scheidingslijn tussen de periode 1967-1999 en 2000-heden. Hij constateert dat in de eerste periode Joden -in hun verbinding met de staat Israel- geframed werden als daders vanwege de Zesdaagse oorlog en het Israël-Palestinaconflict. In de periode na 2000 constateert Ensel een ander frame, namelijk dat van slachtoffer. Deze ommezwaai wordt veroorzaakt door een verandering in het maatschappelijk discours en de -ten dele antisemitische- opkomst van islamitisch fundamentalisme en de terreuraanslagen in de VS, West-Europa, Azië en de Arabische wereld.

Ensels boek is een van de belangrijkste werken als men wil begrijpen waar hedendaags antisemitisme vandaan komt. Ensel beschrijft de naoorlogse geschiedenis van antisemitisme en trekt dit door tot de actuele situatie waarover het debat nog steeds in volle gang is.

Ensel doet met een aantal andere onderzoekers, onder andere Evelien Gans, bij het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies onderzoek naar hedendaags antisemitisme. Een van de onderzoeken, geleid door Gans, richt zich op de identiteitsvorming en stereotypering van Joden na de Tweede Wereldoorlog. De voorlopige conclusies van dat onderzoek luiden dat Nederlands antisemitisme gestoeld is op zes stereotypes: de Jood als eeuwig slachtoffer van de Holocaust; Holocaustontkenning; demonisering van Israël; voetbalantisemitisme; anti-judaïsme en seculiere, populistische gevoelens van superioriteit over Joden. Het doel van het onderzoek is om duidelijk te krijgen wat 'echt antisemitisme' is en welke stereotypes van Joden er vandaag de dag relevant zijn in het debat.²

De voorliggende thesis sluit goed aan bij het onderzoek van Gans omdat het als doel heeft om een zo compleet mogelijk overzicht van frames omtrent Joden te geven; zowel in de mainstream media als die op het vernaculaire web. De literatuur kent een lacune als het gaat om framing van Joden in de Nederlandse media en op het vernaculaire web.

De hiervoor genoemde onderzoeken hebben een internationaal karakter, in de master thesis van Mirjam Goudswaard wordt onderzocht hoe het Israëlisch-Palestijns conflict in De Telegraaf en De Volkskrant weergegeven wordt. Daar concludeerde zij dat de media meer aandacht schenken aan de Israëlische kant van het verhaal en ook vaker Israël als agressor opvoeren dan Palestina. Ook het onderzoek van Deprez, Raeymaeckers en Van Leuven (2011) spitst zich toe op framing rondom framing van geopolitieke conflicten. Deze thesis zoomt in op framing van Joden, maar dan juist met specifieke aandacht voor het vernaculaire web in algemene zin.

De beperking van dit onderzoek is dat de vernaculaire frames uitsluitend uit Facebookreacties gedestilleerd zijn, maar vanwege de toegankelijkheid van dit platform zou dat geen probleem moeten vormen omdat er alsnog genoeg gemengde content te vinden is (Howard, 2008b).

1.3 Vraagstelling

In dit onderzoek zal met behulp van een framinganalyse onderzocht worden welke frames omtrent Joden er in nieuwsmedia worden gehanteerd en welke frames in Facebookreacties naar voren komen. De frames worden gedestilleerd uit berichten van de Volkskrant, het Algemeen Dagblad en de NOS respectievelijk de Facebook-reacties daarop, binnen een -op argumenten van haalbaarheid en beheersbaarheid gebaseerd- tijdsframe lopende van september 2015 tot februari 2017. Het bronnencorpus is samengesteld aan het begin van de onderzoeksperiode (februari 2017) en loopt derhalve ook niet verder dan deze periode.

De hoofdvraag waar dit onderzoek om draait is:

Welke frames omtrent Joden komen voor in berichtgeving van traditionele nieuwsmedia & in de reacties op die berichten op Facebook?

Om een volledige analyse tot stand te brengen en een antwoord te geven op de hoofdvraag, zijn de volgende vier deelvragen opgesteld:

---

² <https://www.niod.nl/nl/dutch-antisemitism/subproject-1-dutch-dutch>

Welke media hanteren welke frames?
Welke frames komen er naar voren in de reacties
Zijn er frames die elkaar uitsluiten?

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt middels een theoretisch kader het concept framing en de werking van frames uitgelegd, waarna er besproken wordt wat het vernaculaire web is. Deze twee begrippen, framing en het vernaculair web, zijn van groot belang in dit onderzoek. Hoofdstuk 3 is gewijd aan de gehanteerde methode, hoe deze tot stand komt en hoe een framinganalyse toegepast moet worden. De resultaten van de framinganalyse worden besproken in hoofdstuk 4. In hoofdstuk 5 wordt aan de hand van de resultaten conclusies getrokken en antwoord gegeven op de hierboven genoemde onderzoeksvragen. Ook worden er in dit hoofdstuk punten voor discussie vastgesteld waaruit eventuele verdere onderzoeken zouden kunnen ontstaan.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk zal het theoretisch kader dat ten grondslag aan dit onderzoek ligt besproken worden. Allereerst zal het begrip ‘framing’ aan bod komen: wat betekent het begrip en hoe werkt het? Daarna wordt de term ‘vernaculair web’ onder de loep genomen en ten slotte zal uitleg gegeven worden over complotdenken en complotdenkers.

2.1 Framing

Dit onderzoek richt zich op de manier waarop Joden in het nieuws gebracht worden en hoe men over ze spreekt in Facebookreacties. Dit wordt gedaan aan de hand van frames.

2.1.1 Framing - een definitie

In de loop der tijd heeft het begrip framing een hoop definities gekregen omdat het een term is die veel gebruikt wordt in de sociale wetenschappen en geesteswetenschappen (Entman, 1993, p. 51). Volgens Van Gorp (2006a, p. 246) kent het begrip zijn oorsprong in cognitieve psychologie en antropologie, maar is de betekenis vervolgens voor andere disciplines aangepast. Frames zijn “mental structures that shape the way we see the world” (Lakoff, 2004, p. xv) en de manier waarop we betekenis geven aan de wereld (Gamson & Modigliani, 1989). De meest geciteerde omschrijving is de definitie die Entman (1993) geeft:

“To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation for the item described.” (Entman, 1993, p. 52)

Kort door de bocht is framing een elementaire manier om kwesties te begrijpen en te communiceren. Door framing wordt in een communicatieve tekst het bewustzijn van de ontvanger door middel van tekstuele en visuele elementen beïnvloed. Het is een proces van selectie en weglating, waarbij de ontvanger een bepaalde kant opgestuurd wordt door middel van woordkeuze en perspectiefbepaling (Van Gorp, 2006a, p. 248). Hierdoor worden de volgens Entman (1993, p. 52) vier klassieke elementen van een frame gecreëerd:

1. Er wordt een probleem gedefinieerd.
2. Er wordt een oorzaak voor het probleem geïdentificeerd.
3. Er vindt een morele evaluatie plaats.
4. Er worden oplossingen aanbevolen.

Om te spreken over een frame is het niet noodzakelijk dat alle bovengenoemde elementen aanwezig zijn. Zelfs als er slechts twee of drie in een tekst naar voren komen, wordt duidelijk dat er iets ingekaderd wordt.

Een journalist streeft ernaar om in feitelijke verslaglegging geen standpunt in te nemen, maar schrijft wel vanuit een bepaalde positie en wereldbeeld, gestoeld op ontologische, epistemologische, methodologische en morele aannames (Wijnberg 2017). Objectieve verslaglegging bestaat dus niet. Gamson & Modigliani (1989) zijn nog stelliger: journalisten kiezen actief wat ze wel en niet behandelen. Ook Papachirissi en Oliveira, hoewel iets voorzichtiger, zijn van mening dat een frame grotendeels in handen van de journalist ligt:

“Framing theory emphasizes the ability of any entity—media, individuals, or organizations—to delineate other people’s reality, highlighting one interpretation while de-emphasizing a less favored one.” (Papachirissi en Oliveira, 2008, p. 54)

Een frame wordt grotendeels gevormd aan de hand van de normen en waarden van een journalist, met de verwachtingen van het publiek en de standaard van het medium in het achterhoofd (Gamson & Modigliani, 1987).

Scheufele (1999, p. 109) benoemt aan de hand van het werk van Shoemaker & Reese (1996) en Tuchman (1978) vijf factoren die mogelijk een rol spelen bij het framen van een onderwerp door een journalist: sociale normen en waarden; drukuitoefening en beperkingen vanuit het bedrijf; druk van belanghebbenden; journalistieke routines en de ideologische of politieke oriëntatie van een journalist. De Vreese (2005, p. 52) noemt dit *frame-building*.

Frames zijn niet slechts in het hoofd van een journalist te vinden, maar op meerdere plekken: de communicator (dus de maker), de tekst, de ontvanger en iemands achtergrond/cultuur (Entman, 1993, p. 52, Van Gorp, 2006a, p. 247).

2.1.2 Hoe werken frames?

De vorige paragraaf legde zich erop toe een duidelijke definitie te geven van het begrip frames. Framing is het kiezen van een invalshoek om het bewustzijn van de ontvanger een bepaalde kant op te laten bewegen en de realiteit op dezelfde manier als de journalist te benaderen. Of, zoals Van Gorp (2006b, p. 233) het zegt: “Framing bewerkstelligt een mentale connectie tussen onderwerpen en bepaalde ideeën.” Maar hoe gaat zoiets in zijn werk?

Een frame bestaat hoofdzakelijk uit twee onderdelen: *framing devices* en *reasoning devices*. Deze twee onderdelen vormen samen het *frame package*. *Framing devices* zijn tekstuele en visuele elementen die zijn aan te wijzen in een tekst/foto: metaforen, (historische) voorbeelden, leuzen, afbeeldingen en andere visuele elementen (Gamson & Modigliani, 1989). Tankard (2001, p. 100) identificeert zelfs 11 mogelijke *framing devices* in de vorm van formele elementen:

1. Koppen en boventitels.
2. Ondertitels.
3. Foto’s.
4. Bijschriften.
5. Inleiding/lead van een artikel.
6. Selectie van bronnen of betrekkingen.
7. Selectie van quotes.
8. Blickvangercitaten.
9. Logo’s (visuele identificatie van de serie waar het artikel toe behoort).
10. Statistieken, tabellen en grafieken.
11. Uitsmijter.

Een *framing device* alleen vormt nog geen frame, maar slechts een deel van de invulling. Het zijn de *reasoning devices* die een frame bijeenhouden; achterliggende ideeën die zowel impliciet als expliciet uit een tekst kunnen worden afgeleid. Gamson & Modigliani (1989, p. 3-4) wijzen drie *reasoning devices* aan: oorzaak, gevolg en een moreel oordeel. Entman (1993) wees deze onderdelen aan als klassieke elementen van een frame en voegde daar nog een vierde aan toe: er worden oplossingen aanbevolen.

Om een frame daadwerkelijk zijn werk te laten doen, zijn er *frame sponsors* nodig. Dit zijn personen of organisaties die er baat bij hebben dat een bepaald frame de wereld in geholpen wordt. Een framesponsor zal concrete actie ondernemen om het frame te promoten, door bijvoorbeeld de media op te zoeken. Een framesponsor dient niet verward te worden met een framevertegenwoordiger; dit is slechts een individu die denkbeelden uit een bepaald frame gebruikt, maar zal geen campagne voeren voor dat frame.

Hier ontstaat een belangrijk verschil in de manieren van framen: framing door de media en framing via de media (Van Gorp, 2006a). Het is voor lobbyisten, spindoctors en adverteerders zaak om de media verslag te laten doen op de manier dat zij dat het liefste zien.

“Sponsorship is more than merely advocacy, involving such tangible activities as speech making, interviews with journalists, advertising, article and pamphlet writing, and the filing of legal briefs to promote a preferred package.” (Gamson & Modigliani, 1989, p. 6)

Een persvoorlichter zal het publiek, vaak via de media, zo goed mogelijk willen informeren maar kiest hierbij wel vaak met opzet een zo gunstig mogelijk frame (Van Gorp, 2007b). Een politicus kan via een live-interviews een eigen invalshoek kiezen. Hier zijn dus allemaal framesponsors aan het werk die hun frames via de media willen stimuleren. Framen door de media gebeurt door de journalist zelf, bij het al dan niet onbewust bepalen van een frame voor bijvoorbeeld een reportage (Van Gorp, 2006a).

Daarnaast is het ook belangrijk onderscheid te maken tussen *media frames* en *individuele frames*. Met media frames worden verhaallijnen of een centraal organiserend idee achter een verhaal in ontwikkeling bedoeld (Gamson & Modigliani, 1987, p. 143, zoals geciteerd in Scheufele, 1999, p. 106). Individuele frames zijn achterliggende denkwijzen die verweven zijn met culturele waarden en normen: iemands referentiekader. Dit referentiekader dient als een gids voor de verwerking van informatie (Scheufele, 1999, p. 105).

Een media frame heeft meer kans van slagen en zal sneller geaccepteerd worden door de ontvanger als het gepresenteerde frame dicht bij de eigen opvattingen en ervaringen van de ontvanger ligt. Hierdoor wordt een frame als objectief en dus betrouwbaar beschouwd (Van Gorp, 2006b, p. 49-50). Komt het media frame niet overeen met de manier waarop de ontvanger de werkelijkheid frameet en dus interpreteert, dan wordt een bericht gezien als onwaar/onbetrouwbaar. Een deel van de kracht van een frame ligt in het feit dat ze doorgaans onopgemerkt blijven: hierdoor hebben ze een sluimerende aanwezigheid en een sluipende impact (Van Gorp, 2006a, p. 253). Herhaling zou er dus eventueel toe kunnen leiden dat de ontvanger zijn/haar zienswijze bijstelt.

Het cultivatie-effect van media is beperkt. De oorzaak is onder andere dat elk medium een bepaald publiek aan zich bindt dat qua achtergrond, opleidingsniveau en interesses sterk kan verschillen van het publiek van een ander medium. Er is tussen media weinig ‘overloop’ van publiek en dus blijven ontvangers in hun eigen belevingswereld. Minder blootstelling aan bijvoorbeeld geschreven pers, betekent over het algemeen een radicaler wereldbeeld waar bepaalde frames geen kans krijgen (Vergeer, 2000, p. 117-124). De potentie van frames om het publiek te beïnvloeden, zo beaamt Van Gorp (2006a, p. 253; 2006b), is afhankelijk van de eigenschap dat frames goed aansluiten op de culturele motieven, waarden en normen van de

ontvanger. De invloed van een media frame op de publieke opinie noemt men frame-setting (De Vreese, 2005, p. 52).

2.2 Het vernaculaire web

De frames die in dit onderzoek naar voren komen, worden afgeleid uit nieuwsberichten en de reacties daarop. Dit reactiegedeelte is onderdeel van het vernaculaire web; een verzamelnaam voor nieuwsgroepen, blogs, wiki's, lezersreacties, sociale netwerken en andere fora op het wereldwijde web (Burger, 2014, p. 16). Het woord 'vernaculair' betekent streektaal³ of dialect dat door het volk van een bepaalde streek wordt gesproken.⁴ Waar het vernaculaire web vandaan komt en waarom het van belang is zal hieronder uitgelegd worden.

2.2.1 De oorsprong van de term

De term vernaculair wordt in de sociale- en geesteswetenschappen voor het eerst in 1960 door Margaret Lantis gebruikt, hoewel het woord al een veel oudere oorsprong kent. Lantis beschrijft het begrip vernaculair als alledaagse culturele uitingen en de daarbij behorende taal die duidelijk verschillen van literair taalgebruik of het taalgebruik in het nieuws. Ze noemt het ook wel "the commonplace" (Lantis, 1960, p. 202-203). Vernaculaire cultuur was voor iedereen beschikbaar en diende dan ook als tegenhanger voor *high culture*.

Er bestaan drie opvattingen over wat vernaculair inhoudt. Een van die opvattingen draait, als we spreken over de media, om de oorsprong van content. Content geproduceerd door de media wordt gezien als *institutional content*, maar als de producent van content geenszins gelieerd is aan een dergelijk instituut, dan spreken we van *self-produced* en dus van vernaculaire content (Howard, 2008a). Een andere manier om betekenis te geven aan het begrip, is door te kijken naar de eigenschappen van content. Als content tegen de waarden en normen van instituties ingaat, spreekt men ook van vernaculair. De derde opvatting komt van de hybride eigenschap die het woord in oorsprong heeft. Deze eigenschap valt terug te dateren naar het ontstaan van het woord in de Romeinse tijd (Howard, 2008a, p. 496). Een in gevangenschap geboren slaaf noemde men een *verna*; een 'product' dat grootgebracht werd met de Romeinse cultuur, maar ook te maken had met de cultuur waarvan hij of zij afkomstig was. Later werd de term ook voor individuen met ouders van verschillende etnische achtergronden gebruikt, met name voor personen die actief waren in Romeinse instituten, maar niet van Romeinse komaf waren (Howard, 2008a). Omdat de *hibrida verna* een dubbele culturele achtergrond had, werd deze gezien als wild en ongetemd.

Vertaald naar het heden zegt Howard over de hybride eigenschap dat de vernaculaire communicatievorm het tegenovergestelde is van institutioneel, maar niet mogelijk zou zijn zonder het bestaan van instituties. Om een eigen wereldbeeld te verkondigen, hoeft men niet langer rekening te houden met traditionele media zoals uitgevers of televisieproducers.

---

³ Van Dale, geraadpleegd op 20-01-2017

(<http://www.vandale.nl/opzoeken?pattern=vernaculaire&lang=fn>)

⁴ Oxford Dictionary, geraadpleegd op 20-01-2017

(<https://en.oxforddictionaries.com/definition/vernacular>)

*“On the one hand, the vernacular is imagined as local discourse that is distinct from larger institutional discourses. In this “subaltern” view, the vernacular voice is that of the subordinate counteragent seeking to be heard over hegemony. On the other hand, the vernacular is imagined as a shared resource, a *sensus communis*, or community *doxa*. In this “common” view, the vernacular is a communal chorus that emerges from the multiplicity of voices speaking in the noninstitutional discursive spaces of quotidian life.” (Howard, 2008a, p. 493)*

Howard benadrukt dat het online vernaculaire web hevig gestoeld is op publieksparticipatie. Participatieve media verschuiven de nadruk van consumptie van een monologische redevowering naar interactieve, face-to-face communicatie (Howard, 2008a, p. 501). Neem bijvoorbeeld Facebook, een medium waar een groot deel van het bronnencorpus van deze thesis vandaan komt. Op dit medium ontstaan enkelvoudige boodschappen uit meerdere stemmen. Gehybridiseerde teksten die niet zouden kunnen bestaan zonder traditionele media, maar waarvoor in traditionele media geen plek is. In het geval van deze thesis zijn die enkelvoudige boodschappen de vernaculaire frames.

2.2.2 Het belang van het vernaculaire web

Het web zoals we dat nu kennen, is een hybride product, zoals de hierboven beschreven *hibrida verna*. Enerzijds hebben we te maken met content geproduceerd door instituten zoals traditionele nieuwsmedia en anderzijds wordt er ook content aangeleverd door een minder dominante, niet-institutionele groep. Kenmerkend voor het vernaculaire web is dat er discours plaatsvindt: het zijn plekken op het internet die specifiek zijn ingericht voor discussies en die burgers de ruimte bieden om te twifelen aan mainstream media en traditioneel gezag. Opvallend genoeg vindt dergelijk discours vaak plaats op door instituten gefaciliteerde plekken, denk aan het reactiegedeelte op Facebook of op nieuwswebsites.

Het vertrouwen in de media is sinds de jaren 80 aan het dalen (Capella, 2002; Kist, 2018). Mede dankzij de komst van sociale media is dit dalen van het vertrouwen vanaf eind jaren '90 in een stroomversnelling gekomen. Burgers accepteren steeds minder het gezag omdat journalisten enerzijds eenzijdig gebruik maken van bronnen en anderzijds omdat er in toenemende mate gevraagd wordt om transparantie. Dat betekent onder andere hoor en wederhoor en openheid over de werkwijze. Het instituut 'de media' is niet meer een vanzelfsprekende autoriteit. Niet langer zijn de traditionele media de *gatekeeper*, de waakhond die instanties en overheden controleren en nieuws selecteren, maar heeft de burger ook het gereedschap in handen om zelf op onderzoek uit te gaan. Er bestaat een duidelijke kloof tussen de mainstream media en het vernaculaire domein (Burger, 2014, p. 279).

Deze kloof is ontstaan na de introductie van Web 2.0. Halverwege de jaren 1990 werd het voor commerciële instellingen mogelijk om zichzelf op het internet te begeven. Bedrijven, overheden, universiteiten en andere instituties huurden professionele ICT'ers in om websites te bouwen terwijl hobbyisten en amateurs zelf aan de slag gingen met HTML. De websites van instituties zagen er een stuk professioneler en ingewikkelder uit dan de amateurpagina's, waardoor de amateurpagina's al snel werden bestempeld als vernaculair (Howard, 2008a, p. 500). Al snel ontstonden er *participatory* websites zoals LiveJournal, waar burgers makkelijk en snel hun eigen website konden maken en waar andere burgers weer op berichten konden reageren. Deze websites waren vaak niet meer dan een online dagboek, maar groeiden al snel uit tot zeer

diverse platforms waar allerlei meningen, variërend van politiek tot tuinieren, besproken konden worden (Howard, 2008b, p. 210). In die zin is het vernaculaire web dus zeer van belang; burgers die zich niet herkennen in de berichtgeving van mainstream media of die menen niet gehoord te worden, hebben toch een openbare plek waar ze hun ei kwijt kunnen. Dit is ook al eerder aangetoond door onder andere Burger en Vanderveen (2010), en door Burger in zijn proefschrift van 2014. Dit waren echter discoursanalyses en geen framinganalyses.

2.3 Complottheorieën en complotdenkers

Bij een complottheoreticus wordt al snel gedacht aan een laagopgeleid, zich autoritair gedragend, excentriek en paranoïde persoon die zich aan de uiterst rechtse kant van het spectrum bevindt (Knight, 2000, p. 24), maar het is te kort door de bocht om complotdenkers af te schilderen als randfiguren. Eerder zou je kunnen stellen dat het personen zijn die van het gangbare afwijken en een kritische blik op de samenleving werpen. Het vernaculaire web leent zich uitstekend voor dit soort mensen omdat er op de online fora en blogs meer ruimte is voor scepsis. Journalisten horen voor hun werk traditionele en institutionele bronnen te gebruiken en complottheoretici nemen daar geen genoegen mee. Van Buuren (2016, p. 41) zegt dat complotconstructies, die empirisch gezien niet altijd loepzuiver in elkaar steken, wel vragen stellen naar machtsverhoudingen en manipulatie binnen een samenleving. Waarschuwend stelt hij dat als deze alternatieve verklaringen de kop op steken, dat dat een teken is en dat men deze complotconstructies serieus moet nemen. Ze zeggen immers wat over de verhoudingen binnen een maatschappij.

2.3.1 Definitie

De definitie van een complot is lastig en omstreken (zie ook paragraaf 2.3.4). De klassieke complottheoreticus wordt door vele auteurs als paranoïde gezien en dit is mede dankzij de manier waarop zij zelf hun visie definiëren: grote historische gebeurtenissen zouden het resultaat zijn van samenzweringen. Economische crises, natuurrampen en oorlogen zouden allemaal te danken zijn aan machtige en kwaadwillende personen die al dan niet hun rol willen verhullen (Popper, 1962; Hofstadter, 1964; Sunstein & Vermeule, 2009; Van Prooijen 2015). In een complottheorie worden buitengewone eigenschappen en kwaliteiten toegeschreven aan deze personen. Complotdenkers geloven dat de raderen van de samenleving een bewust ontwerp zijn: overheden en instituten werken allemaal samen om een doel te behalen terwijl de burger er bewust buiten gelaten wordt. Hierdoor ontstaat een wij-zij denken, waarbij alle samenzwerende instanties over één kam geschoren worden (Popper, 1962).

"It is the view that whatever happens in society--including things which people as a rule dislike, such as war, unemployment, poverty, shortages--are the results of direct design by some powerful individuals or groups." (Popper, 1962, p. 341)

Een complottheorie laat zich niet makkelijk ontkrachten omdat het niet compleet gebaseerd is op feiten en informatie, maar op gevoelens en overtuigingen die geen feitelijke basis kennen. Overduidelijk tegenbewijs wordt door complotdenkers dan ook vaak gezien zijnde geproduceerd door de samenzweerdere (Sunstein & Vermeule, 2009, p. 225). Omdat er te allen tijde complotten voorkomen, maken wetenschappers onderscheid in verschillende gradaties. Hierbinnen bestaan (waan)ideeën die geen enkele feitelijke basis hebben en insignificante samenzweringen die ergens een kern van waarheid hebben (Hofstadter, 1964; Popper, 1962).

Die kern van waarheid komt voort uit de al langer bestaande twijfel aan de betrouwbaarheid van instituties, die weer voortkomt uit “een lange geschiedenis van list en bedrog, manipulatie, intriges en samenzweringen, geweld en clandestiene operaties, afpersing en chantage” (Van Buuren, 2016, p. 39).

2.3.2 Kenmerken

Het eerste kenmerk van een complotdenker is de overtuiging in de afwezigheid van toeval. Gebeurtenissen, handelingen en hun consequenties zijn het directe gevolg van doelbewuste acties van personen (Sunstein & Vermeule, 2009; Popper, 1962). Dat is ook waar volgens Sunstein & Vermeule (2009, p. 208) de aantrekkingskracht van een complottheorie ligt: schijnbaar onverklaarbare gebeurtenissen kunnen aan opzettelijk optreden toegeschreven worden en in plaats van de gevolgen te accepteren, wordt de ‘schuld’ afgeschoven op de achter de schermen werkende krachten. Door de onwil om de gevolgen daarvan te accepteren kan de ‘schuld’ afgeschoven worden op deze achter de schermen werkende mechanismes.

Een tweede kenmerk is, hieruit voortvloeiend, dat de complotdenkers ervaren dat zij verwickeld zijn in een strijd tussen het goede (zichzelf) en het kwade (Hofstadter, 1964, p. 82). De complotdenker is constant in strijd met samenzweerders en moet altijd verzet leveren tegen de gevestigde orde.

Een complottheoreticus houdt zich vaak bezig met het zoeken van bewijzen en literatuur om de eigen ideeën te onderschrijven en houdt zich ook bezig met het zelf produceren van materiaal. Er bestaat het geloof in een absolute waarheid die kan worden blootgelegd. Hierdoor ontstaat een quasi-intellectuele elite, de *‘higher paranoid scholarship’* (Hofstadter, 1964, p. 86) die zich bezighoudt met het verzamelen en documenteren van complottheorieën, maar hier over niet de dialoog met de buitenwereld aan gaat. Dit imiteren van de wetenschap wordt gezien als het derde kenmerk.

2.3.3 Complotdenkers op het vernaculaire web

Het door de pers gebruiken van beperkte, institutionele bronnen heeft ertoe geleid dat een groeiende groep burgers de media wantrouwt en opzoek gaat naar een eigen waarheid. Mensen die voorheen waren uitgesloten van het debat vanwege elementen zoals sociale isolatie, radicalisering, mentale gezondheid of politieke vervreemding (Van Prooijen, 2015, p. 257) krijgen dankzij de participatie-eigenschap van het vernaculaire web de mogelijkheid om weer deel te nemen aan het discours (Tackett-Gibson, 2008, p. 247), zij het in een alternatief discours.

In een streng gereguleerde samenleving is het veel makkelijker om samen te zweren, maar in een wereld van vrije pers waar regeringen en instituties onder een vergrootglas lijken te liggen, is het verborgen houden van complotten veel lastiger (Sunstein & Vermeule, 2009, p. 209). De verwachting, echter, was dat de opkomst van social media en de ontwikkeling van digitale communicatiemethodes een wereldwijde politieke transformatie zou bewerkstelligen waardoor globale democratie, massale politieke participatie, massamobilisatie en een vrije markt dichterbij zouden komen (Van Buuren, 2016, p. 250). Sociale media werden gezien als de brenger van vrijheid, maar dankzij het uitblijven van de voorziene maatschappelijke veranderingen konden organisaties hun traditionele weg vervolgen en opereren complotconstructies nog steeds net onder het oppervlak van de openbaarheid.

De opkomst en groei van het vernaculaire web hebben complotdenkers een nieuw en machtig platform gegeven om hun wereldvisie te bespreken en verspreiden. Digitale gemeenschappen

en complotdenkers worden tot elkaar aangetrokken in de sociale functie die beiden hebben. Het denken in complotten is in wezen niets meer dan het aanbrengen van orde in een chaotische wereld. Dit is onlosmakelijk verbonden met zin- en betekenisgeving (Van Prooijen, 2015, p. 268, Van Buuren, 2016, p. 41-42) en gebeurt vaak door burgers die aan de rand van de sociale maatschappij opereren (Van Prooijen 2008, p. 267).

Complottheorieën kunnen gedijen door de groei van informatie- en communicatietechnologieën. Waar complotdenkers voor het digitale tijdperk nog offline moesten opereren, biedt de toegang tot het web nieuwe mogelijkheden voor het onderzoeken, verklaren en verspreiden van eigen ideeën. Het vernaculaire web biedt complotdenkers een veilige thuishaven, waar gelijkgestemden elkaar kunnen treffen. Pantucci (2011, p. 6) noemt het paradoxaal een 'community of loners'. Hoewel social media geen massamobilisatie tot stand wisten te brengen, fungeren ze wel als een online surrogaatgemeenschap. De complotdenker, voorheen nog individu, maakt weer deel uit van een geheel (Van Buuren, 2016, p. 24).

2.3.4 Gehanteerd perspectief

Deze thesis hanteert een definitie voor complotdenkers geformuleerd aan de hand Hofstadter (1964), Sunstein & Vermeule (2009) en Popper (1962). Echter een kritische kanttekening daarbij is dat deze definiëring sterk leunt op objectieve maatstaven. Deze onderzoekers leggen complotdenkers langs een lat van richtlijnen, zonder dat ze daarbij ruimte overlaten voor speling binnen het spectrum. Onder andere de psychologische benadering die gegeven wordt over welke personen vatbaar zijn voor complottheorieën, is erg zwart-wit. Waar auteurs als Hofstadter, Sunstein en Vermeule tekortschieten is in hun maatvoering en rekbaarheid van het begrip. Immers, zoals o.a. Van Buuren (2016) aantoont, is het succesvol bestaan van een complottheorie niet zozeer afhankelijk van objectieve, voor de buitenstaander vaststelbare criteria, maar vooral van de subjectieve overtuiging van de complotdenkers zelf. Het ont- en voortbestaan van een complottheorie functioneert als een sociaal construct. De complotdenkers dichten, op constructivistische wijze, betekenis toe aan bepaalde gebeurtenissen en feiten, die voor externen niet evident zijn. Vanwege het subjectieve karakter van deze bestaansgrond zijn complottheorieën dus ook hardnekkig en zeer divers. Daartegenover staat dat, onder andere vanwege moderne wetenschappelijke inzichten, toezichhoudende instanties, vrije pers en een uitgebreid digitaal netwerk, het bestaan van substantiële complotten beperkt wordt (Van Buuren, 2016, p. 39). De democratisering van informatie heeft het speelveld voor complottheorieën beperkt tot vele kleine pleintjes en steegjes, maar grotendeels verbannen van het hoofdveld.

"Conspiracy is all too human." Basham (2001, p. 271) legt uit dat complotdenken voortkomt uit menselijke fouten. Iedereen wordt immers geconfronteerd met onbetrouwbaarheid, ontrouw of verraad. De politie infiltreert criminele organisaties, zakenmensen worden omgekocht of geblackmailed, overheden creëren surveillancenetwerken onder het mom van 'intelligentie' of 'nationaal belang' en bedrijven steken zakken met geld in bedrijfsspionage of het voorkomen daarvan. De twijfel aan de betrouwbaarheid van instituties en overheden kent een lange geschiedenis en is historisch gezien te rechtvaardigen (Basham, 2001; Van Buuren, 2006).

Hoewel het voor deze thesis verstandiger is om de genuanceerdere constructivistische benadering van onder andere Van Buuren (2016) en Basham (2001) te hanteren, is er in de theorie van dit onderzoek relatief veel aandacht geschonken aan de benadering van Sunstein &

Vermeule. Zij constateren een duidelijk wij-zij denken; een sentiment dat ook vaak aanwezig is in het reactiegedeelte van Facebook.

Bovenstaande theorie dient als achtergrond om de termen te kunnen duiden, en in deze thesis zal geen waardeoordeel over complotdenkers en complotconstructies geveld worden. Dit onderzoek geeft geen waardeoordeel over complotdenkers en complotconstructies, maar weergeeft slechts de frames die zich op het vernaculaire web bevinden. Ook wordt niet onderzocht of de twijfel de beweringen in de vernaculaire frames waarheid bevatten. De bovenstaande theorie dient als achtergrond om de gevonden vernaculaire frames te kunnen duiden.

2.4 Antisemitisme en stereotypering van Joden

De geschiedenis van Joden is de geschiedenis van antisemitisme. Antisemitisme is een opeenstapeling van stereotypes, zowel positief als negatief. Het Joods genie wordt afgewisseld met de christusmoordenaar en een Joods virtuoos moet sparren met het beeld van de woekeraar.

Een frame dat bij het vooronderzoek naar voren kwam, is dat van het Joods complot; vandaar dat er ook een paragraaf aan complottheorieën gewijd wordt. De gehele Joodse bevolking wordt ervan verdacht in het geheim werelddominantie te plannen en zou achter de schermen aan de touwtjes van het wereldtoneel trekken. Een overbekend voorbeeld van deze complottheorie is het in 1903 verschenen boek 'De Protocollen van de wijzen van Sion', een fictief verslag van een vergadering van Joodse leiders waarin de omverwerping van de christelijke maatschappij zou zijn besproken. Hoewel later bewezen werd dat het boek een op geen enkel feit gebaseerde vervalsing was, wordt 'De Protocollen' door veel complotdenkers en antisemieten nog steeds als bewijs voor 'het Joods complot' gezien.

2.5 Samenvatting

Frames spelen een belangrijke rol spelen in hoe men de werkelijkheid waarneemt. Journalisten kunnen door middel van framing de denkwijze van de ontvanger beïnvloeden (Entman, 1993; Van Gorp, 2006; Papacharissi & Oliveira, 2008). De kracht van een frame ligt in het feit dat ze vaak onopgemerkt blijven. Van Gorp (2006a) noemt dat "een sluimerende aanwezigheid en een sluipende impact". Toch is het cultivatievermogen van de media beperkt: het vermogen van een frame om de ontvanger te beïnvloeden is afhankelijk van het referentiekader van de ontvanger. Minder blootstelling aan geschreven pers heeft doorgaans tot gevolg dat bepaalde frames geen kans krijgen omdat de ontvanger een radicaler wereldbeeld heeft (Vergeer, 2000, p. 117-124). Frames uit traditionele media vinden ook minder aansluiting bij complotdenkers. Hofstadter (1964) en Van Prooijen (2008) definiëren complotdenkers erg zwart-wit: mensen die op mentaal, fysiek of sociaal gebied vervreemd zijn van de samenleving. Verstandiger is om complotdenkers als sceptische en kritische burgers te zien die twijfelen aan de betrouwbaarheid van instituties.

Als aanvulling op de besproken literatuur zal deze thesis zich richten op frames omtrent Joden. Hierbij worden de frames in mainstream media vergeleken met de frames op het vernaculaire web (met name Facebook) om te bekijken welke overeenkomsten en verschillen er hier zijn.

3. Methode

In dit hoofdstuk wordt de gebruikte onderzoeksmethode uitgelegd en verantwoord. Ook komt aan bod hoe het onderzoeksmateriaal geselecteerd wordt en hoe dit ethisch te verantwoorden is.

3.1 Onderzoeksmethode

Dit onderzoek richt zich op de vraag welke frames omtrent Joden voorkomen in berichtgeving van traditionele nieuwsmedia en in de reacties op die berichten op Facebook met het doel deze frames in kaart te brengen en ze met elkaar te vergelijken. Hiervoor wordt een kwalitatieve inductieve framinganalyse gehanteerd.

3.1.1 Kwalitatieve inductieve framinganalyse

Bij een inductieve inhoudsanalyse gaat de frameonderzoeker niet uit van vooraf opgestelde frames, maar wordt er geprobeerd met een 'open blik' naar de content te kijken om aan de hand daarvan frames op te stellen (Van Gorp, 2006a, p. 251). Bij een kwantitatieve deductieve analyse gaat men na in welke mate vooraf opgestelde frames naar voren komen, terwijl men bij een kwalitatieve inductieve analyse zoekt naar subtiele, niet altijd expliciet aanwezige frames. Bij een kwantitatieve analyse wordt alleen de manifeste inhoud geanalyseerd omdat dit het meest betrouwbaar is, maar een frame moet opgevat worden als een impliciete hint over hoe de boodschap begrepen moet worden (Van Gorp, 2007, p. 15). Daarom is er voor dit onderzoek gekozen voor een kwalitatieve manier van analyseren. De kwantitatieve vorm van onderzoek is gericht op de productie en analyse van concreet te reproduceren data en de kwalitatieve vorm heeft betrekking op de productie van descriptieve gegevens (Pleijter, 2006, p. 14). Idealiter zou er op een kwalitatieve inhoudsanalyse een kwantitatieve inhoudsanalyse volgen, zodat er een evenwicht ontstaat tussen validiteit en betrouwbaarheid. Dit is in dit onderzoek vanwege tijdsbeperkingen niet gedaan.

Volgens Van Gorp (2006a, p. 252) is een kwalitatieve inductieve manier van onderzoeken de juiste als het gaat om frames, omdat een kwantitatieve manier van onderzoeken niet altijd grip kan krijgen op de onderliggende betekenissen in een frame. De media hanteren volgens Van Gorp (2006a, p. 248) slechts een beperkte waaier aan frames en door het gebruik hiervan controleren ze het aantal alternatieven dat hun publiek heeft. Bij een kwalitatieve inductieve inhoudsanalyse komt naar voren waar frames hun oorsprong vinden en of dit de meest relevante frames zijn.

3.1.2 Onderzoeksprocedure

Deze kwalitatieve inductieve framinganalyse is volledig gedaan aan de hand van de visie van Van Gorp (2007, 2009 & 2011), die gestoeld is op de definitie van framing volgens Entman (1993). In dit onderzoek is representativiteit van minder groot belang, omdat het de bedoeling is een zo compleet mogelijk overzicht van frames zichtbaar te maken. Een systematische analyse en duidelijke uiteenzetting van de procedure leidt tot het samenstellen van een spectrum aan mogelijke frames (Van Gorp, 2007b). De analyse gebeurt aan de hand van het volgende parallel lopende coderingsplan:

1. Materiaal verzamelen

Aangeraden wordt om een zo divers mogelijk bronnencorpus te gebruiken, maar voor dit onderzoek zullen drie traditionele nieuwsmedia, te weten NOS, Volkskrant & AD centraal staan. Ook wordt er gezocht naar mogelijke frames in Facebookreacties. Hierover later meer.

2. Open coderen

Bij het open coderen wordt content gesplitst in verschillende delen. Er wordt een inventaris gemaakt van duidelijk aanwijsbare elementen die kunnen bijdragen aan de interpretatie van de boodschap door het publiek. Dit kunnen zowel tekstuele als visuele elementen zijn zoals woordkeuze, metaforen, voorbeelden, leuzen en afbeeldingen. Ook worden de achterliggende ideeën die een frame bij elkaar houden gezocht.

Kortom: hier wordt een lijst van framing en reasoning devices opgesteld.

3. Axiaal coderen

In deze fase worden er bij de gevonden framingdevices patronen gezocht die op reasoningdevices kunnen wijzen. Ook worden de gevonden devices teruggebracht naar een aantal betekenisvolle groepen. Hierbij worden overeenkomsten, verschillen en contrasten gezocht zodat de framing- en reasoningdevices langs een as gelegd worden (Van Gorp & Van der Groot, 2009, p. 306). Hierdoor ontstaan clusters van ideeën die uiteindelijk de frames bepalen. Deze stap wordt toegepast zodat er echt met een open blik naar het materiaal gekeken wordt. Door elke frame op deze manier te funderen is er geen mogelijkheid dat de onderzoeker gebaseerd op voorkennis te werk gaat en framingdevices zoekt die bij frames passen die hij of zij al mogelijk van tevoren bedacht heeft.

4. Selectief coderen

In de laatste fase worden framepackages, een logische keten van reasoningdevices met concrete framingdevices, samengesteld. Hieruit wordt ook de variatie in het onderzoeksmateriaal duidelijk. Het overkoepelende idee dat de devices tot een logisch geheel maakt, is het frame. Het frame wordt duidelijk als de bevindingen in de framematrix geplaatst worden. In deze fase krijgen de frames ook een naam.

5. Geschiktheidstoets

De geschiktheidstoets meet de betrouwbaarheid en gaat na hoe plausibel de gevonden frames zijn. De gevonden frames moeten aan een aantal criteria voldoen. Allereerst moet het uitvoerig beschrijven van de framebundels de dominante positie van het frame aangeven, daarna moet aan de hand van het frame een probleem te definiëren zijn. Ten derde moet de formulering van het frame voldoende abstract zijn, dat wil zeggen dat het frame ook op andere kwesties toepasbaar moet zijn. Een vierde criterium is dat het denkpatroon consistent moet zijn en tot slot moeten de frames leiden tot zowel inzicht als begrip en dus bruikbaar zijn (Van Gorp, 2007).

3.1.3 Genomen stappen

In dit onderzoek zijn de stappen zoals hierboven beschreven bijna een op een gevolgd. Zoals Van Gorp (2007, p. 16) aanraadt, is er op strategische gronden content verzameld zodat er uiteindelijk een goed inzicht ontstaat in welke frames het debat domineren. De strategie

hierachter was het regelmatig controleren of er nieuwe berichten omtrent het onderwerp van dit onderzoek, Joden, gepubliceerd waren. Een goede richtlijn volgens Koetsenruijter & Van Hout (2014) is het blijven doorzoeken en analyseren van materiaal totdat de onderzoeker het gevoel heeft geen nieuw materiaal meer tegen te komen.

Coderen is een dynamisch proces, zeker als de coderingsstappen parallel lopen en er ook geen definitief bronnencorpus is. Doordat voor dit onderzoek regelmatig nieuw materiaal gezocht werd, werd het lijstje framingdevices dat tijdens de open coderingsfase werd samengesteld ook regelmatig aangepast en uitgebreid. Uiteindelijk is er besloten dat er genoeg materiaal was, of waren bepaalde invalshoeken uitgeput. Vervolgens werden de framing- en reasoningdevices geclusterd, zoals beschreven in de stap 'axiaal coderen' en werden hieruit algemene denkbeelden en argumenten gefilterd. Hierna zijn de frames bepaald en benaamd.

De geschiktheidstoets is uitgevoerd door de gevonden frames voor te leggen aan drie onafhankelijke personen. Zij waren wel op de hoogte van de strekking van dit onderzoek, maar niet van de details. De resultaten werden aan hen voorgelegd met de vraag of ze voldeden aan Van Gorp's geschiktheidscriteria en of de frames begrijpelijk waren.

3.2 Materiaalselectie

Het bronnencorpus is tweeledig en bestaat uit nieuwsberichten van de Volkskrant, NOS en AD die op Facebook geplaatst zijn. De voorwaarde dat deze berichten ook online gepusht moeten zijn, hangt samen met de andere component van het bronnencorpus, namelijk de reacties op die berichten op Facebook. Er zal ook in de reacties gezocht worden naar frames, om uiteindelijk antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvragen. Er is voor Facebook gekozen omdat nieuwsberichten er makkelijk deelbaar zijn en er ruimte is voor discussie. Discussiedeelnemers hebben vaak een al dan niet vals gevoel van anonimiteit, waardoor zij niet terugschrikken om stelling te nemen.

Door middel van een eenvoudige aselecte steekproef over een periode van september 2015-februari 2017 zijn bij elk medium artikelen geselecteerd, met een maximaal aantal van tien per medium, met een uitzondering van 11 artikelen van de Volkskrant. Het materiaal is geselecteerd middels de zoekfunctie van Facebook, waarbij gebruik gemaakt is van de zoektermen 'Jood', 'Joods', 'Joden', 'antisemit', 'antisemitisch', 'antisemitisme', 'Jodenhaat', 'Israël', 'Israëliësch', 'zionist' en 'zionisme'. Hierbij werd een voorkeur gehanteerd voor artikelen met meer dan 200 woorden en waarbij meer dan tien reacties geplaatst zijn, waarin duidelijk discussie werd gevoerd. De zoekopdracht leverde voor NOS 17 artikelen op, waarvan 7 voldeden aan het lengtecriterium. Voor het AD waren dat 5 bruikbare berichten uit 10 gevonden berichten. De Volkskrant had een zoekresultaat van 15 berichten, waarvan er 11 gebruikt zijn. Reacties waarin slechts personen werden 'getagd', zijn niet meegeteld. Het corpus met berichten en reacties is te vinden in de bijlage.

3.3 Ethische verantwoording

Dit onderzoek is onder andere gericht op het analyseren van reacties op Facebook. Hierbij wordt de belevingswereld van personen betreden en behandeld en dit dient verantwoord te worden. Er wordt met naam en foto geparticipeerd op een openbaar medium, maar discussieparticipanten hebben er niet bewust voor gekozen om deel te nemen aan een onderzoek. Daar dit onderzoek uiteindelijk ook openbaar wordt gemaakt, dient er rekening

gehouden te worden met de toegankelijkheid en kwetsbaarheid van de onderzochte groep (Ess et al., 2002). Er zijn onderzoekers die voorafgaand aan hun onderzoek nadrukkelijk toestemming aan de onderzoeksgroep vragen (Tackett-Gibson, 2008), maar dat is in dit geval niet gebeurd. Het gebruik van de reacties op Facebook valt onder het citaatrecht (Burger, 2014, p. 111) en bovendien stemt een gebruiker van Facebook al dan niet onbewust in met het gebruik door derden van gepubliceerde content of materiaal.⁵ Om de anonimiteit van discussieparticipanten te waarborgen, wordt er in dit onderzoek geciteerd aan de hand van voornamen.

De citaten zijn letterlijk van Facebook overgenomen, inclusief type- en spelfouten, omdat deze grammaticale fouten deel uit maken van de zelfpresentatie van discussienemers (Garcia et al., 2009, p. 65). Waar nodig zijn irrelevante passages vervangen door '(...)'. Omdat wetenschappelijk onderzoek reproduceerbaar moet zijn, is er wel een lijst opgesteld met screenshots en links naar de reacties. Deze lijst is niet bijgevoegd bij dit onderzoek, maar kan desgewenst opgevraagd worden.

---

⁵ Facebooks Statement of Rights and Responsibilities, geraadpleegd op 26 januari 2017 via <https://www.facebook.com/legal/terms>

4. Resultaten

Het verzamelde materiaal is geanalyseerd aan de hand van de methode van Van Gorp zoals beschreven in het hoofdstuk 3 'Methode'. Dit is gebeurd aan de hand van drie stappen; verzamelen, coderen en analyseren. Dit proces verliep parallel, wat betekent dat er continu materiaal vergeleken is en de coderingstrategieën naast elkaar gebruikt werden. Bij het open coderen werden de teksten gesplitst in verschillende onderdelen zodat deze onderling vergeleken konden worden (bijlage 1) en vervolgens is er bij het axiaal coderen gezocht naar patronen binnen de teksten die een frame zouden kunnen aanwijzen. De selectieve codering heeft tot de matrixen in bijlage 2 geleid. De gevonden frames zijn vervolgens aan een geschiktheidstoets onderworpen. De in de media gevonden termen die op framing wijzen, zijn in de lopende tekst onderstreept.

Bij deze kwalitatieve inductieve inhoudsanalyse is er gelet op hoe media zoals AD, De Volkskrant en NOS een probleem definiëren, welke oorzaak er aangewezen wordt en of er eventueel een oplossing wordt aangereikt.

4.1 Mediaframes

De analyse van de mediaberichten bracht drie frames aan het licht, te weten (1) het slachtofferframe, waarin Joden nog steeds de nasleep van de Holocaust voelen, (2) het religieframe, waarin orthodox Jodendom als niet-westers en lichtelijk achterhaald wordt neergezet en (3) het totum-pro-parteframe, waarbij de staat Israël gezien wordt gezien als uitsluitend Joods en waar Joden gelijk gesteld worden aan Israël.

4.1.1 Het slachtofferframe

Het eerste frame dat gevonden is, is het slachtofferframe. Binnen dit frame speelt de gedachte dat Joden en hun nabestaanden een blijvend trauma hebben opgelopen, dat door de generaties heen voelbaar is (probleemdefiniëring). Niet alleen de Nazi's en hedendaagse antisemieten zijn verantwoordelijk voor deze gevoelens, ook de behandeling van Joden direct na de Tweede Wereldoorlog speelt hierbij een rol (causale verantwoordelijkheid). Slachtoffers dan wel nabestaanden dienen hiervoor gecompenseerd of beschermd te worden (handelingsperspectief). De Nederlandse samenleving herdenkt elk jaar de slachtoffers van de Holocaust en overheden compenseren nog steeds nabestaanden voor het onrecht dat Joden is aangedaan (verantwoordelijkheid voor de oplossing). Dit gebeurt uit respect voor de Joodse gemeenschap en om racisme te bestrijden (morele basis) maar ook om boete te doen voor het verkeerde handelen na de oorlog en om verdere antisemitische sentimenten de wind uit de zeilen te nemen (emotionele basis).

Enkele citaten ter illustratie van dit frame:

“De onder rechts-extremisten populaire site vraagt lezers om de joodse inwoners onder meer op Twitter te belagen. Een van de slachtoffers is volgens de site niet actief op Twitter, maar haar zoon wel.”⁶

---

⁶ Algemeen Dagblad (19 december 2016), <http://www.ad.nl/nieuws/witte-nationalisten-roepen-op-tot-actie-tegen-joden-in-dorp~a765120d/>

“Het geld is een compensatie voor de 'achterstallige erfpacht' die Amsterdamse Joden zeventig jaar geleden aan de gemeente moesten betalen toen zij na de oorlog terugkeerden uit de concentratiekampen. Toen die hardvochtige opstelling van de gemeente drie jaar geleden publiek werd, besloot de burgemeester al het geld met rente terug te betalen.”⁷

“Ze spreekt vaak op scholen en heeft diverse ontmoetingen gehad met slachtoffers die de gruweldaden van haar vader hebben overleefd.”⁸

“Dit is de realiteit van de Joden in Nederland: Joodse opiniemakers worden bedreigd, bij opperrabijn Jacobs werden de ruiten een aantal keren ingegooid en Joodse instellingen worden zwaarbewaakt, soms lijkt het alsof je een bunker nadert.”⁹

Het slachtofferframe wordt vaak door opiniemakers gebruikt als er aandacht gegeven wordt over de Tweede Wereldoorlog en de Holocaust. Ook de vroegere burgemeester van Amsterdam Eberhard van der Laan was een van de framesponsors. In mei 2016 werd bekend dat er 10 miljoen euro beschikbaar gemaakt zou worden ter compensatie van het onterecht innen van achterstallige erfpacht bij Joden na hun terugkeer van de concentratiekampen. Dit besluit had Van der Laan al in 2013 genomen, alleen stond toen de hoogte van het terug te geven bedrag nog niet vast.

Van der Laan is een logische framesponsor. Uit een fragment van de tweede aflevering van Zomergasten van 2017 blijkt dat hij van huis uit meekreeg om op te komen voor de Joden. Als dorpsarts schakelde zijn vader het hele dorp in om Joden te herbergen. Iedereen die daar niet aan meewerkte of onderduikers verlinkte, werd bedreigd (Abbring, 2017). Van der Laan is ook voorzitter geweest van het Verzetsmuseum in Amsterdam. Daarnaast zijn er nog verschillende andere bronnen die zijn framesponsorship onderschrijven. Onder andere door Kemal Rijken, journalist en tevens biograaf van Van der Laan, op Jonet, de online community voor van Joods Nederland. In een artikel schrijft hij over de hobbelige start die Van der Laan had met de Joden in Nederland door zijn uitspraken tijdens een speech in de Nieuwspoort.¹⁰ In deze toespraak opperde Van der Laan dat er onderzoek gedaan zou moeten worden naar de houding van Nederlanders tijdens de Tweede Wereldoorlog, omdat deportatiestatistieken zouden aantonen dat Nederlanders een ‘slappe houding’ hadden.¹¹ Deze uitspraak werd hem door het NIHS, de Nederlands-Israëlitische Hoofd Synagoge in Amsterdam, niet in dank afgenomen. Deze frustraties zijn na het aantreden van Van der Laan als burgemeester van Amsterdam opgelost. Kemal schrijft dat Van der Laan na zijn aantreden bij meerdere gelegenheden voor de Joodse gemeenschap is opgekomen. Onder andere is 2011, toen de gemeenschap de overheid om financiële steun voor beveiligingskosten vroeg. Ook stak Van der Laan in dat jaar een stokje voor een lezing van David Irving, een historicus en fervent Holocaustontkenner. Dat Van der Laan een framesponsor is, blijkt ook uit zijn toespraak bij de herdenking van de Februaristaking

---

⁷ Volkskrant (20 mei 2016), <http://www.volkskrant.nl/binnenland/joodse-gemeenschap-in-beroering-na-miljoenengift~a4304044/>

⁸ NOS, (29 januari 2017), <http://nos.nl/artikel/2155517-na-het-moordcomplot-in-deze-villa-gold-befehl-ist-befehl.html>

⁹ Algemeen Dagblad (27 november 2016), <http://www.ad.nl/nieuws/veel-jongeren-gaan-naar-israel~a0550158/>

¹⁰ <https://jonet.nl/van-der-laan-en-de-joodse-gemeenschap/>, geraadpleegd op 31 oktober 2017.

¹¹ <https://www.cidi.nl/pdf/4meiredeVanderLaan.pdf>, geraadpleegd op 31 oktober 2017.

op 25 februari 2016. “De Februaristaking mag Amsterdammers trots stemmen, maar enkel als het leed van de joden in en na de oorlog nooit vergeten wordt.”¹²

In het AD komt Esther Voet, hoofdredacteur van het Nieuw Israëlitisch Weekblad en voormalig directeur van het Centrum Informatie en Documentatie Israël (CIDI) aan het woord. Voet wordt door het AD beschreven als ‘vurige pleitbezorger van de Joodse zaak’ en is een duidelijke framesponsor. Ze vertelt nog steeds moeite te hebben met het geven van interviews als het gaat om antisemitisme, omdat zij ziet dat het zich uitspreken over antisemitisme veel ellende met zich meebrengt; ze heeft recent aangifte gedaan wegens een doodsbedreiging. Dat Voet een framesponsor is, blijkt niet alleen uit haar uitspraken in het artikel in het AD, maar ook uit haar eigen columns die ze voor onder andere voor het online magazine van rechtse signatuur Jalta.nl heeft geschreven. Ook tweet ze regelmatig over Joodse en Israëlitische zaken.

Het is de taak van een framesponsor om een frame de wereld in te helpen. De framevertegenwoordigers, individuen die bepaalde denkbeelden uit een frame gebruiken maar niet actief dit frame naar voren schuiven, bij het slachtofferframe zijn in dit geval slachtoffers van antisemitisme, nabestaanden van Joodse slachtoffers en Joodse belangenorganisaties.

Opvallend is dat bij de drie bekeken media het slachtofferframe met spaarzame bewoording wordt geponeerd. Het zijn vaak kleine elementen zoals ‘gruweldaden’, ‘gruwelijke moord’, ‘wrede razzia’ en ‘hardvochtig’ die een tekst kleur geven. Vaak wordt slechts een enkele keer het woord ‘slachtoffer’ gebruikt. Het is dan ook aannemelijk dat het slachtofferframe acceptabel is voor journalisten van de Volkskrant, het Algemeen Dagblad en de NOS.

De Volkskrant en NOS zijn mild in hun bewoording, maar doen ook meer verslag over historische gebeurtenissen vanuit een nieuws-format. Het is het Algemeen Dagblad dat zich meer richt op hedendaags antisemitisme in een human interest format, waarbij individuen over eigen ervaringen spreken. Deze persoonlijke ervaring kan emotie en empathie bij het publiek oproepen. In deze vorm van berichtgeving wordt ook stelliger het slachtofferframe gebruikt.

“En toch: hoe verschillend ook, religieus of seculier, 'vaderjood' of gewoon 'jood', uiteindelijk doen die onderlinge tegenstellingen er niet toe als er gevaar dreigt.”¹³

Wat opvalt bij het slachtofferframe is de afwezigheid van prominente framesponsors. Valt dit ergens door te verklaren? Een framesponsor zet zich actief in, voert concrete acties en is erbij gebaat om zoveel mogelijk aandacht voor het frame te genereren, maar toch zijn er weinig prominenten die naar voren stappen om op eigen titel een frame kracht bij te zetten. Wellicht kan er een voorzichtige verklaring getrokken worden uit de uitspraken van framesponsor Esther Voet. Ze maakt zich hard voor Joodse belangen, maar doet liever geen publieke uitspraken over antisemitisme meer omdat dit tot zeer vervelende situaties leidt. Dat Joodse belangenbehartigers niet meer in de openbaarheid kunnen treden en hun frame kunnen pushen zonder belaagd te worden, is dus misschien een verklaring voor de afwezigheid van prominente framesponsors. Daarnaast heeft de keuze voor AD, Volkskrant en NOS respectievelijk Facebook ook consequenties voor de aan- of afwezigheid van (prominente) framesponsors. Indien

---

¹² <https://www.amsterdam.nl/bestuur-organisatie/college/burgemeester/speeches/toespraak-0/>, geraadpleegd op 31 oktober 2017.

¹³ Algemeen Dagblad (27 november 2016), <http://www.ad.nl/nieuws/veel-jongeren-gaan-naar-israel~a0550158/>

bijvoorbeeld het Nieuw Israelitisch Weekblad of De Telegraaf waren gekozen, zouden uitgesproken opiniemakers -en hun tegenstanders- als Ronny Naftaniel en Leon de Winter en Jessica Durlacher -die deze media als spreekbuis gebruiken- naar voren zijn gekomen.

4.1.2 Het religieframe

Het tweede gevonden frame is het religieframe. Centraal binnen dit frame staat de gedachte dat orthodox Jodendom haaks staat op westerse normen en waarden (probleemdefiniëring) omdat bepaalde gebruiken binnen het orthodox Jodendom ongelijkheid en discriminatie in de hand werken (causale verantwoordelijkheid). Er zijn actiegroepen en organisaties die dit probleem proberen tegen te gaan, maar als absolute oplossing treedt in dit frame het afschaffen van geloof en het bestraffen van discriminatie naar voren (handelsperspectief). Vrijheid van meningsuiting en bestrijden van discriminatie zijn immers belangrijker dan vrijheid van godsdienst (morele basis). Orthodox joodse gebruiken die duidelijk wijzen op ongelijkheid kunnen vaak rekenen op onbegrip en afkeer (emotionele basis).

Enkele citaten ter illustratie:

“Het is niet de eerste keer dat een vrouw heeft moeten wijken voor een ultra-orthodoxe man bij El Al,”¹⁴

“Nederlanders hebben nog steeds een raar beeld van Israël: dat het hier om een seculiere rechtsstaat zou gaan, als een baken van westers licht in een zee van oosterse duisternis. [...] Nee: het gaat mij om het idee dat Israël een verlicht westers land zou zijn. Het is echter een halve theocratie. In het verlengde van een eeuwenoude angst voor assimilatie vormt het tegengaan van huwelijken tussen Joden en niet-Joden daar nu zelfs een officiële beleidsprioriteit. Raciale en religieuze Apartheid zijn hierbij een nauwe verbintenis met elkaar aangegaan.”¹⁵

“Mannelijke en vrouwelijke gasten werden in de zaal gescheiden door middel van een gordijn.”¹⁶

“IKEA Israël maakt catalogus zonder vrouwen voor orthodoxe Joden.”¹⁷

Opvallend is dat het religieframe zoals hierboven beschreven voornamelijk te vinden in de Volkskrant. De NOS verwoordt de ongelijkheid binnen het orthodox Jodendom voorzichtiger en in het Algemeen Dagblad is het frame slechts eenmaal te vinden. Echter, vanwege de kwalitatieve benadering van dit onderzoek zou het zeer speculatief zijn om hier enige conclusies aan te verbinden.

---

¹⁴ Volkskrant (1 maart 2016), <http://www.volkskrant.nl/buitenland/joodse-dame-klaagt-el-al-aan-om-discriminerende-stoelendans-in-het-vliegtuig~a4254834/>

¹⁵ Volkskrant (7 februari 2016), <http://www.volkskrant.nl/opinie/israel-is-een-halve-theocratie~a4239158/>

¹⁶ NOS (17 maart 2016), <http://nos.nl/artikel/2093296-in-beeld-groot-spektakel-op-ultra-orthodox-joods-huwelijk.html>

¹⁷ Algemeen Dagblad, (17 februari 2017), <http://www.ad.nl/bizar/ikea-israeum-l-maakt-catalogus-zonder-vrouwen-voor-orthodoxe-joden~a31b2b18/>

Een van de framesponsors van het religieframe is cultuurhistoricus Thomas von der Dunk. In de Volkskrant probeert hij het beeld dat volgens hem in Nederland over Israël heerst te ontcrachten. Hij stelt dat Nederlanders nog steeds denken dat Israël een verlicht westers land is, een seculiere rechtsstaat terwijl de overheid in Israël actief huwelijken tussen Joden en niet-Joden tegen gaat. Von der Dunk noemt het 'krankzinnigheid'. Dat Von der Dunk een framesponsor is blijkt verder ook uit zijn Twittergedrag. Hij retweet regelmatig uitspraken waarin kritiek wordt geuit op religies zoals jodendom en de islam.

Een andere framesponsor is de in Jeruzalem gevestigde organisatie 'Israel Religious Action Centre' (IRAC) die zich actief inzet voor pluralisme, tolerantie en gelijkheid in Israël. In een stuk van de Volkskrant van 1 maart 2016 over een Joodse dame die op een vlucht van Israëlische vliegtuigmaatschappij El Al verzocht werd op een andere plek te gaan zitten na bezwaar van de ultra-orthodoxe Jood die naast haar zat, stelt IRAC de retorische vraag: "Moeten vrouwen hun gereserveerde plaatsen opgeven om toe te geven aan de luimen van ultra-orthodoxe mannen?". Volgens de organisatie is de behandeling van vrouw discriminerend en bovendien illegaal.

"IRAC stapte al eerder -met succes - naar de rechter. In 2011 bepaalde het Hooggerechtshof dat er een einde moest komen aan de verplichte scheiding van mannen en vrouwen in zogeheten kosjere lijnbussen. Die rijden op plaatsen met een grote ultra-orthodoxe gemeenschap. IRAC documenteerde ook gevallen van segregatie in ziekenhuizen, postkantoren en andere publieke gelegenheden."

In tegenstelling tot het slachtofferframe, waarbij Joden als gedupeerde worden beschouwd, richt het religieframe zich juist tegen het orthodox Jodendom. Deze twee frames sluiten elkaar uit en komen ook niet in dezelfde berichtgeving voor. Het is echter wel mogelijk dat de frames framevertegenwoordigers delen. Framevertegenwoordigers bij het religieframe zijn zowel religieuze mensen als niet-religieuze mensen, waarbij vooral de meer niet-religieuze mensen als framevertegenwoordigers en framesponsors gevonden worden in Facebookreacties.

4.1.3 Het totum-pro-parteframe

Voor mediagebruikers is dit een stijlfiguur waarbij de auteur een gedeelte van een object noemt wanneer hij het hele object bedoelt. Hij gebruikt dus het geheel (toto, ablatief van totum = geheel) terwijl hij een deel (parte) bedoelt.

Deze vorm van metonymie-gebruik neigt naar generaliseren van een onderwerp, wat voor de vorm en inhoud van het frame niet veel uitmaakt maar wel het onderzoeken en analyseren van teksten waarin dit frame voorkomt des te interessanter maakt.

Het is een specifiek frame, daar begrippen en symbolen door de tijd heen een betekenisgeschiedenis vergaren. Men kan begrippen met een bepaalde betekenis gebruiken om een gelaagde boodschap over te brengen (Ensel, 2014, p. 330).

In dit frame staat centraal dat in de media het land Israël gezien wordt als een compleet Joodse staat en dat gelijk daaraan Joden over de hele wereld Israëliërs zouden zijn. Andersom had het frame evengoed het pars-pro-totoframe kunnen heten, omdat er in berichtgeving vaak Israël bedoeld wordt, terwijl er Jood of Joden geschreven wordt.

Het totum-pro-parteframe is een duidelijk aanwezig frame, maar lastig te coderen omdat er geen overduidelijke framing devices aan te wijzen zijn die het frame op abstract niveau, zoals de

methode van Van Gorp (2007) voorschrijft, toetsbaar maken. Er zijn wel kernwoorden en zinsneden met enige vertelkracht die wijzen op het totum-pro-parteframe, zoals de citaten op de volgende pagina. Door thema's op een continue manier maar wel in brede context met voldoende achtergrondinformatie voor te leggen, laat men de interpretatie van een abstract idee aan de ontvanger over. Dit noemt men thematisch framen, waarbij de nadruk op algemene bevindingen, voorwaarden en statistisch bewijsmateriaal wordt gelegd (Gelders et al., 2008, p. 25).

Binnen dit frame speelt de gedachte dat elke Jood, waar ook ter wereld, een Israëliër is (probleemdefiniëring). Dat wil zeggen dat een Jood per definitie een vertegenwoordiger of verdediger van Israël en tegen Palestina is. Het Israëliësch-Palestijns conflict speelt een rol bij hoe mensen tegen Joden aankijken, maar opvoeding waarbij bijvoorbeeld moslims hele eenzijdige denkbeelden over Joden gepresenteerd krijgen, en vice versa, dragen hier ook aan bij (Groenteman, 2016) (causale verantwoordelijkheid). Een langdurige vrede tussen Israël en Palestina en een oplossing voor het conflict over het grondgebied zou deze vooroordelen reduceren (oplossing/handelsperspectief). Oorlog vermijden of oplossen is wenselijk (morele basis), omdat zo verdere schade en leed voorkomen wordt (emotionele basis).

Enkele citaten met reasoning devices:

“Wilders' relatie met de Israëliëse ambassade is nu bekoeld, bevestigen joodse bronnen.”¹⁸

“Behandel vreemdelingen als geboren Israëliet. Heb hen lief als jezelf want jullie zijn zelf vreemdelingen geweest in Egypte”¹⁹

“Veel mensen kunnen Israël en Joden niet uit elkaar houden.”²⁰

Journalist Leen Vervaeke, die voor Volkskrant een stuk schreef over de Joodse Walter en de islamitische Hassan die vrienden werden na de aanslag op vliegveld Zaventem, kan niet aangewezen worden als framesponsor. In het interview met de twee mannen brengt zij wel duidelijk naar voren dat het een onwaarschijnlijke vriendschap is omdat de twee religies van oudsher tegenover elkaar staan. Ook geeft Vervaeke het voorbeeld van een moslimmeisje dat Walter in het ziekenhuis opzoekt. Zij zei dat haar vader woedend zou zijn “als hij wist dat ze met een Israëliër praat.”, waarop Walter reageert: “Ik heb haar meteen verteld dat ik geen Israëliër ben, maar een Belg. Maar zelfs al was ik Israëliër, dan nog zou dat niets over mij zeggen.”²¹ Echter ontbreekt het Vervaeke aan autoriteit en motivatie om zich als actieve framesponsor voor dit frame op te stellen.

Bij berichten over Israël en Palestina wordt door de media met geen woord gerept over wie er schuldig aan het conflict is, daar houden ze zich afzijdig van. Dit vaak tot grote ergernis van de discussiedeelnemers, die vinden dat media vaker kleur mogen bekennen. Dit is opvallend omdat

---

¹⁸ Volkskrant (2 december 2016), <http://www.volkskrant.nl/politiek/waarom-de-aivd-zo-veel-wilde-weten-van-wilders-israelische-contacten~a4426177>

¹⁹ Volkskrant (17 oktober 2015), <https://www.volkskrant.nl/ opinie/-mensen-in-doodsnood-help-je-zeker-als-jood~a4164742/>

²⁰ Algemeen Dagblad (27 november 2016), <http://www.ad.nl/nieuws/veel-jongeren-gaan-naar-israel~a0550158/>

²¹ Volkskrant (24 december 2016), <http://www.volkskrant.nl/buitenland/joodse-walter-overleefde-zaventem-dankzij-islamitische-hassan~a4437940/>

onder andere Goudswaard in haar onderzoek (2009, p. 59-60) constateert dat Palestina vaker als slachtoffer beschreven wordt en Israël vaker als agressor optreedt.

Discussiedeelnemers zien Joden tevens ook vaak als Israëli, maar gebruiken hiervoor de onjuiste benaming 'Israëliet'.

“Dikke kul! De israelieten moeten ophouden met landjepik.” – Eelco, FB.

4.2 Vernaculaire frames

In het onderzoek naar vernaculaire frames zijn er vijf frames gevonden, te weten het religieframe; het slachtofferframe; het conflictframe; het complotframe; het frame waarin antisemitisme de schuld is van de islam. Hieronder wordt uiteengezet hoe en waar deze frames tot stand gekomen zijn, welke problemen er gedefinieerd worden, welke oorzaak er aangewezen wordt en of er een oplossing wordt aangedragen. Allereerst zullen worden de frames die overeenkomen met de mainstream mediaframes besproken en daarna komen de frames in de vernaculaire media aan bod.

4.2.1 Het religieframe

Ook op Facebook is het religieframe te vinden. Hoewel het frame in de media draait om de gedachte het orthodox Jodendom dat dankzij bepaalde gebruiken die onder andere vrouwen uitsluiten haaks staat op westerse normen en waarden, draait het religieframe op het vernaculaire web om het idee dat alle religies achterhaald zijn. Dit frame is dus niet per se alleen toepasbaar op het Jodendom, maar geldt evengoed ook voor de islam en het christendom. Religies zorgen immers alleen maar voor problemen en oorlogen (probleem), omdat religies elkaar uitsluiten, waardoor er conflict ontstaat (causale verantwoordelijkheid). Religies moeten afgeschaft worden (oplossing en handelingsperspectief) zodat iedereen gelijk is (morele basis) en verder conflict op religieuze gronden voorkomen wordt (emotionele basis). Enkele citaten die het religieframe ondersteunen:

“Wat n geweldige ontdekking Ondanks dat velen de holocaust nog steeds ontkennen en hoe men reageert in vorige reacties diep triest Alles draait bij n oorlog jammer genoeg nog steeds om geloof.” – Marianne, FB.

“Ja ik weet niet hoor, maar al lang voor Luther was er Jodenhaat, denk maar eens aan de middeleeuwen. Ik denk dat zolang er godsdiensten zijn, is er haat en oorlog.” – Ilse, FB.

“Waarom aandacht geven aan deze indoctrinatie haat, al die Godenbullshit bestaat echt niet, het zit allemaal in hun hoofd, ze hebben zich allemaal gek laten maken.” – Lucas, FB.

Opvallend is dat aanhangers van dit frame zeer weinig of geen positieve punten van religie kunnen inzien en dingen, waarvan gelovigen zelf zeggen dat het mooie elementen van hun geloof zijn, altijd een negatieve draai geven. Geloof zorgt volgens hen altijd voor problemen.

“De NOS noemt de beelden fascinerend. Ik noem beelden van een vrouw die geblinddoekt aan een ketting meegesleept wordt misselijkmakend!” – Petra, FB.

“Alle verboden om met elkaar te trouwen, zowel van Joodse, Katholieken, Gereformeerden en Islamieten, zijn belachelijk en gebaseerd op je reinste woestijnflauwekul, dat zegt: wij zijn beter dan de rest en wij hebben het gelijk aan onze kant. [...]” – Frieda, FB.

“Grrrrr. Ieder (!) geloof maakt zoveel kapot. Vooral als men blijft hangen in “regels zijn regels” en anderen ervoor moeten wijken. In dit geval gaat het om stoelen. Er zijn hele oorlogen en conflicten gaande, die in de basis het geloof hebben.” – Wiel, FB.

Er zijn slechts een paar discussiedeelnemers die beargumenteren dat men verder moet kijken dan slechts een religie. Het argument daarvoor is dat gebruiken die bij een geloof horen, niet afdoen aan hoe een individu is.

“Laten zien dat ze in Nederland zijn en gewoon als mensen worden gezien, WTF is er toch mis met mensen, Jood? Mens! Christen? Mens! Irakees? Mens! Vooral niet op in gaan op deze argumenten van zogenaamde rassen en gelovigen, de wereld is niet meer plat! We hebben het over mensen opvangen en vang ze op als mensen en geef ze die boodschap ook heel duidelijk mee! Hier in dit bevoorrechte landje bestaan er inderdaad geloven en sporters, muzikanten en zo meer hobby's. Daar loop je niet overdreven te koop mee. Verbeter de wereld, begin hier maar eens mee! Hoppa!” – Erwin, FB.

Framevertegenwoordigers van dit frame zijn voornamelijk niet-gelovigen, met een westerse achtergrond. Het frame komt een paar keer in nauwe zin voor; dat wil zeggen dat men zich specifiek tegen het Jodendom richt, maar meer is het frame in brede zin tegen alle religies te vinden.

“Is er niet zo'n mooi Nederlands spreekwoord? Iets van: 2 geloven op 1 kussen daar slaapt de duivel tussen. Ik zou er ook niet over denken met iemand te wonen/trouwen die gelovig is. Geloof me dat werkt echt niet. Het is altijd aanpassen aan het geloof. Niet doen, niet aan beginnen.” – Stienie, FB.

4.2.2 Het slachtofferframe

Uit de discussies op Facebook valt ook duidelijk een slachtofferframe te destilleren. Ook hier hebben Joden nog steeds last van alle antisemitisme door de jaren heen en voelen zich nog steeds bedreigd (probleem). Jodenhaat is niet alleen aan de nazi's toe te dichten, maar mensen van allerlei verschillende achtergronden maken zich schuldig aan antisemitisme (causale verantwoordelijkheid). Joden moeten weerbaarder worden (oplossing) en antisemieten moeten aangepakt worden (handelsperspectief). Racisme moet bestreden worden (morele basis) om de Joden verder verdriet, angst en pijn te besparen (emotionele basis).

Enkele citaten:

“We doen er nu alles aan om te laten zien hoe goed we voor de joden zijn..70% van de joden is afgeslacht door verraad en omdat de Nederlander wegkeek bij de deportaties .Nederland een NSB land toen en nu.” – Nico, FB.

“Bange schijterds die mislukken in het leven en de schuld schuiven op de joden. Dat gebeurt al sinds de Middeleeuwen... Als de winkel van moeders niet loopt, is het de schuld van de joden die daar niet willen kopen. Ja wat denk je zelf? Als ik joods was, ging ik ook niet shoppen bij white supremacists!” – Gineke, FB.

Bij berichten over compensatie voor Joden, voor familie of nabestaanden, laten discussiedeelnemers duidelijk merken dat compensatie mosterd na de maaltijd is. Opvallend is dat het slachtofferframe in vernaculaire media en in mainstream media in grote mate overeenkomt, maar dat het vernaculaire slachtofferframe veel minder aanwezig is. Framevertegenwoordigers van het slachtofferframe zijn niet alleen Joden, maar ook burgers van allerlei komaf.

Opvallend is het bestaan van een omgekeerd slachtofferframe. Dit frame draait om de gedachte dat er nu wel genoeg aandacht besteed is aan de nabestaanden van de Joodse slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Er wordt te vaak en te snel de slachtofferkaart getrokken (probleem) als de media bericht over een Joden of antisemitisme. Discussiedeelnemers op Facebook vinden dat Joden niet eindeloos kunnen teruggrijpen naar het leed dat hen is aangedaan in het verleden (causale verantwoordelijkheid) en dat men daar mee moet ophouden (oplossing). De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de media, die voorzichtiger met hun eigen slachtofferframe moeten omspringen. Er zijn genoeg andere volkeren die ook lijden, waar niet over wordt bericht (morele basis) en bovendien wekt het slachtofferframe voornamelijk ergernis en irritatie op (emotionele basis).

“eerlijk gezegd moeten joden eens ophouden met het steeds maar weer verwijzen naar de 2de Wereld Oorlog en gewoon eens vooruit gaan denken nu. Ze hangen veel en veel te vaak de slachtoffer uit terwijl ze het absoluut niet zijn” – Franko, FB.

“Lekker makkelijk weer om dit aan te halen. Blijft mooi om te zien dat we na 70 jaar hier nog steeds een probleem van maken.” Sven, FB.

“Dat Federatief Joods Nederland liep nog niet zo lang geleden “Je suis Charlie” te gillen. Je trekt de “anti-semitisme”-kaart en iedereen moet maar in de houding springen, wat een losers.” – Jan, FB.

“En nog altijd is het wachten wanneer iemand bij Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM), aangifte doet tegen Israël aangaande het terroristisch gedrag tegen de Palestijnen.” – Bolle, FB

De framevertegenwoordigers in de vernaculaire media vinden dat Joden niet zo moeten zeuren over het verleden en beter naar hun eigen daden in Israël kunnen kijken. Ook worden hier alle

Joden over één kam geschoren, omdat de framevertegenwoordigers alle Joden verantwoordelijk houden voor wat er in Israël gebeurt. Er is nog weinig onderzoek gedaan naar de sociale samenhang van deze groep. Het is echter aannemelijk dat zij vooral gevoed worden door het hedendaags Israelisch-Palestijns conflict.

4.2.3 Het conflictframe

Hoewel de media zich afzijdig houden van de schuldvraag in het Israëlisch-Palestijns conflict, zijn discussienemers op Facebook veel minder terughoudend in het aanwijzen van een schuldige. Palestina wordt onderdrukt en er vindt daar een genocide plaats (probleem) en Israël is verantwoordelijk (causale verantwoordelijkheid). Israël moet een halt toegeroepen worden en boetedoen (oplossing) zodat het conflict kan eindigen (morele basis) en er verder geen slachtoffers gemaakt worden en er geen oorlog meer is (emotionele basis). Het conflictframe wordt door zowel voor- als tegenstanders van Israël gebruikt. Vanzelfsprekend wordt door voorstanders van Israël de rol van Israël in de reasoning devices omgedraaid met die van Palestina.

Enkele citaten:

“Joden zijn geen slachtoffer, kijk wat ze in palestina doen,ze moeten niet zo zeiken”
– Emma, FB

“Zullen we het hebben over de terreur van Israel t.o.v. de Palestijnen? O, wacht, we kijken met zijn allen de andere kant op...” Hans, FB.

“Kijk eens naar wat er in de wereld gebeurt. Kijk naar wat er vandaag in Palestina gebeurt en hoe de wereld zijn ogen sluit. Dicht zegt meer dan genoeg. Joden verwijzen maar al te graag naar WO II terwijl zij zelf veel gruwelijkere daden plegen.” – Christophe, FB.

“Israël is een democratie ja Maar slechts voor joden . Palestijnse huizen worden gesloopt en duizenden olijfbomen en andere fruitbomen zijn omgehakt om plaats te maken voor de Muur en als een vorm van collectieve straf, mishandeling van Palestijnse kinderen die vast worden gehouden door de Israëlische politie , etc ...” – Perla, FB.

“Netanyahu mafkees je bent zelf met de Holocaust bezig vieze terring jood” – Peter, FB

“Netanyahu doet nu de holocaust met de Palestijnen.” – Fotna, FB.

Zoals gemeld bij het slachtofferframe, worden in de reacties op Facebook alle Joden over een kam geschoren. De Joden hier in Nederland, of waar dan ook ter wereld, zijn even verantwoordelijk voor het Israëlisch-Palestijns conflict als de Joden die daar wonen. Onder de framevertegenwoordigers bevinden zich veel moslims die zich het leed van de Palestijnen persoonlijk aantrekken. Zij voelen zich een volk en geven daarom ook de Joden als een volk de schuld. Niet alleen moslims vertegenwoordigen dit frame, ook niet moslimse discussiedeelnemers geven de schuld aan Israël. Dit zijn vaak mensen van rond de 40 die al

lange tijd nieuws rondom het Israël-Palestinaconflict voorgeschoteld hebben gekregen. Dit wijst een kort onderzoek naar de Facebookprofielen van discussiedeelnemers uit. Bij dit frame valt op dat voor- en tegenstanders van het frame lijnrecht tegenover elkaar staan. Er is geen middenweg te vinden, men is of voor Israël of tegen.

“Israel is een lichtpunt in het barbaarse midden-oosten. Israel executeert alleen kinderen als zij gericht stenen gooien op tanks. Gaza is een gevangenis met hingersnood om de israëli te verdedigen tegen extremisten. Iedereen die tegen deze kindermoorden en staatsterreur is, is een anti semiet. Een neo nazi een jodenhater.”
– Ismael, FB.

Hoewel dit soort berichten wel reacties uitlokken, blijkt daar niet uit of er een grijs gebied is tussen voor of tegen Israël zijn. Grof taalgebruik wordt bekritiseerd, maar er wordt niet beargumenteerd of er een tussenweg is.

“Dus een ieder die kritiek uit op Israël, is een antiemiet? Dat is ook een manier om de discussie dood te slaan ja...” – Anne, FB.

Zowel voor- en tegenstanders van het Israël-Palestinaconflict bekritisieren de houding en de schijnbare onpartijdigheid van de media. In reacties wordt de media verweten dat er een rookgordijn opgeworpen wordt door het door elkaar halen van termen en onduidelijk taalgebruik. Het verschaffen van beperkte inzichten, zoals het door discussienemers wordt genoemd, leidt tot meer wantrouwen en komt de media niet ten goede. Bij dit frame en het onderwerp waar dit frame om draait, zie je duidelijk dat burgers zelf waakhond gaan spelen en media ter verantwoording proberen te roepen.

4.2.4 Het complotframe

Een duidelijk beeld dat naar voren komt in de Facebookreacties, is dat mensen geloven dat antisemitisme een complot is en dat Joden antisemitisme aangrijpen om zichzelf in een beter daglicht te stellen en achter de schermen plannen de wereld over te nemen (probleem). Dat dit complot nog nooit ontdekt is, ligt aan de eenzijdige berichtgeving van de media, die weigeren de waarheid te vertellen (causale verantwoordelijkheid).

“DE LAATSTE 15 JAAR ZIJN BIJNA ALLE MEDIA PROPAGANDA MACHINE VAN DE INTERNATIONALE LEEGZUIGERS ELITE POLITIEKER GEWORDEN.” – Michaela, FB.

“wie zijn de meeste woekers in de wereld en ze hebben het ook in de bank systeem ingevoerd zodat we slaven van hun worden en gehoorzamen” – Hasan, FB

De complotdenkers eisen dat media kritischer naar hun berichtgeving kijken en alle kanten belichten (oplossing), maar ook dat mensen zelf kritischer na gaan denken en niet zomaar alles wat de media hen voorschotelen voor waar aannemen (handelingsperspectief). Vertegenwoordigers van dit frame vinden dat media beter hun best moeten doen om zo objectief en divers mogelijk bericht te geven (morele basis) omdat er anders bepaalde mensen en denkwijzen buitengesloten worden (emotionele basis).

“De inleiding is historisch gezien grote onzin, er was helemaal geen sprake van dat er bij de Wannsee conferentie bevelen zijn gegeven tot de holocaust, sterker nog, er is geen enkel schriftelijk bewijs dat orders überhaupt ooit zijn gegeven.” en “En dat heeft niets met actualiteit te maken, die inleiding van de NOS is gewoon een leugen...” – Arend, FB.

“Juist ! En dát is wat we nóóit horen ! Wij moeten blijven denken dat joden allemaal onschuldige zielige mensen zijn die nooit iets hebben gedaan wat weerstand veroorzaakte. Jodenhaat was altijd ‘irrationeel’ !” en “[...] Ik hou me uitsluitend met echte informatie bezig, ik laat het napraten van leugens aan anderen over. De geschiedenisboeken staan er al vol mee, en het is zelfs bij wet verboden om sommige dingen in twijfel te trekken.” – Jan, FB.

“op 1 na grootste leugen op aarde, er waren meer joden na de Tweede wereld oorlog dan daar voor ;) het instituut waar alle joden geregistreerd zijn, bevestigt dit namelijk. Dus het was een Fake Holocaust, ook wel HoloHoax genoemd” – Martin, FB.

De framevertegenwoordigers geven duidelijk aan dat ze de berichtgeving van de traditionele media niet vertrouwen en zelfs dat er bepaalde ‘feiten’ uit de geschiedenisboeken gewist zijn.

“Dit is een belachelijk artikel bedoeld om discussies uit te lokken. Er worden dingen bewust door elkaar gehaald of verzwegen zodat je een lekker onoverzichtelijke puinhoop krijgt bij discussies. Dat Israël bezig is alle Palestijnse grondgebied stap voor stap te annexeren daar wordt bewust niet over geschreven zodat je anti-Semieten en mensen die tegen Israëls politiek protesteren lekker makkelijk over 1 kam kunt scheren. Blijkbaar vindt de Volkskrant redactie dit soort onoverzichtelijke en verwarrende discussies leuk.” – Anas, FB.

“Helaas speelde de Joosche Raad een verderfelijke rol bij het opsporen van de arme joodse sloebers. De rijke joden heulden met de nazi's, waarbij een deel van hen maar 1 doel voor ogen had: Een ramp in Europa voor de joden zal de joodse staat Israel alleen maar dichterbij brengen.” Maartje, FB.

Mondjesmaat presenteren de discussiedeelnemers alternatieve feiten als argument, om aan te tonen dat de media het bij het verkeerde eind heeft. Echter worden er op Facebook nooit bronnen aangewezen. Vaak krijgen dit soort berichten reacties als ‘gaat het lekker?’ en worden de berichten waarin gewezen wordt op een complot belachelijk gemaakt.

In het reactiegedeelte van de traditionele media komen weinig radicale gedachtes naar voren. Blijkbaar zijn discussiedeelnemers op een open platform, dat wil zeggen een platform waar verschillende soorten mensen bijeenkomen, toch iets voorzigtiger met hun uitspraken dan in een gesloten omgeving. Op een gesloten platform, bijvoorbeeld een forum waar een moderator nieuwe leden goedkeurt en meekijkt met de gesprekken, is er meer kans op ongefilterde gesprekken. Op fora, die zich vaak al op een niche richten en dus ook ieder hun eigen publiek aantrekken, kan men zich makkelijker verschuilen achter

profielen en avatars. Op pagina's die specifiek gericht zijn op bepaalde interesses, is de drempel kleiner om minder geaccepteerde uitspraken te verspreiden. Zo ook op Facebook, zie bijvoorbeeld de vele pro-PVVV-pagina's. Hoewel iemand zich met een nepidentiteit op Facebook kan begeven of de profielinstellingen kan afschermen, voelt de online omgeving van Facebook toch persoonlijker en directer dan een gesloten platform.

4.2.5 Antisemitisme is de schuld van de islam

Volgens recent onderzoek zijn de antisemitische sentimenten bij moslims toe te schrijven aan het gedrag van Israël jegens de Palestijnen. Over Joden in Israël wordt veel minder positief gedacht dan over Joden in Nederland, maar die onvrede over Israëlische Joden wordt geprojecteerd op de Joden in Nederland (Wonderen & Wagenaar, 2015, p. 6-7). Dit resulteert in het laatste Facebookframe: antisemitisme is de schuld van de islam. Moslims zijn schuldig zijn aan het veroorzaken van antisemitisme (probleem). In de Koran zouden antisemitische teksten staan en ook worden moslims opgevoed met antisemitische ideeën (causale verantwoordelijkheid). Het afschaffen van geloof is volgens framevertegenwoordigers de enige oplossing, omdat religies ongelijkheden creëren (morele basis). Door deze ongelijkheid weg te nemen, is er ook minder kans op angst en haat (emotionele basis).

Enkele citaten:

“En ja hoor, andere schuldig maken terwijl de islam de schuldige is.” – Marc, FB

“Uhhhh, lees ik dit nu goed? Joden moeten weerbaarder worden, dat tuig wat de Joden zo vernederd die moeten ze aanpakken. Dat zijn die geïmporteerde klootzakjes die hier door onze strot geduwd zijn en een ontzettende grote bek hebben.” – Yada, FB

“Je weet gewoon dat moslims enorme antisemieten zijn. Dus dat is de kat op het spek binden. Genoeg voorbeelden in het buitenland tonen aan dat dit verkeerd gaat. Waarom dat opzoeken dus?” – Tamara, FB.

Bij dit frame worden er geen argumenten aangedragen, maar wordt ervan uitgegaan dat iedereen weet dat de islam aanzet tot jodenhaat. Framevertegenwoordigers zijn voornamelijk niet-moslims, zowel mannen als vrouwen van verschillende leeftijden, zo blijkt na het bekijken van de discussiedeelnemerprofielen. Zij houden zich stil of spreken discussiedeelnemers erop aan dat een hele bevolkingsgroep over een kam geschoren wordt. Er zijn slechts een paar reacties van niet moslims, die andere, radicalere discussiedeelnemers tot orde roepen.

“Tamara [...], hoe heet dat ook alweer?? 'Over een kam scheren'?? Ik ken genoeg Moslims die prima met Joden door wen deur gaan, de stad Jaffa in Israël is een stad waar joden en Arabieren naast burens ook vaak vrienden zijn en ook in Marokko zijn joden een onderdeel van de samenleving. Dus ik vind je reactie nogal kort door de bocht!!” – Puck, FB.

“Ik ben een van diegene die in deze islamitische bevolking hoort. Ik werk en hou me netjes aan de regels, zo zijn er duizende anderen die dat ook doen en wellicht ook duizenden die dat niet doen. Dat zal ongetwijfeld ook in het nederlandse

gemeenschap zo zijn, maar om daar en hele bevolking op aan te spreken door ze in een hok te plaatsen is werkelijk krom.” – Abdellah, FB.

Dit frame is te vinden in berichten over situaties tussen Joden en moslims, berichten over Palestina en Israël uitgezonderd. Bij deze berichten zijn er slechts een paar mensen die stellen dat niet moslims verantwoordelijk zijn voor antisemitisme, maar Joden zelf, dankzij de situatie in Israël.

“De opvoeding van de moslims is niet het probleem maar de houding van de joden is de oorzaak.” – Christophe, FB.

Dit soort uitspraken kan rekenen op veel reacties. Christophe lanceerde met zijn stelling een discussie van 65 reacties waarin het merendeel van de discussienemers hem verzocht zichzelf toch nog eens ernstig achter de oren te krabben. Het conflictframe en dit frame sluiten elkaar uit; framevertegenwoordigers van het conflictframe zullen dit frame niet accepteren en vice versa.

“ben je serieus? 90% van de moslims word opgevoed met haat tegen de joden en jij gaat nu zeggen dat het aan de joden ligt? en wat betreft je schermafbeelding zegt al genoeg naar waar je op uit bent, feiten verdraaien, ik kan meer joden opnoemen die vrede zien dan moslimjongeren die vrede willen” – Hessel, FB.

Hoewel dit frame niet genoemd staat onder de frames uit de media, is het frame niet uitsluitend voorbehouden aan het vernaculaire web. In het bronnencorpus bij dit onderzoek is dit frame slechts een keer gezien. Wierd Duk stelt in een artikel in het AD dat er sprake is van een “hete brij”: het feit dat het stijgende antisemitisme vooral afkomstig is uit (radicaal) islamitische hoek.”²² In dit licht zou hij du seen framesponsor genoemd kunnen worden.

Ook Geert Wilders is een framesponsor. Meer dan eens vergeleek hij de koran met Mein Kampf en sprak over de oproepen van geweld en antisemitisme die er in de koran staan (Van Steenbergen, 2017). Zijn nauwe banden met Israël en zijn afkeer van de islam maken hem een natuurlijke framesponsor. Ook Leids hoogleraar Afshin Ellian betoogt, vaak in Elsevier, dat het huidige antisemitische sentiment in de samenleving grotendeels islamitisch antisemitisme is (Ellian, 2015, 2016).

Afshin Ellian schreef in 2015 in Elsevier dat antisemitisme terug van weggeweest is. Door het toenemende aantal geradicaliseerde moslims groeit jodenhaat in de Nederlandse samenleving. Ensel (2014) onderschrijft dit en verklaart dat de focus op de islamitische variant van antisemitisme te wijten is aan het maatschappelijk discours dat sinds 2000 gekenmerkt wordt door het spreken over de islam. Dit discours wordt versterkt door anti-islampolitiek van Geert Wilders en de nieuwe golf van geweld in Israël en Gaza sinds 2014 (Ensel, 2014, p. 337).

4.3. Samenvatting

De resultaten tonen drie frames die overduidelijk aanwezig zijn binnen de media, te weten het slachtofferframe, het religieframe en het totum-pro-parteframe. Binnen berichten over Joden sluiten het slachtofferframe en het religieframe elkaar uit omdat ze op duidelijk andere

---

²² Algemeen Dablad (27 november 2016), <https://www.ad.nl/nieuws/veel-jongeren-gaan-naar-israel~a0550158/>

gedachtes gegrond zijn. Alle drie de frames zijn in de onderzochte media te vinden, hoewel het Algemeen Dagblad voorzichtig omgaat met het religieframe; bij dit medium is het nauwelijks te vinden.

Er zijn vijf frames gevonden in de reacties op Facebook. Ook hier zien we het religieframe zoals de NOS, het AD en de Volkskrant het gebruiken, alleen worden in de reacties pertinent alle religies afgeschreven. Opvallend is dat het slachtofferframe ook te vinden is op het vernaculaire web, alleen ontstaat er hier een omgekeerd slachtofferframe dat stelt dat Joden wel genoeg het slachtoffer hebben gespeeld. Eveneens werpen discussiedeelnemers het conflictframe op maar wijzen zij, in tegenstelling tot de media, wel een schuldige aan voor het Israëliisch-Palestijns conflict. Hierin verschilt het vernaculaire frame dusdanig, dat het ook een andere naam gekregen heeft dan het totum-pro-parteframe dat gevonden is in de nieuwsmedia. De twee frames die niet in de media te vinden zijn, maar wel op het vernaculaire web zijn het complotframe en het frame waar de islam de schuld krijgt van antisemitisme. Het frame waarin de islam de schuld van antisemitisme krijgt is wel degelijk courant, maar komt slechts een keer voor in het bronnencorpus van dit onderzoek. Bij nader inzien is de materiaalselectie te nauw geweest.

Bij vernaculaire frames lijkt het alsof framesponsors geen rol spelen. Dit is een conclusie die voortvloeit uit de theorie van Gamson & Modigliani (1989), die beschrijven dat een framesponsor concrete actie zal ondernemen om een frame te promoten. Een framesponsor zal ook een bepaalde mate van invloed moeten hebben om dit succesvol te kunnen doen. Het is wel mogelijk dat er in de vernaculaire frames framesponsors aanwezig zijn, maar discussiedeelnemers op Facebook reageren vaak op persoonlijke titel en hun invloed is beperkt. Er is bewust voor gekozen om discussiedeelnemers op Facebook niet aan te wijzen als framesponsor omdat er geen concrete actie wordt ondernomen en de autoriteit om dat frame te pushen ontbreekt. Er zijn echter wel framesponsors te vinden die, hoewel ze zelf niet deelnemen aan vernaculaire discussies, wel slim gebruik maken van wat er op het vernaculaire web gezegd wordt.

5. Conclusie en discussie

In deze scriptie is onderzocht hoe Joden geframed werden in de mediaberichten van NOS, het Algemeen Dagblad en de Volkskrant. De framing in deze mainstream media is vergeleken met de framing over Joden in vernaculaire media, met name Facebook. De berichten die geselecteerd zijn, beslaan een tijdsbestek van oktober 2015 tot begin 2017. Aan de hand van de gevonden resultaten, besproken in hoofdstuk vier, zullen in dit hoofdstuk de hoofd- en deelvragen beantwoord worden. De vragen luiden:

Hoofdvraag: Welke frames omtrent joden komen voor in berichtgeving van traditionele nieuwsmedia & in de reacties op die berichten op facebook?

Deelvragen: Welke media hanteren welke frames?

Welke frames komen er naar voren in de reacties?

Zijn er frames die elkaar uitsluiten?

Na het bespreken van de conclusie zal er een discussiepunt opgeworpen worden en zullen er aanbevelingen gedaan worden voor eventueel vervolgonderzoek.

5.1 Conclusie

Aan de hand van een kwalitatieve inductieve framinganalyse met open, axiale en selectieve codering is er gekeken naar dominante frames over Joden in nieuwsmedia en in reacties op Facebook. In totaal zijn er 23 mediaberichten en 3188 Facebookreacties geanalyseerd. Een mediabericht moest op Facebook geplaatst zijn, zodat de reacties ook vergeleken konden worden met de mediaframes.

5.1.1 Drie mediaframes

In de mediaberichten zijn drie dominante frames gevonden:

1. Het slachtofferframe
2. Het religieframe
3. Het totum-pro-parteframe

Met de kanttekening/disclaimer dat het onderzoek voor deze thesis kwalitatief van karakter was met een aselechte maar beperkte steekproef van bronnen, kan worden gesteld dat de Volkskrant van de onderzochte media het meest gearticuleerd was in woordkeuze. Het Algemeen Dagblad hanteerde in de berichten over Joden een combinatie van het slachtofferframe en het totum-pro-parteframe, maar sprong erg voorzichtig om met het religieframe. Bij het Algemeen Dagblad waren meer berichten te vinden die specifiek over het leed van Joden ging. Neutraalst van de drie media was de NOS die, hoewel ook hier alle drie de frames duidelijk aan te wijzen zijn, minder gebruik maakte van het totum-pro-parteframe.

Als framesponsors bij het slachtofferframe vinden we oud-burgemeester van Amsterdam Eberhard van der Laan en hoofdredacteur van het Nieuws Israëlitisch Weekblad Esther Voet. Framevertegenwoordigers zijn nabestaanden van Joodse slachtoffers, slachtoffers van antisemitisme en Joodse belangenorganisaties.

Thomas von der Dunk is een van de framesponsors van het religieframe. Het opiniestuk in de Volkskrant, 'Israël is een halve theocratie', is dan ook van zijn hand. Een andere framesponsor is

de Israel Religious Centre. Framevertegenwoordigers zijn zowel religieuze als niet religieuze mensen. Het laatste frame, het totum-pro-parteframe kent geen duidelijke framesponsors.

Binnen de mediaframes zijn er twee frames die elkaar uitsluiten: het slachtofferframe en religieframe. Dit is te danken aan het karakter van de berichten: het ene frame beschouwt Joden als gedupeerde en het andere frame richt zich juist tegen het Jodendom.

Het totum-pro-parteframe werd in zekere mate geaccepteerd door de burgers die zich op Facebook uitspraken onder berichten over Israël en Palestina, maar wel zou het merendeel van de discussiedeelnemers het waarderen als media stelliger een schuldige voor het conflict aan zouden wijzen.

5.1.2 Vijf vernaculaire frames

De geanalyseerde Facebookreacties waren allemaal gevonden onder de geselecteerde berichten van de NOS, het Algemeen Dagblad en de Volkskrant. In de reacties werden vijf verschillende frames gevonden:

1. Het religieframe
2. Het slachtofferframe
3. Het conflictframe
4. Het complotframe
5. Het frame waarin antisemitisme de schuld is van de islam.

Bij reacties onder berichten van de NOS voerden het derde en het vijfde frame de boventoon, bij het Algemeen Dagblad kwam vaker het slachtofferframe naar voren en bij reacties op de Facebookpagina van de Volkskrant was vaak het frame waarin de islam de schuld krijgt van antisemitisme te vinden. Uiteraard geldt hier nog steeds dat hier sprake is van een kwalitatief onderzoek.

De discussiedeelnemers waren overwegend niet moslim; alleen in berichten waar het conflictframe en het schuldframe naar voren kwamen was er wat meer kleur onder de discussiedeelnemers te zien. Hier namen vaker moslims deel aan de discussies om of Palestina te steunen of om te vertellen dat ze wel met Joden door een deur kunnen.

Binnen de vernaculaire frames zijn er twee frames die op elkaar aansluiten: het conflictframe en het schuldframe (5). Israël krijgt de schuld van het conflict met Palestina en daardoor haten moslims Joden.

Ook zijn er frames die elkaar duidelijk uitsluiten: het slachtoffer- en het conflictframe.

Discussiedeelnemers kunnen vaak losstaande kwesties niet apart behandelen, maar moeten gelijk het conflict in Israël erbij halen, waardoor ze de slachtofferpositie van Joden in twijfel trekken. Burgers die in eenzelfde discussie deze twee frames poneren, botsen dan ook aardig met elkaar.

De alinea hierboven schetst het belang van het vernaculaire web: verschillende denkwijzen kunnen naast elkaar gepresenteerd worden en men kan zijn eigen conclusie uit de gepresenteerde feiten trekken. Hoewel de drie mediaframes door burgers geaccepteerd werden, deden discussiedeelnemers er vaak nog een schepje bovenop door de gepresenteerde frames aan te vullen. Ook werden de media erop aangesproken als men dacht dat er incomplete verhalen verteld werden. Dat het vernaculaire web burgers deze mogelijkheid biedt, resulteerde

dan ook in een lijstje van niet drie, maar vijf frames. Deze denkbeelden komen niet altijd naar voren in traditionele media, maar bestaan wel dankzij de traditionele media. Twee van de vijf vernaculaire frames zijn een reactie op wat in de media nadrukkelijk niet besproken wordt. Het slachtofferframe bestaat ook op het vernaculaire web want veel mensen zijn het met de media eens dat Joden nog steeds last van antisemitisme hebben, maar tegelijkertijd ontstaat er het omgekeerd slachtofferframe waarin men zegt dat Joden op moeten houden de slachtofferkaart te spelen. Het vernaculaire conflictframe kon tot stand komen door de terughoudendheid van de media in het aanwijzen van een schuldige in het Israël-Palestina conflict. Deze frames bestaan dus omdat burgers vinden dat er een gemis in de media bestaat.

Dat komt overeen met het beeld dat in hoofdstuk 2 geschetst werd: het cultivatie-effect van media is beperkt. Frames die door de media gepresenteerd worden hebben een hogere slagingskans bij het eigen publiek, maar omdat het karakter van Facebook dermate openbaar is, vindt er ook een bepaalde overloop van publiek plaats. Iedereen die wil kan zijn of haar zegje doen in het reactiegedeelte.

5.2 Discussie

Dit onderzoek heeft gepoogd in kaart te brengen hoe media en het vernaculaire web Joden in beeld brengen. In een samenleving waar verschillen steeds duidelijker worden en met een maatschappij die steeds meer lijkt te polariseren, is het van belang voor journalisten om naar het publiek te kijken en luisteren. Op dit stukje vernaculaire web zijn er verschillende stemmen te horen; mensen, al dan niet denkend anoniem te zijn, die vaak met het hart op de tong reageren. Alternatieve denkbeelden worden hierdoor belicht en dit zorgt weer voor diversere berichtgeving.

Wat vooral naar voren is gekomen bij de analyse van de frames is dat reageerders van media eisen om stelling te nemen. Wie is er schuldig aan het Israël-Palestinaconflict? Waarom wijzen jullie geen schuldige aan voor het toegenomen antisemitisme? Waarom presenteren jullie maar een bepaald deel van de feiten? Dit zijn slechts een paar vragen die uit de reacties gedistilleerd kunnen worden. Het is opvallend dat er van de media geëist wordt dat zij stelling moeten nemen in het Israël-Palestinaconflict. In eerder onderzoek van Goudswaard (2009) wordt namelijk aangetoond dat kranten Israël vaak als agressor opvoeren en Palestina de rol van slachtoffer krijgt toegewezen. Blijkbaar is de houding van media ten opzichte van het Israël-Palestinaconflict gedraaid en wordt er tegenwoordig neutraler geschreven dan in de stukken die Goudswaard voor haar onderzoek heeft gebruikt. De vraag die rijst is of dat aan de persoonlijke insteek van journalisten ligt, of dat de media een ommezwaai hebben gemaakt en objectiever proberen te berichten. Omdat er tussen dit onderzoek en het onderzoek van Goudswaard uit 2009 een aardig gat zit, zou het interessant kunnen zijn om te onderzoeken of deze verandering in houding abrupt of geleidelijk is gegaan (Ensel, 2014) en hoe dit terug te zien is in de media.

Het is goed dat journalisten opletten dat er verschillende kanten van een verhaal belicht worden, maar de diversere berichtgeving heeft ook een keerzijde. In hoofdstuk 2.2.2 wordt het belang van het vernaculaire web beargumenteerd en wordt er gesteld dat de traditionele media niet langer de gatekeeper van de samenleving zijn, maar dat burgers tegenwoordig ook de tools hebben om deze functie uit te voeren. Het institutionele versmelt met het niet-institutionele en burgers roepen overheden, instanties en zelfs de media steeds vaker op het matje. Dit gebeurt onder andere in het reactiegedeelte van Facebook waar men vaak geen blad voor de mond

neemt. Er zitten personen tussen die hun identiteit proberen te verbergen, maar genoeg Facebookgebruikers reageren op persoonlijke titel. Burgers weten dat ze de nieuwe waakhonden zijn, maar gebruiken in hun reacties vaak taal die niet bij die status hoort. Het openbare karakter van Facebook draagt bij aan een bepaalde overloop van publiek. Het reageren op Volkskrantberichten is niet alleen voorbehouden aan abonnees van die krant, iedereen mag meedoen. Het scala aan like-knoppen op Facebook is uitgebreid, waardoor mensen nu ook kunnen laten weten of ze iets geweldig of verschrikkelijk vinden. De indruk wordt gewekt dat het oordeel dat mensen geven over een bericht, even vaak over de inhoud gaat als over het medium dat er achter zit. Dat komt overeen met het beeld dat in hoofdstuk 2 geschetst werd: het cultivatie-effect van media is beperkt. Een vervolgonderzoek naar de beweegredenen van mensen om te reageren op media die buiten hun normale belevingswereld vallen, of media waar ze het pertinent mee oneens (denken te) zijn, lijkt me ontzettend interessant en nuttig.

Een ander punt voor discussie en eventueel vervolgonderzoek zou ook bijvoorbeeld kunnen zijn dat een aspect van het vernaculair web te veel macht krijgt; niet de media maar de burgers zijn gatekeeper geworden. Hoewel het goed is dat media tot verantwoording geroepen kunnen worden, is het belangrijk om in te zien dat burgers die op het vernaculaire web reageren ook een bepaalde mate van invloed hebben. Het vernaculaire web bestaat bij de gratie van instituten zoals traditionele nieuwsmedia, maar wanneer krijgt een vernaculair onderdeel dusdanig veel macht dat het ook tot de instituten gaat behoren? Zeker in een tijd waarin een van de machtigste personen op aarde zich schuilhoudt achter een schild van alternative facts en er mee wegkomt, is het belangrijk na te denken over de macht en kracht van het vernaculaire web.

Een van de vragen die tijdens het onderzoek naar boven kwamen was de vraag hoe snel eerder onderzoek dat nu als basis voor framinganalyses wordt gebruikt, zal verouderen. Dat Entman uit 1993 aan de oude kant is, zal niemand betwijfelen. Maar wanneer zal Van Gorp zich moeten bezighouden met een vernieuwde definitie of methode? De kracht van frames is dat ze onopgemerkt blijven en op slimme manier de denkwijze van ontvangers kunnen beïnvloeden. Het begrip framing maakt echter een opmars in de mainstream media en is niet meer een fenomeen dat men slechts in wetenschappelijke stukken of op redacties tegenkomt. Dat betekent dat burgers zich steeds meer bewust zijn van framing en waar het voor gebruikt wordt. Als het bewustzijn groeit, dan gaat die "sluimerende aanwezigheid en een sluipende impact" (Van Gorp, 2006a, p. 253) binnenkort ook niet meer op. Het doel van framing is dat, eventueel door herhaling, de ontvanger zijn/haar zienswijze bijstelt. Door dit bewustwordingsproces zou het effect juist compleet tegenovergesteld kunnen zijn en aversie ten opzichte van de gebruiker van frames kunnen opwekken. Frames worden natuurlijk niet alleen bewust manipulatief gebruikt, maar worden op algemene wijze ingezet als middel waarmee kwesties duiding worden gegeven en waarmee we communiceren. Een onderzoek naar de bewustwording van framing onder burgers zou niet overbodig zijn.

Daarnaast zou ik graag een aanvulling voorstellen op de karaktereigenschappen van het vernaculaire web. Zoals in hoofdstuk 2.2.1 besproken, zijn er drie opvattingen over wat het vernaculaire inhoudt. Oorsprong van de content, eigenschappen van de content en de hybride eigenschap die het vernaculaire web mogelijk maakt. Tijdens het onderzoek werd duidelijk dat de term 'vernaculair web' een begrip is dat wetenschappers, de elite, heeft toegekend aan een bepaald fenomeen. De mensen die onder de paraplu-terminologie van het vernaculaire web vallen, zijn

zich totaal onbewust van het bestaan van een dergelijke term en de karaktereigenschappen die daarbij horen. Men handelt er dus ook niet bewust naar. Iedereen reageert en handelt op persoonlijke titel en heeft daar niet het idee bij dat ze bijvoorbeeld als vernaculair collectief optreden tegen de macht van een instituut.

Ik ben ervan overtuigd dat een deel van de kracht van het vernaculaire web schuilt in het niet weten dat je er onderdeel van uitmaakt.

Bibliografie

- Abbring, J. (interviewer). (2017, 30 juli). Eberhard van der Laan [Tv-show]. In J. Border (producer). Zomergasten. Hilversum, Nederland: VPRO.
- Basham, L. (2001). Living with the conspiracy. *The Philosophical Forum*, 32(3), 265-280.
- Best, J., & Harris, S. R. (Eds.). (2013). *Making Sense of Social Problems: New Images, New Issues*. Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers.
- Bronner, S.J. ed. (2014). Framing Jewish culture: boundaries and representations. Geraadpleegd op 5 februari 2017 van <http://quod.lib.umich.edu.ezproxy.leidenuniv.nl:2048/cgi/t/text/text-idx?c=acls;idno=heb32318.0004.001>.
- Burger, P., Vanderveen, G. (2010). Drugs in je drankje: Schuldattributie en genderstereotypen in nieuwsberichtgeving en onlinediscussies. *Tijdschrift voor Criminologie*, 52(4), 411-421.
- Burger, P. (2014). *Monsterlijke verhalen: Misdaadsagen in het nieuws en op webforums als retorische constructies*. Den Haag: Boom Lemma.
- Buuren, J., van. (2016). *Doelwit Den Haag? Complotconstructies en systeemhaat in Nederland (proefschrift)*. Geraadpleegd van <https://openaccess.leidenuniv.nl/handle/1887/43818>.
- Capella, J.N. (2002). Cynicism and Social Trust in the New Media Environment. *Journal of Communication* 52(1), 229-241.
- Cohen, B. (1963). *The press and foreign policy*. New York: Harcourt.
- D'Angelo, P. (2002). News framing as a multiparadigmatic research program: a response to Entman. *Journal of Communication*, 52(4), 870-888.
- Deprez, A., Raeymaeckers, K., & Van Leuven, S. (2011). Framing van de Eerste en Tweede Intifada in de Vlaamse en Nederlandse pers. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 39(1), 21-43.
- Ellian, A. (2015, 29 juli). Het nieuwe antisemitisme is een lastige kwestie voor Israël-critici. Geraadpleegd van <https://www.elsevierweekblad.nl/buitenland/blog/2015/07/het-nieuwe-antisemitisme-is-een-lastige-kwestie-voor-israel-critici-2663699W/evierweekblad.nl/opinie/opinie/2016/09/bescherm-juist-joden-tegen-het-grote-kwaad-de-politieke-islam-354730/>.
- Ellian, A. (2016, 7 september). Bescherm juist Joden tegen het grote kwaad, de politieke islam. Geraadpleegd van <https://www.elsevierweekblad.nl/opinie/opinie/2016/09/bescherm-juist-joden-tegen-het-grote-kwaad-de-politieke-islam-354730/>.
- Elmasry, M., Shamy, A., Manning, P., Mills, A. Auter, P. (2013). Al-Jazeera and Al-Arabiya framing of the Israel-Palestine conflict during war and calm periods. *International communication gazette*, 75(8), 750-768.

- Entman, R. M. (1993). Framing: Towards clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51-58.
- Ensel, R. (2014). *Haatspraak. Antisemitisme – een 21e eeuwse geschiedenis*. Amsterdam, Nederland: Amsterdam University Press.
- Ess, C., & the AOIR ethics working committee (2002). Ethical decision making and internet research. Recommendations from the AOIR ethics working committee. Geraadpleegd op 26 januari 2017, van: aoir.org/reports/ethics.pdf.
- Gamson, W. A., & Modigliani, A. (1989). Media discourse and public opinion on Nuclear Power: A constructionist approach. *American Journal of Sociology*, 95, 1-37.
- Gans, E. (2003, 29 november). De Joodse almacht. Hedendaag antisemitisme. Geraadpleegd van <http://www.niod.nl/sites/niod.nl/files/NIODGansAlmacht.pdf>.
- Garcia, A.C., Standlee, A.I., Bechkoff, J., & Cui, Y. (2009). Ethnographic approaches to the Internet and computer-mediated communication. *Journal of Contemporary Ethnography*, 38, 52-84.
- Gelders, D., Patesson, R., VanDoninck, S., Malderen, S. Van, Nicaise, P., Ruyver, B. De., Laenen, F. Vander. (2008). *Waarschuwen voor gevaarlijke drugs: analyse van het early warning system in België*. Gent, België: Academia Press.
- Groenteman, H. (verteller). (2016, 4 & 9 december). *Nederland 1&2 [TV show]*. De Kanarie in de Kolenmijn. Hilversum, Nederland: Eye2Eye Media.
- Goudswaard, M. (2009). *Een conflict tussen Israël en de Palestijnen of tussen de Joodse staat en terroristische militanten? Een onderzoek naar de focus van Nederlandse en Britse kranten tijdens twee verschillende momenten in het Israëlisch-Palestijnse conflict (master thesis)*. Geraadpleegd van <https://thesis.eur.nl/pub/6803/masterthesis-MirjamGoudswaard.pdf>.
- Helfer, M.B. (2002). Framing the Jew: Grillparzer's Die Jüdin von Toledo. *The German Quarterly*, 75(2), 160-180.
- Hofstadter, R. (1964). *The Paranoid Style in American Politics : and other essays*. New York: Knopf.
- Howard, R.G. (2008a). The Vernacular Web of Participatory Media. *Critical Studies in Media Communication*, 25, 490-512.
- Howard, R.G. (2008b). Electronic hybridity. The persistent processes of the vernacular web. *Journal of American Folklore*, 121, 192-218.
- Iersel, S. van. (2016). *Framing in Luthers Von dem Juden und ihren Lügen (bachelor thesis)*. Geraadpleegd van <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/335668>.
- Kist, R. (2018, 11 januari). *Vertrouwen in de media ligt in Nederland relatief hoog*. NRC. Geraadpleegd van <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/01/11/vertrouwen-in-de-media-ligt-in-nederland-relatief-hoog-a1588060>.

- Knight, P. (2000). *Conspiracy Culture: From Kennedy to The X-Files*. Londen: Routledge.
- Koetsenruijter, W. & Van Hout, T. (2014). *Beknopt Handboek Methoden van Journalism Studies*. Den Haag: Boom Lemma.
- Lakoff, G. (2004). *Don't think of an elephant: Know your values and frame the debate –The essential guide for progressives*. White River Junction: Chelsea Green.
- Lantis, M. (1960). Vernacular culture. *American Anthropologist*, 62 (2), 202-216.
- Pantucci, R. (2011). *A Typology of Lone Wolves: Preliminary Analysis of Lone Islamist Terrorists*. London: ICSR.
- Papacharissi, Z., & de Fatima Oliveira, M. (2008). News frames terrorism: A comparative analysis of frames employed in terrorism coverage in US and UK newspapers. *The International Journal of Press/Politics*, 13(1), 52-74.
- Pleijter, A.R.J. (2006). *Typen en logica van kwalitatieve inhoudsanalyse in de communicatiewetenschap (proefschrift)*. Geraadpleegd van <http://repository.ubn.ru.nl/handle/2066/56967>.
- Popper, K. (1962). *Conjectures and Refutations: The Growth of Scientific Knowledge*. New York: Basic Books.
- Prooijen, J.W. van. (2015). Sometimes inclusion breeds suspicion: Self-uncertainty and belongingness predict belief in conspiracy theories. *European Journal of Social Psychology* 46(3), 267-279.
- Rijssenmus, T. (2014). *De rekbare waarheid: over de objectiviteit van betrokken journalistiek*. Amsterdam, Nederland: Amsterdam University Press.
- Scheufele, D. (1999). Framing as a theory of media effects. *Journal of Communication*, 49(1), 103- 122.
- Steenbergen, E. van. (2017, 12 februari). Wilders wil koran gaan 'gedogen'. Geraadpleegd van <https://www.nrc.nl/nieuws/2017/02/12/wilders-nuanceert-koranverbod-a1545637>.
- Sunstein, C. R., & Vermeule, A. (2009). Conspiracy theories: Causes and cures. *Journal of Political Philosophy*, 17, 202–227.
- Tackett-Gibson, M. (2008). Constructions of Risk and Harm in Online Discussions of Ketamine Use. *Addiction Research and Theory*, 16(3), 245–257.
- Tankard, J. (2001). The empirical approach to the study of media framing. In S. Reese, O. Gandy, & A. Grant (Eds.), *Framing public life* (pp. 95–106). Geraadpleegd via Google Books.
- Tuchman, G. (1978). *Making news: A study in the construction of reality*. New York: Free Press.
- Van Gorp, B. (2006a). Een constructivistische kijk op het concept framing. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 34(3), 246-256.

Van Gorp, B. (2006b). Framing asiel: Indringers en slachtoffers in de pers. Leuven/Voorburg: Uitgeverij Acco.

Van Gorp, B. (2007). Het reconstrueren van frames via inductieve inhoudsanalyse: uitgangspunten en procedures. *Kwalon*, 12(2), 13-18.

Van Gorp, B., & Van der Groot, M. (2009). Van Frankenstein tot de Goede Moeder: de inzet van frames in de strategische communicatie over duurzaamheid. *Tijdschrift voor de Communicatiewetenschap*, 37(4), 303-316.

Van Gorp, B., & Vercruyssen, T. (2011). Framing en reframing: anders communiceren over dementie. Geraadpleegd van www.dementievriendelijkbrugge.be/framing_reframing.pdf.

Vergeer, M. (2000). Een gekleurde blik op de wereld. Een studie naar de relatie tussen blootstelling aan media en opvattingen over etnische minderheden (proefschrift). Geraadpleegd van https://www.researchgate.net/publication/254877233_Een_gekleurde_blik_op_de_wereld_een_studie_naar_de_relatie_tussen_blootstelling_aan_media_en_opvattingen_over_etnische_minderheden.

Vreese, C. H., de. (2005). News framing: Theory and typology. *Information design journal + document design*, 13(1), 51-62.

Wijnberg, R. (2016, 18 augustus). Volkskrant Drostekrant: hoe media de werkelijkheid bepalen die ze in beeld brengen. Geraadpleegd op 22 april 2018, van <https://decorrespondent.nl/5105/volkskrant-drostekrant-hoe-media-de-werkelijkheid-bepalen-die-ze-in-beeld-brengen/130841150-bcde1f0c>.

Wijnberg, R. (2017, 23 januari). Waarom objectieve journalistiek een misleidende en gevaarlijke illusie is. Geraadpleegd op 22 april 2018, van <https://decorrespondent.nl/6073/waarom-objectieve-journalistiek-een-misleidende-en-gevaarlijke-illusie-is/155650990-09fc1192>.

Wonderen, R. van, & Wagenaar, W. (2015). Antisemitisme onder jongeren in Nederland. Oorzaken en triggerfactoren. Utrecht: Verweij - Jonker Instituut.

Bijlage 1: open coderen

	Titel artikel	Datum	Reacties ²³
1	Joodse gemeenschap in beroering na miljoenengift	20-05-2016	25
2	Israëlich-Palestijns conflict: nieuw recept voor vrede	14-05-2016	24
3	De laatste architect van het Heilige Land	28-09-2016	18
4	‘We kunnen als Europa niet toekijken hoe mensen verdrinken’	30-03-2016	69
5	Israël is een halve theocratie	07-02-2016	63
6	‘Groep Duitsers blijvend antisemitisch door nazi’s’	16-06-2016	50
7	‘Mensen in doodsnood help je. Zeker als Jood’	17-10-2015	55
8	Joodse Walter overleefde Zaventem dankzij islamitische Hassan (3x gedeeld)	24-12-2016	113
9	Waarom de AIVD zo veel wilde weten van Wilders’ Israëlische contacten	02-12-2016	46
10	Joodse dame klaagt El Al aan om ‘discriminerende’ stoelendans in het vliegtuig	01-03-2016	85
11	75 jaar na de Februaristaking: wie waren de slachtoffers	22-02-2016	23
12	Witte nationalisten roepen op tot ‘actie’ tegen joden in dorp	20-12-2016	276
13	‘Veel jongeren gaan naar Israël’	27-11-2016	122
14	Kinderen gevluchte Joden terug naar Duitsland na brexit	05-07-2106	20
15	Joodse ontsnappingstunnel ontdekt in oud nazikamp	30-06-2016	121
16	IKEA Israël maakt catalogus zonder vrouwen voor orthodoxe Joden	17-02-2016	267
17	Na het moordcomplot in deze villa gold: Befehl ist Befehl	29-01-2017	108
18	PKN distantieert zich van jodenhaat Maarten Luther	11-04-2016	107
19	In beeld: groot spektakel op ultra-orthodox joods huwelijk	11-03-2016	198
20	Joodse organisaties bezorgd over opvang moslims in Amstelveen	12-10-2015	351
21	Aangifte tegen Abou Jahjah en VPRO om Zomergasten	29-07-2016	189
22	VN wil Israëlische bouwstop op Palestijns gebied	23-12-2016	241
23	Netanyahu beschuldigt voormalige Palestijnse leider van Holocaust	21-10-2015	611

²³ Discussies zijn hierbij niet meegeteld, slechts de losstaande reacties. Discussies, waarin mensen reageren op specifieke berichten waardoor er een aparte tak van conversatie ontstaat, zijn wel opgenomen in de analyse.

Bijlage 2: Framingmatrixen

1. Joodse gemeenschap in beroering na miljoenengift	
CODE 1 Terugblikken op de geschiedenis	
CODE 1.a Joden hebben nog steeds een trauma dankzij WOII	
CODE 1b Joden zijn na WOII niet netjes behandeld	<p>[20 mei 2016] Volkskrant: <i>"Het geld is een compensatie voor de 'achterstallige erfpacht' die Amsterdamse Joden zeventig jaar geleden aan de gemeente moesten betalen toen zij na de oorlog terugkeerden uit de concentratiekampen. Toen die hardvochtige opstelling van de gemeente drie jaar geleden publiek werd, besloot de burgemeester al het geld met rente terug te betalen."</i></p> <p>[20 mei 2016] Jacqueline: <i>"Uit onderzoek van het NIOD blijkt dat de gemeente aan zeker 240 mensen een boete heeft gestuurd voor niet betaalde erfpacht."</i></p>
CODE 1.c Men schaamt zich voor de gebeurtenissen uit WOII	[20 mei 2016] Nico: <i>"We doen er nu alles aan om te laten zien hoe goed we voor de joden zijn.. 70% van de joden is afgeslacht door verraad en omdat de Nederlander wegkeek bij de deportaties. Nederland NSB land toen en nu."</i>
CODE 2 Kritisch zijn over wat er gebeurt	
CODE 2.b Joden zijn slachtoffers	[20 mei 2016] Toi: <i>"het is geen 'miljoenengift'! het is geen schenking! het is compensatie voor een onevenredig hardvochtig opgelegde betaling van achterstallige erfpacht![...]"</i>
CODE 2.c Men moet respect hebben voor de Joodse gemeenschap	[20 mei 2016] Toi: <i>"[...] ik vind dat de burgemeester niet mag bepalen wat er met dat geld gebeurt. de Joodse gemeenschap mag zelf uitmaken wat ze met dat geld doen"</i>
CODE 5 Onbegrip ten opzichte van Joden	[20 mei 2016] Joy: <i>"10 miljoen en wat doen ze? Ze maken er ruzie over. Hoe triest!"</i>
CODE 5.b Joden zijn niet het enige volk dat lijdt	[21 mei 2016] Si: <i>"Joden waren niet de enige die gedood werden! Ben zo klaar met het joden gedoe elke keer getverdemmmmm!!!!"</i>

2. Israëliisch-Palestijns conflict: nieuw recept voor vrede	
CODE 2 Kritisch zijn over wat er gebeurt	
CODE 3.a Negatief over alle geloven	[14 mei 2016] Mickey: <i>"[...] Een staat op basis van geloof is gewoon niet goed, of het nu Islamitisch, Joods of Christelijk is."</i>
CODE 3.b Negatief over (orthodox-)Jodendom	[15 mei 2016] Mi: <i>"Het moet van twee kanten komen en de fout ligt niet bij joden, christenen of"</i>

	<i>moslims, maar bij extremisten en zionisten..”</i>
CODE 3.c Antisemitisme is de schuld van moslims	[14 mei 2016] Marco: “[...] Om maar niet te spreken over het in de islam geïnstitutionaliseerde antisemitisme.”
CODE 4 Het Israël-Palestinaconflict	
CODE 4.a Opnemen voor Israël	[14 mei 2016] Bryan: “Klinkt leuk maar totaal onrealistisch zeker als je ziet voorwie de “Palestijnen” stemmen zodra ze een bepaald gebied in handen krijgen (Gaza). Niet alleen zullen alle Israëliërs/joden afgeslacht worden in een dergelijke toekomstige staat op Judea en Samaria, ze zullen dit zien als een mogelijkheid Israël in z'n geheel te vernietigen mbv onder andere Hezbollah en Iran.”
CODE 4.b Opnemen voor Palestina	<p>[14 mei 2016] Volkskrant: “Het Palestijnse volk heeft recht op gewelddadig verzet, vindt hij. Maar de omstandigheden zijn nu niet goed voor militaire acties.”</p> <p>[15 mei 2016] Eelco: “Dikke kul! De Israëliëten moeten ophouden met landjepik. In 1948 was er misschien nog een groot draagvlak voor dit land dat kunstmatig is ontstaan vanwege de tweede wereldoorlog.. Maar dat is er al lang niet meer. Geef al het land van voor 1948 terug aan de Palestijnen. Dan heb je een eerlijke verdeling.”</p> <p>[14 mei 2016] Ad: “Een oplossing is dat Israel gewoon hun bezette gebieden teruggeeft”</p> <p>[14 mei 2016] Mohammed: “Hoe zit het met de illegale muur die Israël dwars door de achtertuinen van Palestijnen heeft gebouwd? Hoe zit het met de illegale bezetting van de Westbank? Hoe zit het met de annexaties van tientallen Palestijnse dorpen? Hoe zit het met het keer op keer weggkomen met disproportioneel geweld tegen onschuldige burgers? (VN-rapport) Hoe zit het met de dagelijkse vernederingen van Palestijnen in de Westbank? Als jij het internationaal recht zou respecteren dan zou je niet opkomen voor een kolonisator. Er zijn meerdere uitspraken gedaan door een rechter, o.a. over de illegale muur. Israël komt overal mee weg. Open je ogen en doe je pro-Israël bril een keer af.”</p>
CODE 4.c Oorlog en conflict moet	[14 mei 2016] Herman: “Beide partijen hebben er een potje van gemaakt, dus los het nu ook samen

vermeden/opgelost worden	<i>op. Het moet uit de gewone mensen komen. Zoals met heel veel dingen."</i>
CODE 5 Onbegrip ten opzichte van Joden	
CODE 5.c Joden zijn schuldig aan het Israël-Palestinaconflict	<i>[14 mei 2016] Benna: "Als men de zionisten zou kennen dan zouden ze weten dat de doel van zionisten is om dat hele gebied in "beslag" te nemen!"</i>
CODE 6 Kritisch tegenover de media	
CODE 6.b De media vertellen leugens	<i>[15 mei 2016] Mi: "Nee hoor Nico mulder, daarvoor leefde ze in vrede met elkaar en overigens zijn de joden en moslims niet in strijd met elkaar in Palestina, maar de joden, christenen en moslims in strijd met zionisten. De media weet het alleen wat spannender te maken om het bij 2 partijen te houden."</i>

3. De laatste architect van het Heilige land

CODE 4 Het Israël-Palestinaconflict	
CODE 4.a Opnemen voor Israël	<i>[28 september 2016] Ineke: "De man die samen met Rabin echt geknokt heeft voor vrede met de Palestijnen. en groot man R.I.P., shalom."</i>
CODE 4.b Opnemen voor Palestina	<i>[28 september 2016] Younes: "Hij is gwn een oorlogsmisdadiger jammer dat hij nooit is veroordeeld hij is medeverantwoordelijk voor de annexatie van staat Palestina, voor systematische etnische zuiveringen, voor het stichten vannederzettingen in bezette gebieden, voor bloedbad in Libanon. Etc.... het is een koelbloedige schurk eerste klas. Moge hij NOOIT in vrede rusten zolang Palestina bezet en onderdrukt wordt door de zionisten waar hij ook deel van uit maakt."</i>
CODE 4.c Oorlog en conflict moet vermeden/opgelost worden	<i>[28 september 2016] Volkskrant: "Het was Peres die in 1993 bij de ondertekening in Washington zei: 'Eens voerden we oorlog omdat er geen andere keuze was. Nu is er voor allemaal geen andere keuze dan vrede."</i>
CODE 6 Kritisch tegenover de media	
CODE 6.b De media vertellen leugens	<i>[28 september 2016] Gino: "Peres werd altijd afgeschilderd als een 'vredesduif' maar de werkelijkheid is minder fraai. "</i>

4. We kunnen als Europa niet toekijken hoe mensen verdrinken.

CODE 1

Terugkijken op de geschiedenis

CODE 1.c

Men schaamt zich voor de gebeurtenissen uit WOII

[30 maart 2016] Volkskrant: “[...] We kunnen mensen niet van land naar land sturen, zoals gebeurde met schepen met Joden die in de Tweede Wereldoorlog overal ter wereld werden geweigerd. Ik heb daar grote problemen mee.”

CODE 6

Kritisch tegenover de media

[31 maart 2016] Nick: “huppakee, de joden worden er gemakshalve weer bij gehaald door de gutmensen (vwb joden in israel en de terreur van de palestijnen heerst nu even een angstwekkende stilte) en de wegkijkpolitiek is weer begonnen want het gevaar vd politieke islam (hebdo koln brussel) wordt niet over gesproken.

Geschiedvervalsing en het uit het verband rukken vd holocaust gaan soms makkelijk hand in hand

vooral PvdA blijven stemmen [...]”

[30 maart 2016] Bartoces: “als men begint met de vergelijking met de Joden van voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog, dan is men bezig met emotionele chantage, niet met logica. [...]”

[30 maart 2016] Hettie: “Altijd weer die vergelijking met Joden in WOII. Het ligt een stuk gecompliceerder. [...]”

5. Israël is een halve theocratie	
CODE 1 Terugblikken op de geschiedenis	
CODE 2 Kritisch zijn over wat er gebeurt	
CODE 2.a Antisemitisme bestaat nog steeds	[7 februari 2016] Christy: <i>“Anne Fruytier er wordt gesproken over angst voor inter raciale huwelijken, dat is pertinent onwaar, behalve bij die reli idioten. Dat wat Dunk dus neerzet, is onwaar en wel degelijk anti semitisme.”</i>
CODE 2.b Joden zijn slachtoffers	[7 februari 2016] Mohammed: <i>“Rechten alleen voor joden en niet alle joden”</i>
CODE 3 Negatief over geloof	
CODE 3.a Negatief over alle geloven	<p>[7 februari 2016] Volkskrant: <i>“Nu heeft, voor alle duidelijkheid, het orthodoxe jodendom op zulke krankzinnigheid zeker geen patent. Andere fundamentalisten kunnen er ook wat van. Een greep uit de oogst van afgelopen maanden: in het Nederlandse Goudriaan wordt een gymjuf ontslagen omdat ze het ene kerkgenootschap voor een ander heeft ingeruild. Een katholieke school in België verbiedt make-up. In India verbieden hindoes moslims het eten van biefstuk. In Iran ontstak het parlement in woede vanwege de 'extreem rare' kleding van een D66-Kamerlid. De grootmoefiti van Saoedi-Arabië wil het schaakspel verbieden - dat is ook het werk van Satan, U raadde het al. Extreem dieptepunt: in Pakistan prijst een vader zijn zoon omdat hij zijn eigen hand heeft afgehakt na een per abuis gemaakt godslasterlijk gebaar.”</i></p> <p>[8 februari 2016] Frieda: <i>“Alle verboden om met elkaar te trouwen, zowel van Joodse, Katholieken, Gereformeerden en Islamieten, zijn belachelijk en gebaseerd op je reinste woestijnflauwekul, dat zegt: wij zijn beter dan de rest en wij hebben het gelijk aan onze kant. Iedereen mag geloven wat hij of zij wil, maar dat betekent niet dat je kind niet mag trouwen met een anders gelovige, uiteraard met behoud van eigen identiteit. Kinderen van het betreffende koppel moeten zelf later maar uitmaken waar ze bij willen horen. Het is namelijk niet de norm of je gelovig bent of niet. De norm is fatsoen.”</i></p> <p>[7 februari 2016] Dave: <i>“Aan een geloof moet je niet beginnen het begin van alle oorlogen religie is een verzinsel het onderdrukken van mensen</i></p>

	door angst”
CODE 3.b Negatief over (orthodox-)Jodendom	[7 februari 2016] Volkskrant: <i>“In het verlengde van een eeuwenoude angst voor assimilatie vormt het tegengaan van huwelijken tussen joden en niet-joden daar nu zelfs een officiële beleidsprioriteit. Raciale en religieuze Apartheid zijn hierbij een nauwe verbintenis met elkaar aangegaan. [...] Een gemengd huwelijk is er niet eens mogelijk, omdat het burgerlijk huwelijk er niet bestaat: elke echtverbinding, ook die van seculiere Israëli's, is aan het oordeel van orthodoxe rabbijnen onderworpen. Die hebben de gelijkheid van man en vrouw zelfs nog heel wat minder hoog dan de SGP in het vaandel staan, wat regelmatig tot religieuze vormen van krankzinnigheid leidt.”</i>
CODE 3.c Antisemitisme is de schuld van moslims	[8 februari 2017] Brigitta: <i>“Baba vertel eens aan iedereen hier wat er met dit gebied gebeurde nadat de Islamieten Jeruzalem veroverden in 637, een paar jaar na de dood van Mohammed. Mohammed die er in zijn leven nooit een voet zette... Wat betekende de Islamisering van het gebied voor de Joden en Christenen vanaf dat moment Baba?”</i>
CODE 4 Het Israël-Palestina conflict	
CODE 4.a Opnemen voor Israël	[7 februari 2016] Ismael: <i>“Israel is een lichtpunt in het barbaarse midden-oosten. Israel executeert alleen kinderen als zij gericht stenen gooien op tanks. Gazaiseen gevangenis met hingersnood om de israeli te verdedigen tegen extremisten. Iedereen die tegen deze kindermoorden en staatsterreur is, is een anti semiet. Een neo nazi een jodenhater.”</i> [7 februari 2016] Henri: <i>“Als de Palestijnen zich als normale mensen zouden gedragen was er niets aan de hand.”</i>
CODE 4.b Opnemen voor Palestina	[7 februari 2016] Volkskrant: <i>“Over het steeds geringer rechtsstatelijke karakter van Israël wil ik het hier ditmaal niet te uitvoerig hebben - over de systematische landroof en sluipende etnische zuivering van het bezette Palestina, over het zonder enige vorm van proces jarenlang vasthouden of neerschieten van Palestijnse aanslagplegers, over het Sippenhaft-principe waarbij families collectief voor de wandaden van individuen gestraft worden door hun huizen te verwoesten, is elders al genoeg</i>

	<p>gezegd.“</p> <p>[7 februari 2016] Abdelaziz: <i>“Israël het land wat gebouwd is op het bloed van duizenden en duizenden onschuldige mensen, Israël het land dat een stuk grond toegewezen kreeg van de Britten zodat de Europeanen voor eens en voor altijd af zijn van de joden, dat de palestijnen het slachtoffer zijn in deze trage geschiedenis deert de westerse leiders niet....”</i></p>
CODE 5 Onbegrip ten opzichte van Joden	
CODE 5.b Joden zijn niet het enige volk dat lijdt	<p>[7 februari 2016] Jenneke: <i>“Wat israel in de bezette gebieden neerzet isniet erg fris 😞:(en helaas is vrede in het midden oosten verder weg dan ooit 😞:(door extremisten aan BEIDE kanten”</i></p>
CODE 5.c Joden zijn schuldig aan het Israël-Palestinaconflict	<p>[7 februari 2016] Mohammed: <i>“Het zijn joden streken.”</i></p> <p>[7 februari 2016] Perla: <i>“Israël is een democratie ja Maar slechts voor joden . Palestijnse huizen worden gesloopt en duizenden olijfbomen en andere fruitbomen zijn omgehakt om plaats te maken voor de Muur en als een vorm van collectieve straf, mishandeling van Palestijnse kinderen die vast worden gehouden door de Israëlische politie , etc ...”</i></p>
CODE 6 Kritisch tegenover de media	<p>[7 februari 2016] Christy: <i>“Thomas von der Dunk baseert zijn mening op een minieme minderheid, die a la Staphorst hun eigen, vrouw onvriendelijke gewoontes heeft. Verder, met respect, kletst deze antisemiet uit zijn nek. Welk belang heeft de Volkskrant zulke duidelijke onwaarheden te presenteren? Verkoopcijfers beïnvloeden met middeleeuwse angsten die onterecht zijn voeden? Juist in een tijd waarin de politieke correctheid de moslims zowat te pletter knuffelt, zou deze krant weleens beter kunnen kijken naar de werkelijkheid.”</i></p>
CODE 6.b De media vertellen leugens	<p>[7 februari 2016] Birgitta: <i>“De Volkskrant verwijdert dus reacties? De Volkskrant heeft er overduidelijk moeite mee als een andere cultuurhistoricus, met wat meer verstand van Jodendom en Israel, dit flutartikel van Von der Dunk terecht bekritiseert. Nogmaals Jodendom isniet alleen religie, iets dat iedere cultuurhistoricus die zich in het Jodendom heeft verdiept, weet. En ook de Volkskrant behoort dit</i></p>

	<i>te weten. Dus waarom zo'n onzinartikel als dit plaatsen?"</i>
CODE 6.c Burgers moeten zelf kritisch nadenken	[8 februari 2017] Christy: <i>"Okay, na : "Ik heb wel documentaires gezien" zat ik rechtop. Dit is wat ik bedoel en wil je dan ook vragen meer te kijken, meer te lezen van diverse kanten. We moeten het doen met wat ons wordt aangeboden in de mainstream maar je zou kunnen kijken naar een meer gebalanceerd beeld."</i>

6. 'Groep Duitsers blijvend antisemitisch door nazi's'	
CODE 1 Terugblikken op de geschiedenis	
CODE 2 Kritisch zijn over wat er gebeurt	
CODE 2.a Antisemitisme bestaat nog steeds	[16 juni 2015] Volkskrant: <i>"De propagandamachine van het Derde Rijk heeft een deel van de Duitsers blijvend antisemitisch gemaakt. [...] Onder Duitsers die jong waren tussen 1933 en 1945, toen de nazipropaganda op haar hevigst was, is het aandeel dat nog steeds sterk antisemitische gevoelens heeft twee tot drie keer zo groot als bij Duitsers die ver voor of na die periode zijn geboren."</i> [16 juni 2015] Ibrahim: <i>Je kunt dit artikel gebruiken door 'Duitsers' te vervangen door 'Nederlanders'"</i>
CODE 2.b Joden zijn slachtoffers	
CODE 2.c Men moet respect hebben voor de Joodse gemeenschap	[16 juni 2015] Femke: <i>"Gestolen? Waar is Jezus geboren? Van wanneer is het christendom en van wanneer islam? Ga je geschiedenis leren gek!! Zet de feiten op een rij en vindt uit dat israel ALTIJD al van de Joden is geweest. En nee voel me niet beter dan iemand anders... Er is een geloofsovertuiging waar mensen zichzelf beter, slimmer en weet ik het wat vinden als de kuffar 🤖 so dont even go there!!"</i>
CODE 3 Negatief over geloof	
CODE 3.b Negatief over (orthodox-)Jodendom	[16 juni 2015] Hasan: <i>"wie zijn de meeste woekers in de wereld en ze hebben het ook in de bank systeem ingevoerd zodat we slaven van hun worden en gehoorzamen."</i>
CODE 3.c Antisemitisme is de schuld van moslims	[16 juni 2015] Feliz: <i>"Beter door moslims. In het boek van de 'vrede' de koran staat het barstensvol jodenhaat."</i>

	<p>[16 juni 2015] Marcel: <i>"Bullshit. Palestijnse zaak is alleen maar excuus voor de rechtvaardiging van hun antisemitisme. De koran is de root of all evil wat doordrenkt is met passages van joden haat. Get real"</i></p> <p>[16 juni 2015] Hans: <i>"het woord zionist wordt door aanhangers van de religie van de vrede gebruikt om niet van jodenhaat beschuldigd te worden. Maar dat truukje hebben we inmiddels wel door. De aanhangers van de religie van de vrede erkennen het bestaansrecht van Israel niet maar vergeten dat er 1.4 miljoen andere aanhangers van de religie van de vrede in Israel wonen die nooit of te nimmer in een land zouden willen wonen waar de religie van de vrede de officiële staatsgodsdienst is. One wonders why..."</i></p>
<p>CODE 4 Het Israël-Palestinaconflict</p>	
<p>CODE 4.a Opnemen voor Israël</p>	<p>[16 juni 2015] Femke: <i>"Goedzo Feliz!! Israel vecht met recht! Domme gedoe altijd maar de Joden en Amerika of zionisten de schuld geven voor elke oorlog die de moslims zelf starten. Handjes wassen in onschuld zoals gewoonlijk..."</i></p> <p>[17 juni 2015] Hans: <i>"Israel is niet bezig alle "Palestijnse grondgebied stap voor stap te annexeren" Palestijns grondgebied heeft nooit bestaan, vraag de arabieren maar in Jordanie, Egypte en libanon die je haarfijn uitleggen dat palestijnen arabieren uit Jordanie zijn. Niet meer en niet minder. Die zich bovendien per opbod aan de eerste beste verkopen (Sadam Hussein tegen Kuwait, Syrie tegen Libanon) om dan het volgende moment door hen weer afgeslacht te worden. Ik hoor geen enkele moslim over de afslachting van palestijnen door IS in Syrie. Waarom? Tja, we willen israel de grond in, de Joden de zee in, net als de nazi's, dus die palestijnen die hun hoofd verliezen in Syrische kampen? Ach, niet interressant! Ondertussen laten we ook nog eens toe dat sie zelfde zogenaamde palestijnen homo's van gebouwen afgooien, christelijke 'palestijnen' uit bethlehem weggagen en hun winkels in pikken, palestijnen die een bruiloft houden met muziek doodschieten en door de straten slepen. Maar nee. Israel, dat heeft het weer gedaan. Stelletje hypocrieten!"</i></p>

CODE 4.b Opnamen voor Palestina	[16 juni 2015] Toi: <i>“de tragiek van de Palestijnen (in Gaza) is dat ze nergens welkom zijn, ook, en vooral, niet in de omringende landen. ze mogen Egypte niet in, ze mogen Jordanië niet in, iedereen houdt daar de deur op slot. het zijn juist de omringende landen die de Palestijnen gevangen houden.”</i>
CODE 5 Onbegrip ten opzichte van Joden	
CODE 5.a Joden moeten ophouden met het slachtoffer te spelen	[16 juni 2015] Thijs: <i>“Het woord “antisemitisme” bekt heerlijk als ze op het juiste moment weer in de slachtoffer rol kunnen stappen”</i>
CODE 5.c Joden zijn schuldig aan het Israël-Palestinaconflict	[16 juni 2015] Erdem: <i>“Hahahahah Bert je bent de grappigste thuis elke dag worden er op straat mensen vermoord Palestijnse mensen!!!! In hun eigen land die vuil zionisten hebben daar niks te zoeken ik wil u kop wel eens zien als ze bij je deur komen aankloppen dat ge u huis uit moet als ge niet voor de palestijnen zijt hebt ge geen hart dan zijt ge uit de menselijkheid gestapt.”</i> [16 juni 2015] Gino: <i>“Het echte antisemitisme bestaat ook vrijwel alleen maar onder autochtone Europese burgers en niet of nauwelijks onder de allochtone bevolking. Kritiek op de staat Israël en op het alleszins fascistische zionisme heeft - anders dan politici als Asscher en Timmermans (om over fascistische christen-zionisten als Voordewind maar te zwijgen) ons willen doen geloven - niets, maar dan ook niets met antisemitisme te maken, maar alles met de strijd tegen apartheid, kolonialisme en onderdrukking. Net zoals dat de mainstream vindt dat moslims afstand moeten nemen van vermeend “Islamitisch terreur”, zouden de Nederlandse joden evengoed afstand moeten nemen van het fascistische zionistische terreur!”</i>
CODE 6 Kritisch tegenover de media	
CODE 6.a Antisemitisme is een complot	[16 juni 2015] Jamal: <i>“What a crap and shit propaganda from Dominate jewish Media”</i> [16 juni 2015] Hasan: <i>“wie zijn de meeste woekers in de wereld en ze hebben het ook in de</i>

	<i>bank systeem ingevoerd zodat we slaven van hun worden en gehoorzamen”</i>
CODE 6.b De media vertellen leugens	<p>[16 juni 2015] Annet: <i>“En het ligt aan de media, hoe zij ons bespeeld met informatie.”</i></p> <p>[16 juni 2015] Anas: <i>“Dit is een belachelijk artikel bedoeld om discussies uit te lokken. Er worden dingen bewust door elkaar gehaald of verzwegen zodat je een lekker onoverzichtelijke puinhoop krijgt bij discussies. Dat Israël bezig is alle Palestijnse grondgebied stap voor stap te annexeren daar wordt bewust niet over geschreven zodat je anti-Semieten en mensen die tegen Israëls politiek protesteren lekker makkelijk over 1 kam kunt scheren. Blijkbaar vindt de Volkskrant redactie dit soort onoverzichtelijke en verwarrende discussies leuk.”</i></p> <p>[16 juni 2015] Michaela: <i>“DE LAATSTE 15 JAAR ZIJN BIJNA ALLE MEDIA PROPAGANDA MACHINE VAN DE INTERNATIONALE LEEGZUIGERS ELITE POLITIEKER GEWORDEN”</i></p>

7. ‘Mensen in doodsnood help je. Zeker als Jood’	
CODE 1 Terugblikken op de geschiedenis	
CODE 1.a Joden hebben nog steeds een trauma dankzij WOII	[17 oktober 2015] Volkskrant: <i>“De Tweede Wereldoorlog lag nog vers in het geheugen en de les die er in het joodse klasje uit werd getrokken was: zo’n massamoord mag nooit meer worden aangericht, niet alleen onder Joden, ook niet onder andere mensen.”</i>
CODE 1.c Men schaamt zich voor de gebeurtenissen uit WOII	[17 oktober 2015] Selda: <i>“Moslims zijn enorme antisemieten??? Volgens mij heeft een Europeaan ze vergast... Ze zijn massaal gaan vluchten. De Amerikanen wilden van ze af en plaatsten ze de Joden weer inKudus... Waar Moslims wonen... Maar moslims zijn enorme antisemieten!!! Yeah right...!!! Geloof wat je wilt geloven... Duik eens in de boeken.... Pffffff”</i>
CODE 2 Kritisch zijn over wat er gebeurt	
CODE 2.a Antisemitisme bestaat nog steeds	[17 oktober 2015] Volkskrant: <i>“Begrijp me niet verkeerd: als het om antisemitisme gaat ben ik geen duif maar een havik. Ik schrok me te</i>

	<p><i>pletter toen ze vorig jaar in de Haagse Schilderswijk 'Dood aan de Joden' riepen."</i></p> <p>[17 oktober 2015] Anouar: "Jood helpen... Nou... Ik zet m eerder op de trein.."</p>
<p>CODE 2.b Joden zijn slachtoffers</p>	<p>[17 oktober 2015] Jorrit: "Dat is wel het laatste wat ik zeg Tamara, de joodseslachtoffers hebben natuurlijk niet bepaald schuld aan de holocaust. Neem aan dat je niet uit eigen beweging naar een concentratiekamp gaat."</p>
<p>CODE 2.c Men moet respect hebben voor de Joodse gemeenschap</p>	<p>[17 oktober 2015] Volkskrant: "Maar om 400 Syrische en Iraakse moslims te huisvesten midden in de enige Joodse wijk die Nederland rijk is en waar Joden duidelijk herkenbaar als Joden over straat gaan, lijkt niet verstandig."</p>
<p>CODE 2.d Alle racisme en discriminatie moet bestreden worden</p>	<p>[17 oktober 2015] Ron: "Een prachtige gelegenheid, vriendschappen te sluiten en wederzijds begrip op te bouwen! Vooruit, aan de slag!!"</p>
<p>CODE 3 Negatief over geloof</p>	
<p>CODE 3.a Negatief over alle geloven</p>	<p>[17 oktober 2015] Erwin: "please, zolang we mensen, dus elkaar, Joden, Christenen, Nederlanders, Turken, Moslims, etc, blijven noemen dan komen we er echt nooit uit! Ik zit als schaatser dagelijks langs wielrenners, voetballers, golfers, boxers, judoka's, pianisten, fluitisten en neuspeuteraars..... gaat al jaren goed maar ik weet en hoeft het niet te weten tot welke groep hij of zij "behoort" of zich geroepen voelt. Als wij er nu eens mee beginnen, gewoon iedereen te zien als een mede mens?"</p>
<p>CODE 3.b Negatief over (orthodox-)Jodendom</p>	<p>[17 oktober 2015] Peter: "Ze hadden die joden al lang buiten moeten smijten walg van dat moordenaars gespuis"</p>
<p>CODE 3.c Antisemitisme is de schuld van moslims</p>	<p>[17 oktober 2015] Tamara: "Je weet gewoon dat moslims enorme antisemieten zijn. Dus dat is de kat op het spek binden. Genoeg voorbeelden in het buitenland tonen aan dat dit verkeerd gaat. Waarom dat opzoeken dus?"</p>
<p>CODE 4 Het Israël-Palestina conflict</p>	
<p>CODE 4.a</p>	<p>[17 oktober 2015] Volkskrant: "Van</p>

<p>Opnemen voor Israël</p>	<p><i>staatswege is sprake van een niet aflatende stroom van propaganda tegen dat land waarbij geen onderscheid wordt gemaakt tussen de staat Israël en de Joden. De meest gescandeerde kreet van de demonstrerende massa's is Itbach al Yahud, 'vermoord de Joden'."</i></p> <p>[17 oktober 2015] Frank: "Als we alleen al kijken naar hoeveel aanslagen de palestijnen de afgelopen week in Israel hebben gepleegd....."</p>
<p>CODE 4.c Oorlog en conflict moet vermeden/opgelost worden</p>	<p>[17 oktober 2015] Volkskrant: "Waarom zou je het risico op incidenten nemen? Die zouden uiterst schadelijk kunnen zijn, óók voor het imago van de vluchteling, wat juist in een tijd van verhitte discussies en wankele evenwichten onwelkom is. Beter lijkt het om daar, midden in Amstelveen, bij voorkeur christelijke refugiés te huisvesten."</p>
<p>CODE 5 Onbegrip ten opzichte van Joden</p>	<p>[17 oktober 2015] Volkskrant: "Wat staat de houding van de Joodse gemeenschap tegenover de opening van een vluchtelingenlocatie in Amstelveen daar haaks op!"</p> <p>[17 oktober 2015] Richard: "Zo tolerant lijkt de joodse gemeenschap mij in deze ook niet. Ik denk niet dat je hele groepen over een kam kunt scheren. Er zijn in alle groepen tolerante en minder tolerante mensen."</p> <p>[17 oktober 2015] Peter: "pfff nu lopen de Joden weer te klagen, wie zijn de volgende"</p>
<p>CODE 5.a Joden moeten ophouden met slachtoffer te spelen</p>	<p>[17 oktober 2015] Selda: "Tamara [...] .... Joden van nu claimen wel nog steeds dat ze opgejaagd worden. Hoe verklaar je dat dan?"</p> <p>[17 oktober 2015] Jansens: "Joden worden in de geschiedenis altijd beschreven als de eeuwige slachtoffers. Moest het omgekeerd zijn dan zouden ze ook hulp willen."</p>
<p>CODE 5.b Joden zijn niet het enige volk dat lijdt</p>	<p>[17 oktober 2015] Rosita: "ja en oog om oog tand om tand voor de gazastrook toch want dat zijn geen mensen in nood"</p>

8. Joodse Walter overleefde Zaventem dankzij islamitische Hassan	
CODE 2 Kritisch zijn over wat er gebeurt	[24 december 2016] Volkskrant: <i>“Eigenlijk ook triest, dat een vriendschap tussen een jood en moslim blijkbaar iets bijzonders is.”</i>
CODE 2.a Antisemitisme bestaat nog steeds	[24 december 2016] Volkskrant: <i>“De buitenwereld ziet het niet altijd zo. Een moslimmeisje uit Molenbeek dat Walter in het ziekenhuis opzoekt, vertelde dat haar vader woedend zou zijn als hij wist dat ze met een Israëliër praat.”</i>
CODE 2.b Joden zijn slachtoffers	
CODE 2.d Alle racisme en discriminatie moet bestreden worden	[24 december 2016] Volkskrant: <i>“Voor een groeiende schare volgers schreef hij over zijn vriendschap met Hassan, en over hoe moslims niet alleen terroristen zijn, maar ook redders in nood. Zijn boodschap raakte in België een gevoelige snaar, vooral onder moslimjongeren, vaak scheef bekeken in tijden van terreur.”</i>
CODE 3 Negatief over geloof	
CODE 4 Het Israël-Palestina conflict	
CODE 4.a Opnemen voor Israël	[24 december 2016] Volkskrant: <i>“Walter: ‘Ik accepteer je kritiek, en ik vind ook dat het Palestijnse probleem moet worden opgelost. Maar voor mij is Hamas in de Gazastrook de grootste boosdoener.’”</i>
CODE 4.b Opnemen voor Palestina	[24 december 2016] Volkskrant: <i>“Hassan: ‘De houding van die papa komt door de oorlog in Israël. Israël heeft scholen verwoest en kinderen vermoord, daarom is er een haat tegen Israël.’”</i>
CODE 6 Kritisch tegenover de media	
CODE 6.b De media vertellen leugens	[26 december 2016] Annelies: <i>“Ook in Israël gaan zovelen Joden en Arabieren normaal met elkaar om. Maar dat is niet interessant voor de media. Interessant is om de uitwassen te benadrukken.”</i>

9. Waarom de AIVD zo veel wilde weten van Wilders' Israëlische contacten	
CODE 4 Het Israël-Palestina conflict	[02 december 2016] Volkskrant: <i>“Politieke afstemming dus. Wilders is gevormd in Israël, leefde een half jaar in een Israëlische nederzetting op de Westelijke Jordaanoever.”</i>

<p>CODE 4.a Opnemen voor Israël</p>	<p>[02 december 2016] Volkskrant: <i>“Hij gelooft niet in vrede met Arabische landen en raakte gewond in gevechten met de politie toen Israël in 2006 een illegale nederzetting ontruimde.”</i></p> <p>[02 december 2016] Marga: <i>“Israel is voor rede vatbaar maar niet voor bomaanslagen, messenaanvallen, pyromanen en andere shit. Maar dat schijn jij niet te snappen.”</i></p>
<p>CODE 4.b Opnemen voor Palestina</p>	<p>[02 december 2016] Nuran: <i>“Israel kindermoordenaars!”</i></p> <p>[02 december 2016] Gino: <i>“En dat Hamas wordt geframed mag wel duidelijk zijn. Is het niet 'Israël' dat de wereld probeert wijs te maken dat Hamas gebruik zou maken van kinderen als menselijk schild? Tot op heden is daartoe echter geen enkel bewijs geleverd. Daarentegen ligt er wél een VN-rapport van 4 juli 2013 waaruit blijkt dat juist 'Israël' kinderen als menselijk schild gebruikt. En er is nog zooooooveel meer.....”</i></p>
<p>CODE 5.c Joden zijn schuldig aan het Israël-Palestinaconflict</p>	<p>[02 december 2016] Gino: <i>“Marga [...], sinds 2005 zijn er geen joden meer in Gaza dat door de zionisten hermetisch is afgesloten van de buitenwereld. Daarentegen zijn er inmiddels 600.000 illegale joodse kolonisten op de Westelijke Jordaanoever dat sinds 1967 bezet wordt gehouden en waar nog altijd vrijwel dagelijks Palestijnen uit hun huizen worden verdreven om plaats te maken voor joden”</i></p>
<p>CODE 6 Kritisch tegenover de media</p>	<p>[03 december 2016] Eric: <i>“Prima als de AIVD onderzoek doet naar de contacten van Wilders met Israël. Maar waarom verschijnt hierover nu pas een artikel in de krant? Zo vlak voor de verkiezingen? Zo gaat dat dus met partijen die een bedreiging vormen voor de gevestigde orde. Inlichtingendiensten en de media slaan de handen ineen en maken er korte metten mee. Zo is destijds ook de CPN kapot gemaakt.”</i></p>
<p>CODE 6.b De media vertellen leugens</p>	<p>[02 december 2016] Nazar: <i>“Het is in 2009 gebeurd en waarom komt nu dit nieuws naar boven! Dit soort dingen zijn juist in het voordeel van dhr Wilders, misschien heeft hijzelf zijn vrienden bij AIVD de opdracht gegeven om dit te doen 😊 , is niet onwaarschijnlijk 😊 ...om weer te laten zien dat alle organen tegen</i></p>

	hem werken!!! 😊
--	-----------------

10. Joodse dame klaagt El Al aan om 'discriminerende' stoelendans in het vliegtuig	
CODE 2.d Alle racisme en discriminatie moet bestreden worden	[05 maart 2016] Aldine: "Ik zeg vrijheid voor iedereen, zolang je anderen maar niet hun vrijheid beneemt"
CODE 3 Negatief over geloof	
CODE 3.a Negatief over alle geloven	<p>[01 maart 2016] Mirjam: <i>"*Zucht* Geloof is een hobby voor achter de voordeur. [...]"</i></p> <p>[02 maart 2016] Tom: <i>"ophouden met al die achterlijke geloven in niet bestaande goden! En stoppen met religieus onderwijs, zodat kinderen geestelijk gezond opgroeien."</i></p> <p>[02 maart 2016] Wiel: <i>"Grrrrr. Ieder (!) geloof maakt zoveel kapot. Vooral als men blijft hangen in "regels zijn regels" en anderen ervoor moeten wijken. In dit geval gaat hetom stoelen. Er zijn hele oorlogen en conflicten gaande, die in de basis het geloof hebben."</i></p>
CODE 3.b Negatief over (orthodox-)Jodendom	<p>[01 maart 2016] Volkskrant: <i>"Het is niet de eerste keer dat een vrouw heeft moeten wijken voor een ultra-orthodoxe man bij El Al, die als wervende slogan hanteert: 'Het is niet zomaar een luchtvaartmaatschappij, het is Israël.' Een stoelendans komt vaak voor, en gaat niet zelden gepaard met woordenwisselingen, geduw en getrek."</i></p> <p><i>"Aan het einde van de vlucht vroeg ze de piloot of het gebruikelijk was toe te geven aan de wensen van ultra-orthodoxen. Het antwoord was bevestigend."</i></p>
CODE 4 Het Israël-Palestina conflict	<p>[02 maart 2016] Hanne: <i>"Ja, Israël doet net of het een beschaafd, ontwikkeld land is, maar ondertussen..."</i></p> <p>[02 maart 2016] Bas: <i>"Beter gewoon meteen die hele illegale staat opdoeken."</i></p>
CODE 5 Onbegrip ten opzichte van Joden	[02 maart 2016] Trudie: <i>"In Israel leven velen met hun verleden voor de staat Israel werd opgericht tradities en allerlei vormen joods geloof worden gerespecteerd en hele vrome Joden raken geen vrouw aan ze kan ongesteld zijn onrein enz zij kunnen niet eisen dat zij het alleenrecht hebben iedereen is hetzelfde en van oorsprong joods wel of niet vroom er kan mag niet gediscrimineerd worden ieder</i>

	<i>heeft het recht zelf zijn leven te leiden zijn geloof tradities naar eigen wens te volgen liberaal of orthodox of ultra orthodox deze groep kan mag niet domineren tegenover de bevolking Israel het druist in tegen elke vorm democratie”</i>
--	---

11. 75 jaar na de Februaristaking: wie waren de slachtoffers	
CODE 1 Terugblikken op de geschiedenis	[22 februari 2017] Volkskrant: <i>“De speurtocht brengt Wouthuysen, via schrijvende en melancholische getuigenverklaringen en historici als René Kok en Ad van Liempt, bij de foto van een van de gedeporteerde mannen.”</i>
CODE 1.a Joden hebben nog steeds een trauma dankzij WOII	[22 februari 2017] Volkskrant: <i>“Aronson, bij de aanblik: 'Ik ben zo gepákt hierdoor. Zou een borrel helpen?’”</i>
CODE 1.b Joden zijn na WOII niet netjes behandeld	
CODE 1.c Men schaamt zich voor de gebeurtenissen uit WOII	[22 februari 2016] Rob: <i>“Februarie staking , de nederlandse arbeiders staakte om dat ze begaan waren met de joden , en het weg voeren er van , mensen zeggen dat amsterdam in opstand kwam , discussie waard , naarmate de oorlog verder sukkelte , stond amsterdam vol met joden jagers , nergens zijn er zoveel joden verraadde als in amsterdam , de reden is denk ik geweest dat het zo vreselijk goed betaalde , was niet alleen geld ook hele huis imboedels werden onder de joden jagers buitgemaakt , de bekendste was misschien wel Ans van dijk .de nederlanders cq amsterdammers hebben debit gehad aan dat er zo veel joden zijn weggevoerd .triest maar waar !!”</i>
CODE 2 Kritisch zijn over wat er gebeurt	
CODE 2.b Joden zijn slachtoffers	[22 februari 2016] Volkskrant: <i>“In februari 1941 hield de Duitse bezetter een wrede razzia onder Amsterdamse Joden. 427 mannen werden, vaak onder de ogen van hun vrouw en kinderen, gewelddadig samengebracht op het Jonas Daniël Meijerplein en met onbekende bestemming afgevoerd. Vrijwel niemand keerde terug.”</i>
CODE 5 Onbegrip ten opzichte van Joden	[23 februari 2016] Maartje: <i>“Helaas speelde de Joosche Raad een verderfelijke rol bij het opsporen van de arme joodse sloebers. De rijke joden heulden met de nazi's, waarbij een deel van hen maar 1 doel voor ogen</i>

	<i>had: Een ramp in Europa voor de joden zal de joodse staat Israel alleen maar dichterbij brengen."</i>
CODE 5.b Joden zijn niet het enige volk dat lijdt	[22 februari 2016] Nico: <i>"we riepen met zijn alle dit mag nooit meer gebeuren. jammer ze hebben nu een nieuw slachtoffer gevonden de moslims."</i>
CODE 6 Kritisch tegenover de media	
CODE 6.a Antisemitisme is een complot	[23 februari 2016] Maartje: <i>"Helaas speelde de Joosche Raad een verderfelijke rol bij het opsporen van de arme joodse sloebers. De rijke joden heulden met de nazi's, waarbij een deel van hen maar 1 doel voor ogen had: Een ramp in Europa voor de joden zal de joodse staat Israel alleen maar dichterbij brengen"</i>

12. Witte nationalisten roepen op tot 'actie' tegen joden in dorp

CODE 1 Terugblikken op de geschiedenis	[19 december] Becca: <i>"En daar gaan we weer...alsof niks van WO2 hebben geleerd."</i>
CODE 2 Kritisch zijn over wat er gebeurt	
CODE 2.a Antisemitisme bestaat nog steeds	[19 december 2016] AD: <i>"Een website van witte nationalistten spoort lezers aan om 'actie' te ondernemen tegen de 'verdorven' joodse inwoners van het zesduizend zielen tellende dorp Whitefish, Montana in de Verenigde Staten."</i> <i>"The Daily Stormer, vernoemd naar Nazi-blad Der Stürmer, is een extreem-rechtse site, vol met negatieve berichten over joden en mensen met een donkere huidskleur."</i>
CODE 2.b Joden zijn slachtoffers	[19 oktober 2016] AD: <i>"The Daily Stormer begon eind vorige week in een wraakactie persoonlijke informatie van joodse bewoners te openbaren en ze 'hoeren' en 'superjoden' te noemen. [...] De onder rechts-extremisten populaire site vraagt lezers om de joodse inwoners onder meer op Twitter te belagen."</i>
CODE 2.d Alle racisme en discriminatie moet bestreden worden	[19 december 2016] Hamza: <i>"Belachelijk dat dit vandaag de dag nog kan. Gelijk na de winst van Trump werd er al opgeroepen om donkere mensen niet welkom te laten voelen en nu de joden (ook weer een minderheidsgroep) verjagen. Belachelijk dat dit nog kan gebeuren, en daarom moet je altijd een tegengeluid geven! Racisme moet voorkomen worden, welke groep het ook betreft!"</i>

CODE 3 Negatief over geloof	
CODE 3.a Negatief over alle geloven	<p>[19 december 2016] Sander: "Het geloof (maakt niet uit welk geloof) heeft nog nooit wat anders dan ellende op deze wereld gebracht !"</p> <p>[19 december 2016] Nicole: "<i>Religie is ook de boosdoener... Maar dan vooral het Jodendom, de Islam en het Christendom. Die eierdozen zijn al vanaf het begin van de bijbel in oorlog en ze gaan gewoon door</i>"</p> <p>[19 december 2016] Alfred: "<i>juist alles oorlogen komen voort uit het geloof kijk maar terug</i>"</p>
CODE 3.c Antisemitisme is de schuld van moslims	<p>[19 december 2016] Patricia: "<i>Dan ben jij vast een Sjiit, want soennieten haten joden juist wel. De koran, Hadith en Sharia staan er bomvol mee. Kijk eens naar de kanarie in de kolenmijn en je zult zien dat juist vele moslims joden haten. Ja ook vele blanken helaas. Maar de jodenhaat vanuit moslims komt juist voort uit profeet Mohammed. Ik ben echter blij te horen dat u niet tot hen behoord.</i>"</p>
CODE 4 Het Israël-Palestina conflict	
CODE 4.a Opnemen voor Israël	<p>[19 december 2016] Rij: "<i>Als een volk t niet is zijn zij t!! In alle ellende rondom verzorgen /verplegen zij ook bv palestijnen... zij zijn t enige democratische land in t midden oosten waar alle mensen welkom zijn !!</i>"</p>
CODE 4.b Opnemen voor Palestina	<p>[19 december 2016] Ayhan: "Nee,inderdaad wat hebben we ervan geleerd!!!Hetzelfde gebeurd nu in Palestina...Wel raar dat heel Nederland op dit artikel reageert en als het de Zionisten zijn die de Palestijnen al decenia lang stelselmatig discriminer en vermoorden dan is het een andere koek.Meten met 2 maten."</p>
CODE 5 Onbegrip ten opzichte van Joden	<p>[19 oktober 2016] AD: "<i>De site geeft de joodse inwoners de schuld van de tegenvallende bedrijfsresultaten van de moeder. Het bericht op de website begint met: 'Dit zijn de joden, mensen. Het is een verdorven, kwaadaardig ras vol van haat vervulde psychopaten' en gaat vervolgens ongeremd los op enkele joodse inwoners en hun familie. "</i></p>
CODE 6	<p>[19 oktober 2016] Bas: "<i>Ja ja vergeet Black</i></p>

Kritisch tegenover de media	<i>lives matter, IS, islam die zijn geen haar beter en je hoort daar niks over. Maar extreem rechtse blanken zijn dan wel weer nieuwswaardig, linkse propaganda artikel van niks."</i>
CODE 6.a Antisemitisme is een complot	[19 december 2016] Khalid: "Rothschild & Co dat is het kwaadaardige tumor dat de wereld al ongeveer 2 eeuwen lang in zijn greep heeft... [...]Met deze alsmaar toenemende duizelingwekkend vermogen kan je helaas ook n hoop hebzuchtige en domme mensen mee brainwashen en controleren.. En dit is nou wat er voor en anno 2016 keihard aan de gang is gezet."

13. 'Veel jongeren gaan naar Israël'

CODE 1 Terugblikken op de geschiedenis	
CODE 1.a Joden hebben nog steeds een trauma dankzij WOII	[27 november 2017] Peter: "Je moet eens films van de 2de WO bekijken"
CODE 2 Kritisch zijn over wat er gebeurt	
CODE 2.a Antisemitisme bestaat nog steeds	[27 november 2016] AD: "Dit is de realiteit van de Joden in Nederland: Joodse opiniemakers worden bedreigd, bij opperrabijn Jacobs werden de ruiten een aantal keren ingegooid en Joodse instellingen worden zwaarbewaakt, soms lijkt het alsof je een bunker nadert."
CODE 2.b Joden zijn slachtoffers	[27 november 2016] AD: "Ze is regelmatig slachtoffer van internetmobbing en deed onlangs aangifte wegens een doodsbedreiging." [27 november 2016] Jacky: "Ben jood en zeg eerlijk dat ik blij ben dat ik een erg gladde rug heb. Echter heb ik het niet meer openbaar op mijn fb staan omdat ik nog wel eens bedreigingen heb gehad uit bepaalde hoeken. Echter zijn er ook genoeg die mij als zuster zien en daar komen vaak mooier gesprekken uit"
CODE 2.d Alle racisme en discriminatie moet bestreden worden	[27 november 2016] Anneke: "Als ik je ooit ergens mee kan helpen laat het me weten want ik vind het zo erg dat dit soort types in jou en mijn land zitten! Nederland is niet van jodenhaters" [27 november 2016] René: "Joden moeten weerbaarder worden?"

	<p><i>Het antisemitisme moet gewoon stoppen!"</i></p> <p>[27 november 2016] Ingrid: " [...] Ik snap niet dat mensen zo'n onderscheid kunnen maken tussen mensen gebaseerd op huidskleur, geloof of wat dan ook, we zijn toch allemaal mensen, we zouden moeten beoordeeld worden op wat we doen, niet op hoe we er uit zien! Ik heb dat nooit begrepen. En kan erg slecht tegen onrecht naar wat voor groepering dan ook!"</p>
CODE 3	
Negatief over geloof	
CODE 3.c	
Antisemitisme is de schuld van moslims	<p>[27 november 2016] AD: "Er is sprake van 'hete brij': het feit dat het stijgende antisemitisme vooral afkomstig is uit (radicaal) islamitische hoek."</p> <p>[27 november 2016] Marc: "De islam is de schuldige punt."</p> <p>[27 november 2016] Harry: "Piet [...] de eerst massamoord op een joodse stam kwam van de profeet zelf. Lees de koran van A tot Z en maak eens een lijst van alles wat daarin geschreven staat over joden. Hoezo islam geen schuld?"</p>
CODE 4	
Het Israël-Palestina conflict	
CODE 4.a	
Opnemen voor Israël	<p>[27 november 2016] AD: "Israël zorgt goed voor zijn nieuwkomers, er bestaat een levendige start-upscene, vaak heeft men er al familie, het fijne klimaat, het lekkere eten: noem alles maar op."</p> <p>[27 november 2016] Eddy: "Goed dat Israel er is. Is er tenminste nog een beetje controle daar in het Midden-Oosten tussen al die losgeslagen moslimbroeders, rebellen, terroristen en al die andere reli-fanaten."</p> <p>[27 november 2016] Eldert: "Kijk liever wat die zgn palestijnen uitvreten tegen Israël en zelfs onder elkaar. Als die arabieren (want anders is het niet) stoppen met gelazer is het morgen vrede. Stopt Israël met zich te verdedigen bestaat het morgen niet meer. Haal je hoofd is uit dat linkse nest en leer eens echt zien wat er daar gebeurt."</p>

CODE 4.b Opnemen voor Palestina	<p>[27 november 2016] Hazziz: <i>“Mandy [...]. Waar de kinderen in Palestina naar school moeten, terwijl de kogels hen om de oren vliegen!! Of uren onderweg zijn !!”</i></p>
CODE 5 Onbegrip ten opzichte van Joden	<p>[28 november 2016] Danny: <i>“Joden hebben niks te klagen na mijn weten en ze mogen hun bek wel eens los trekken tegen zij die hun kwaad doen .”</i></p>
CODE 5.a Joden moeten ophouden met slachtoffer te spelen	<p>[27 november 2016] Franko: <i>“eerlijk gezegd moeten joden eens ophouden met het steeds maar weer verwijzen naar de 2de Wereld Oorlog en gewoon eens vooruit gaan denken nu. Ze hangen veel en veel te vaak de slachtoffer uit terwijl ze het absoluut niet zijn.”</i></p> <p>[27 november 2016] Jay: <i>“Slachtofferrollen die decennia in stand gehouden worden. Joden zijn niet de enigen, maar zijn wel bijna het meest gedreven in 'boehoe'.”</i></p> <p>[27 november 2016] Baycu: <i>“Denk dat moslims de nieuwe joden zijn.</i></p> <p><i>Maar joden blijven maar in slachtoffer rol”</i></p> <p>[27 november 2016] Emma: <i>“Joden zijn geen slachtoffer, kijk wat ze in palestina doen, ze moeten niet zo zeiken”</i></p>
CODE 5.b Joden zijn niet het enige volk dat lijdt	
CODE 5.c Joden zijn schuldig aan het Israël-Palestinaconflict	<p>[27 november 2016] Emma: <i>“Ik heb niks tegen joden, ik heb wel wat tegen zionisten en die schoften die de palestijnen onderdrukken, als je een "goede jood" bent dan spreek jij je uit tegen Israël en lever je je Israëlische paspoort in “</i></p> <p><i>“Joden wereldwijd kunnen een dubbele paspoort hebben, van het land waar ze geboren zijn en van hun geroofde land israhel”</i></p>

14. Kinderen gevluchte Joden terug naar Duitsland na brexit

CODE 1 Terugblikken op de geschiedenis.	
CODE 1.a Joden hebben nog steeds een trauma dankzij WOII	<p>[06 juli 2016] Ellen: <i>“Je beseft niet Sven van Wijk hoeveel generaties dit door werkt helaas. Lees er naar eens over dan schrijf je dit niet.”</i></p>

CODE 2 Kritisch zijn over wat er gebeurt	
CODE 2.a Antisemitisme bestaat nog steeds	[05 juli 2016] AD: <i>"De Joden die een Duitse nationaliteit overwegen, doen dat wegens de economische onzekerheid, maar ook vanwege de bezorgdheid om het uitbreken van extremisme en racisme als gevolg van de Brexit."</i>
CODE 2.b Joden zijn slachtoffers	[05 juli 2016] AD: <i>"[...]”Ik denk dat de meerderheid van de leave-stemmers geen racisten zijn. Maar racisten hebben deze stemming wellicht gezien als een teken dat zij in de meerderheid zijn."</i> [...] <i>Jonathan, een 30-jarige Israëliër die in Swansea woont en zijn familienaam niet wil prijsgeven, sprak op de Duitse nieuwszender Deutsche Welle over de vrees onder de Joden. „We hebben het gevoel dat xenofobie door deze stemming plots legitiem is geworden."</i>
CODE 3.c Antisemitisme is de schuld van moslims	[05 juli 2016] Danny: <i>"Anouk,gooi jezelf weg aub.Een van de hoofdzaken in de koran is het uitroeien van joden. Maar gelukkig houdt Israël stand,maar reken maar dat moslims de nazi's zijn van dit tijdperk."</i>
CODE 4 Het Israël-Palestinaconflict	
CODE 4.a Opnemen voor Israël	[05 juli 2016] Fleur: <i>"Israël heeft het recht zichzelf te beschermen tegen ieder vorm van terreur."</i>
CODE 4.b Opnemen voor Palestina	[05 juli 2016] Marnix: <i>"Vind je het gek dat moslims joden haten? Nee ik haat geen joden en nee ik praat de haat tegen joden niet goed.. maar geloof me, voor een moslim is het heel pijnlijk om hun moslimbroeders in palestina te zien leiden door dus de joodse staat israel.. verdiep eens in iemand anders, er zijn heel wat verschillende kanten van verhalen."</i>
CODE 5 Onbegrip ten opzichte van Joden	
CODE 5.a Joden moeten ophouden met het slachtoffer te spelen.	[06 juli 2016] Sven; <i>"Lekker makkelijk weer om dit aan te halen. Blijft mooi om te zien dat we na 70 jaar hier nog steeds een probleem van maken."</i>
CODE 6 Kritisch tegenover de media	
CODE 6.a Antisemitisme is een complot	[05 juli 2016] Younes: <i>Grappig hoe al die neppe profielen altijd zo snel zijn met het roepen van</i>

	<i>antisemitisme.</i>
--	-----------------------

15. Joodse ontsnappingstunnel ontdekt in oud nazikamp

CODE 1 Terugblikken op de geschiedenis.	
CODE 1.a Joden hebben nog steeds een trauma dankzij WOII	[29 juni 2016] Marcel: <i>“De belangrijkste reden Bartje is dat de nazaten zich nooit meer zullen laten overkomen wat hun voorouders is aangedaan.”</i>
CODE 2 Kritisch zijn over wat er gebeurt	
CODE 2.b Joden zijn slachtoffers	[29 juni 2016] AD: <i>“De tunnel werd met de hand gegraven door veertig Joden die aan de uitroeiing door de nazi's probeerden te ontkomen.”</i> [30 juni 2016] Senada: <i>“k vind het verschrikkelijk wat het joodse volk is aangedaan. Het zijn dan ook niet de joden die de daden steunen van die monsters. Het zijn zionistische praktijken”</i> [29 juni 2016] Marcel: <i>“[...] Ze komen overal vandaan waar Irak ze kan vinden namelijk en zijn gewoon enorm agressieve huurlingen die iedere Jood zullen doden, liefst zo gruwelijk mogelijk.”</i>
CODE 2.c Men moet respect hebben voor de Joodse gemeenschap	[29 juni 2016] AD: <i>“De Israelische minister van cultuur reageert op de ontdekking van de tunnel: „Dit is weer een bewijs dat de leugens van Holocaustontkenners ontkracht. Het succes van moderne technische ontwikkelingen hebben het Joodse volk geholpen met het onthullen van dit heldhaftige verhaal dat de nazi's hebben geprobeerd uit te wissen. Daar profiteert de hele mensheid van.””</i>
CODE 3 Negatief over geloof	
CODE 3.a Negatief over alle geloven	[30 juni 2016] Marianne: <i>“Wat n geweldige ontdekking Ondanks dat velen de holocaust nog steeds ontkennen en hoe men reageert in vorige reacties diep triest Alles draait bij n oorlog jammer genoeg nog steeds om geloof”</i>
CODE 4 Het Israël-Palestinaconflict	
CODE 4.a Opnemen voor Israël	[29 juni 2016] Jenro: <i>“#freepalestina”</i>
CODE 4.b Opnemen voor Palestina	[30 juni 2016] Fatima: <i>“Correctie!!! Er bestaat geen Israël. Het os Palestina en de joden mochten er komen wonen en ineens claimen ze dat land op. Dus doe alsjeblieft niet alsof de moslims daar van ze mogen wonen. Palestina heeft jaren in vrede kunnen leven met alle 3 de religies, totdat de zionisten de</i>

	<i>vreselijke macht dieven alles gingen bezetten en de rest is geschiedenis”</i>
CODE 4.c Oorlog en conflict moet vermeden/opgelost worden	[30 juni 2016] Fleur: <i>“Vrede moet van beide kanten komen ,Israël heeft het recht om zich te beschermen tegen ieder die het land wil terroriseren ,en de Palestijnen moeten stoppen met slachtoffer spelen en hun corrupte beleid veranderen ..investeren in educatie ..en weg met die corrupte leiders die helemaal niet op vrede met Israël uit zijn maar misbruik van de situatie blijven maken om vooral hun eigezakken te blijven vullen”</i> [30 juni 2016] Koen: <i>“Al het geweld is kut. Ongeacht wie het doet.”</i>
CODE 5 Onbegrip ten opzichte van Joden	[29 juni 2016] Bart: <i>“niemand ontkent de gruwel van de holocaust ... maar niemand begrijpt hoe de afstammelingen van degene die de holocaust overleefd hebben nu zelf gruwel toepassen op andere weerloze ....”</i>
CODE 5.a Joden moeten ophouden met het slachtoffer te spelen.	[29 juni 2016] Scott: <i>“Waarom moet het weer daarover gaan.. Het gaat hier over iets van 70 jaar geleden.. Altijd weer een droefstoeter die de huidige situatie, die overigens totaal onrelevant is, weer moet aankarten.. Omdat slachtofferrol... In meeste gevallen, maar zal voor jou niet opgaan...”</i>
CODE 5.b Joden zijn niet het enige volk dat lijdt.	[29 juni 2016] Carola: <i>“Het lijden van Palestijnen is in hun ogen duizenden malen erger dan de massamoorden gepleegd door moslims op moslims in Syrië, Irak en Yemen.”</i>
CODE 5.c Joden zijn schuldig aan het Israël-Palestinaconflict	[30 juni 2016] Fatima: <i>“Correctie!!! Er bestaat geen Israël. Het os Palestina en de joden mochten er komen wonen en ineens claimen ze dat land op. Dus doe alsjeblieft niet alsof de moslims daar van ze mogen wonen. Palestina heeft jaren in vrede kunnen leven met alle 3 de religies, totdat de zionisten de vreselijke macht dieven alles gingen bezetten en de rest is geschiedenis”</i>
CODE 6 Kritisch tegenover de media	
CODE 6.c Burgers moeten zelf kritisch nadenken	[30 juni 2016] Rodayna: <i>“[...] Open your eyes zonder een mediafilter please.”</i>

16. IKEA Israël maakt catalogus zonder vrouwen voor orthodoxe oden

CODE 1 Terugblikken op de geschiedenis.	
CODE 1.c Men schaamt zich voor de gebeurtenissen uit WO II	[17 februari 2017] Mehmet: <i>“Ik heb een groot respect voor atheïstische Joden(bijvoorbeeld Einstein). Maar de orthodoxen zijn in feite de uitvinders van het racisme. (Zie het verhaal dat god</i>

	<p><i>hun bloedlijn zo bijzonder vind dat hij altijd minsten 1 jood zal overlaten).</i></p> <p><i>Ze hebben dus zelf dit 'weapon of mass destruction' uitgevonden en tragisch genoeg zijn ze daar eeuwen later zelf mee kapot gemaakt door Hitler. Zo van "jullie dachten dat jullie de lieveling van de goden waren, nou we gaan bewijzen dat niet jullie maar wij dat zijn".</i></p> <p><i>En ze hebben er niets van geleerd."</i></p>
CODE 2 Kritisch zijn over wat er gebeurt	
CODE 2.c Men moet respect hebben voor de Joodse gemeenschap	[17 februari 2017] Emuna: <i>"Die haren zijn niet gevlochten. Koop een bril joh! En oordeel lekker over jezelf!"</i>
CODE 2.d Alle racisme en discriminatie moet bestreden worden	[19 februari 2017] Debora: <i>"Waar komen al die mannen en jongens dan vandaan? Vrouwen toch, religie, zodra het de mens (man en vrouw) niet respecteert, heeft het geen plaats in de samenleving! Wat is er mis met de hedendaagse mens, men lijkt steeds extremer te worden in het belijden van de "ware" vorm van religie."</i>
CODE 3 Negatief over geloof	
CODE 3.a Negatief over alle geloven	<p>[17 februari 2017] Christa: <i>"Alles waar te of extreem voor staat is fout. Extremistische Joden, moslims, christenen enz. Vooral omdat deze groepen vinden dat zij andere kunnen buiten sluiten om geslacht of anders denkende."</i></p> <p>[17 februari 2017] Leon: <i>"IKEA zou aan orthodoxe mensen sowieso niets moeten willen verkopen. Laat ze het lekker zelf zagen en timmeren, zonder moderne hulpmiddelen. Die staan namelijk niet in De Boeken. Orthodox zou ECHT Orthodox moeten zijn, niet selectief."</i></p> <p>[17 februari 2017] Michel: <i>"Geloof maakt meer kapot dan je lief is... Oprotten met alle sprookjesboek aanbidders!!"</i></p>
CODE 3.b Negatief over (orthodox-)Jodendom	<p>[17 februari 2017] AD: <i>"De IKEA in Israël heeft een opmerkelijke brochure uitgebracht: in een speciale editie voor orthodoxe Joden zijn vrouwen de grote afwezigen."</i></p> <p>[17 februari 2017] Demi: <i>"Uhm.... Zonder moeder worden er ook geen jongens geboren... Wat een totale onzin! Wij mogen ze als vrouw 9 maanden dragen en dan bevallen. En de man gaat er met de eer vandoor. Klootjesvolk"</i></p> <p>[17 februari 2017] Gerda: <i>"[...] Ah nee, niet de</i></p>

	<p><i>diamant in huis kaart trekken asjeblijft. En ook niet roepen dat Joodse vrouwen het fijn vinden om elke maand 5 dagen als onrein door het leven te gaan, waarna ze in een ijskoude bak water hun onreinheid symbolisch mogen afwassen. Al dit soort nonsens (ook de vrouwenbesnijdenis) is alleen maar om de vrouw onder de duim te houden!"</i></p> <p>[17 februari 2017] Christy: "Voor de duidelijkheid, de Haredi zijn vreselijk. Vrouwen zijn bezit en moeten baren, meer waarde hebben ze niet daar."</p>
CODE 4 Het Israël-Palestinaconflict	
CODE 4.a Opnemen voor Israël	<p>[17 februari 2017] Emuna: "Isreal bezet niks. Eerlijk verkregen in verdedigingsoorlog. Nog ff die Arabieren er uit en Jordanië terughalen en dan hebben wij ook weer een plekje, daar we door anti semitisme ook Europa moeten ontvluichten."</p>
CODE 5 Onbegrip ten opzichte van Joden	
CODE 5.a Joden moeten ophouden met het slachtoffer te spelen.	<p>[18 februari 2017] Jeroen: "Ok, [...] maar wat mij zo ontzettend stoort (en waardoor de verwarring Joods/Israelisch bij mij ontstaat) is dat Israel de Joodse vervolging altijd uitbuit met het argument: "wat ons is aangedaan....". Daarmee vooral doelend op de verschrikkingen uit WO2 (hetgeen natuurlijk verschrikkelijk is, maar laten we niet vergeten dat ook Zigeuners, homo's, etc hier slachtoffer zijn geweest). Je zou toch verwachten van een volk dat dit meegemaakt heeft het adagium "wat gij niet wilt dat u geschied....." zou hanteren."</p>
CODE 5.c Joden zijn schuldig aan het Israël-Palestinaconflict	<p>[17 februari 2017] Bas: "Wel handig van Ikea, kunnen ze snel de inboedel van de Palestijnse familie waarvan het huis gestolen is er uit flikkeren en naar eigen smaak inrichten. Misschien kunnen die mensen dan hun spullen wel van de grond rapen, als ze nog leven te minste of niet gevangen genomen zijn toen ze hun huis niet uit wilden gaan."</p> <p>[17 februari 2017] Jeroen: "Kijk, en daar heeft Wilders dan geen problemen mee!!!! Als er één onbeschoft, egoistisch volk is dan zijn het wel de Isreali's. Vooral deorthodoxe"</p> <p>[18 februari 2017] Zjef: "Wel ja, ik krijg hier het vierkantig schijt van!!!!!! DeOrthodoxeJoden blijven kosten wat kost op de Palestijnen vitten. De moslims zijn altijd de boze wolf. Zie nu eens, naakt kan niet. Maar huizen van ontschulige mensen platgooien met brandbommen kan wel!!! DOUBLE STANDARDS!!!!!"</p>

CODE 6 Kritisch tegenover de media	[17 februari 2017] Jan: <i>"Ilias ik denk als t om moslims wad gegaan,dan had de politiek correcte nederlandse pers niet eens bericht..."</i>
---	---

17. Na het moordcomplot in deze villa god: Befehl ist befehl

CODE 1 Terugblikken op de geschiedenis.	
CODE 1.c Men schaamt zich voor de gebeurtenissen uit WO II	[29 januari 2017] NOS: <i>"Voor de Duitse Beate Niemann is de villa aan de Wannsee een gruwelijke plek. Ze was al in de vijftig toen ze erachter kwam dat haar vader, Bruno Sattler, sinds 1942 hoofd van de Gestapo was in Belgrado. Hij bleek verantwoordelijk te zijn voor de dood van duizenden Joden. Het beeld van 'de goede vader' uit haar jeugd veranderde daarmee radicaal."</i> [29 januari 2017] Aletta: <i>"Ben er geweest en er misselijk uit gelopen. Zoiets mag toch nooit weer gebeuren?!!!"</i>
CODE 2 Kritisch zijn over wat er gebeurt	
CODE 2.b Joden zijn slachtoffers	[29 januari 2017] NOS: <i>"Ze spreekt vaak op scholen en heeft diverse ontmoetingen gehad met slachtoffers die de gruweldaden van haar vader hebben overleefd."</i>
CODE 6 Kritisch tegenover de media	
CODE 6.b De media vertellen leugens	[29 januari 2017] Arend: <i>"De inleiding is historisch gezien grote onzin, er was helemaal geen sprake van dat er bij de Wannsee conferentie bevelen zijn gegeven tot de holocaust, sterker nog, er is geen enkel schriftelijk bewijs dat orders überhaupt ooit zijn gegeven."</i> <i>"En dat heeft niets met actualiteit te maken, die inleiding van de NOS is gewoon een leugen..."</i> [29 februari 2017] Martin: <i>"op 1 na grootste leugen op aarde, er waren meer joden na de Tweede wereld oorlog dan daar voor ;) het instituut waar alle joden geregistreerd zijn, bevestigt dit namelijk. Dus het was een Fake Holocaust, ook wel HoloHoax genoemd"</i>

18. PKN distantieert zich van jodenhaat Maarten Luther

CODE 1 Terugblikken op de geschiedenis.	
CODE 3 Negatief over geloof	[11 april 2016] NOS: <i>"Eerder was al bekend dat de gewraakte teksten ook worden opgenomen in een boek met werken van Luther."</i>
CODE 3.a Negatief over alle geloven	[11 april 2016] Ilse: <i>"Ja ik weet niet hoor, maar al lang voor Luther was er jodenhaat, denk maar eens"</i>

	<p><i>aan de middeleeuwen. Ik denk dat zolang er godsdiensten zijn, is er haat en oorlog."</i></p> <p>[11 april 2016] Remco: <i>"Heerlijk al die geloofsovertuigingen. In een wereld met atheïsten zou het een stuk vredelievender zijn denk ik."</i></p>
CODE 5 Onbegrip ten opzichte van Joden	
CODE 5.a Joden moeten ophouden met het slachtoffer te spelen.	[11 april 2016] Martin: <i>"[...] Echter, wie zich anno 2016 stoort aan de denkbeelden van een historisch persoon uit de 16e eeuw kan zich in plaats daarvan beter bezig houden met het vinden van een alternatieve dagbesteding.."</i>
CODE 5.c Joden zijn schuldig aan het Israël-Palestinaconflict	[11 april 2016] Wilbert: <i>"Het CIDI en de Joodse gemeenschap zou eens net zo hard werk moeten maken met het aanpakken van de laatste apartheidsstaat ter wereld, Israel, die er elk jaar weer een schepje bovenop gooien. Daar bereik je meer mee, qua antisemitisme bestrijden."</i>
CODE 6 Kritisch tegenover de media	
CODE 6.a Antisemitisme is een complot	<p>[11 april 2016] Daniël: <i>"Ja de familie Rothschild die amerika gebruikt om de centrale banken in alle landen ter wereld over te nemen"</i></p> <p>[11 april 2016] Maarten: <i>"Zoek maar eens uit wie de eerste nationale banken neerzette en wie dit afroofde en nog steeds de wereldbank bezit."</i></p> <p>[11 april 2016] Peter: <i>"Ja de banken en regeringen worden wel door askinazi joden geregeerd ... ze werden niet voor niets in Duitsland voor de uitbraak van de 2 de wereldoorlog uit Duitsland gezet ..."</i></p> <p>[11 april 2016] Jan: <i>"Juist ! En dát is wat we nóóit horen ! Wij moeten blijven denken dat joden allemaal onschuldige zielige mensen zijn die nóóit iets hebben gedaan wat weerstand veroorzaakte. Jodenhaat was altijd 'irrationeel' !"</i></p>

19. In beeld: groot spektakel op ultra-orthodox joods huwelijk

CODE 2.d Alle racisme en discriminatie moet bestreden worden	[17 maart 2016] Fred: <i>"De reacties zijn weer voorspelbaar. Verongelijkte moslims, boze atheïsten. Wat moeten die mensen toch een rot leven hebben als ze over alles zo moeten lopen te zeuren. Leven en laten leven zou ik zeggen. En ja, dat geldt voor mij ook voor moslims die een</i>
---	--

	<p><i>hoofddoek of verdere bedekking willen dragen. Wie zich daar prettig bij voelt moet vooral zo gekleed gaan als zij wil."</i></p> <p>[17 maart 2016] Sal: "<i>LEEF EN LAAT LEVEN. Ieder zijn cultuur, normen en waarden."</i></p>
<p>CODE 3 Negatief over geloof</p>	
<p>CODE 3.b Negatief over (orthodox-)Jodendom</p>	<p>[17 maart 2016] Oussama: "<i>Wat extreem zeg dit, man man man. Hebben er vrouwen geen recht om bij te zijn? Maken ze nou een beeld van een vrouw waarom niet van een man, dit is toch beledgend? Nou NOS jullie hebben net een nette woord bedacht: Ultra-orthodox, is het niet nou Extremist als het een Moslim was, nog iets niet alleen maar vrouwen hebben er hoofddoek maar OOK MANNEN hebben er een hoofddeksel. hmmm 2 maten oke. "" Laat ieder in zijn waarde!"</i></p> <p>[17 maart 2016] Marjolein: "<i>Deze zijn net zo eng als IS hoor.....hoor ze maar eens praten op tv....die pijpenkrullen staan voor mij net zo als een niqab net zo eng"</i></p> <p>[17 maart 2016] Ruth: "<i>Ultra orthodoxe Joden, het volgende probleem van Israel. Geen tijd om te werken ivm religieuze taak, daardoor geen of een schamel inkomen, geen belasting betalen, fokken voor het vaderland, niet dienen in het leger en vooral verder de hand ophouden. Dit is geen prachtige reportage van een bijzondere bruiloft, maar een extreme radicale groepering in beeld gebracht tijdens het beoefenen van hun waanzinnige geloof."</i></p> <p>[17 maart 2016] Petra: "<i>De NOS noemt de beelden fascinerend. Ik noem beelden van een vrouw die geblinddoekt aan een ketting meegesleept wordt misselijkmakend!"</i></p> <p>[19 maart 2016] Kelly: "<i>ook hier heeft de vrouw duidelijk niets te zeggen, dit is overduidelijk een ,mannenwereld,, nou dat mag voor mij wel gestolen worden"</i></p>
<p>CODE 4 Het Israël-Palestinaconflict</p>	
<p>CODE 4.b Opnemen voor Palestina</p>	<p>[17 maart 2016] Martijn: "<i>Rusland annexeerd de Krim en iedereen is boos. Israel annexeerd 240 Hectare aan Palestijns grondgebied en de media eert ineens het Israelisch/Joodse erfgoed.</i></p> <p><i>Opvallend, op zijn minst...</i></p>

	<i>Maar ach, zal wel niets te maken hebben met de hadelsbetrekkingen in het midden-oosten of het militair-industrieel complex der verenigde staten...</i>
CODE 6 Kritisch tegenover de media	
CODE 6.b De media vertellen leugens	[17 maart 2016] Ninos: <i>“Gezien wie bron is? Het is een lint mensen word eens wakker, Reuters is de media dat bepaald wat de mensen in Europa en in Amerika te zien krijgen, raad is 1 x wie de eigenaar van Reuters is? Raar hun naam komt eigenlijk "nergens" voor.”</i>

20. Joodse organisaties bezorgd over opvang moslims in Amstelveen

CODE 2 Kritisch zijn over wat er gebeurt	
CODE 2.b Joden zijn slachtoffers	[12 oktober 2015] NOS: <i>“Volgens het CJO komt de dreiging vooral van individuen en organisaties uit landen waar de huidige asielzoekers vandaan komen.”</i>
CODE 3.c Antisemitisme is de schuld van moslims	[12 oktober 2015] NOS: <i>“Volgens woordvoerder Ron van der Wieken heeft een deel van de Syrische en Iraakse vluchtelingen door hun opvoeding een afkeer gekregen van Joden.”</i> [13 oktober 2015] Radjinder: <i>“In heel Europa worden Joden door moslims bespuugd, getreiterd en geslagen. Dat is één van de redenen dat ze zich niet meer veilig voelen en terug willen naar Israël.”</i> [12 oktober 2015] Henri: <i>“Dit zou een schoftenstreek zijn. De moslims is Jodenhaat met de papepel ingegeven. Zet ze maar in een kantoorpand ergens in een buitenwijk. Je plaatst geen wolven in een kudde schapen.”</i>
CODE 4 Het Israël-Palestinaconflict	
CODE 4.b Opnemen voor Palestina	[12 oktober 2015] Atilla: <i>“ Ik denk dat joden juist een afkeer hebben tegen arabieren, verdraai de waarheid aub niet. Degenen die massaal vermoord worden zijn Palestijnen en geen joden NOS.”</i>
CODE 5 Onbegrip ten opzichte van Joden	[13 oktober 2015] Berry: <i>“[...] Is hetzelfde als alle moslims de schuld geven van de barbarij van IS.....De Joodse gemeenschap moet de vluchtelingen hier juist met open armen ontvangen en het verschil laten zien.”</i> [12 oktober 2015] Vincent: <i>“Ik maak me druk over het feit dat er in 2015 voor joden blijkbaar nog iets nodig is als een 'eigen' wijk. Integratie is blijkbaar volledig aan ze voorbij gegaan. Of moet ik dit zien als een</i>

	<p><i>nederzetting in bezet gebied?"</i></p> <p>[12 oktober 2015] Jimmy: <i>"Deze Joodse organisaties laten zich van hun meest racistische, islamofobe kant zien. Gelukkig is Nederland geen apartheidsstaat zoals Israël. #RefugeesWelcome"</i></p>
<p>CODE 5.a Joden moeten ophouden met het slachtoffer te spelen.</p>	<p>[12 oktober 2015] Christophe: <i>"De opvoeding van de moslims is niet het probleem maar de houding van de joden is de oorzaak."</i></p>
<p>CODE 5.c Joden zijn schuldig aan het Israël-Palestinaconflict</p>	<p>[12 oktober 2015] Christine: <i>"Opvoeding? Wat dacht je van een stuk land met veel geweld innemen!?!?"</i> <i>Dat is normaal dat mensen daar een afkeer tegen krijgen...!"</i></p> <p>[12 oktober 2015] Tülay: <i>"Nee Monica Bosman-lander want palestijnen zijn geen mensen he? En slachtoffers van is ook niet he? Moslims zijn geen mensen he?"</i></p> <p>[12 oktober 2015] Henry: <i>"Niet alleen pikken ze land in. Nu proberen ze ook wijken in te pikken. En dat eeuwige slachtofferrol komt me ook de strot uit als je ziet hoe ze met de palastijnen omgaan."</i></p>
<p>CODE 6 Kritisch tegenover de media</p>	
<p>CODE 6.b De media vertellen leugens</p>	<p>[12 oktober 2015] Tülay: <i>"IS is moslim? Daarom door de vs opgericht he... En gesteund door veel Europese landen. IS is een westers terreurorganisatie TEGEN moslims. Vandaar dat ze Israël niet aanraken. Maar niet dat sommigen hier verder kunnen nadenken dan wat hun media hun voorschotelen."</i></p> <p>[13 oktober 2015] Murat: <i>"We leven in de 21ste eeuw en de mensen kunnen nog steeds niet na denken en alleen maar de propaganda geloven wat de media ons verteldt we moeten ons diep schamen dat we tegen elkaar vechten echt waar humanity has lost their dignity"</i></p>

21. Aangifte tegen Abou Jahjah en VPRO om Zomergasten

<p>CODE 2 Kritisch zijn over wat er gebeurt</p>	
<p>CODE 4 Het Israël-Palestinaconflict</p>	
<p>CODE 4.a Opnemen voor Israël</p>	<p>[29 juli 2016] Adriana: <i>"Israël zou wel willen maar elke keer als er iets wordt gedaan op weg naar die vrede dan verpesten die Palestijnen het weer."</i></p>
<p>CODE 4.b Opnemen voor Palestina</p>	<p>[29 juli 2016] Hans: <i>"Nee zeker niet, maar onze grote vriend Netanyahu doet zijn best ook niet om er iets van te maken, Wel? Landje pik, nederzettingen bouwen, de kraan dichtdraaien bij</i></p>

	<p>50 graden. Is dat wel normaal dan? [...]"</p> <p>[29 juli 2016] Achmed: " <i>Israel is een illegale staat dat is geconcludeerd door de VN</i>"</p> <p>[29 juli 2016] Bolle: " <i>En nog altijd is het wachten wanneer iemand bij Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM), aangifte doet tegen Israel aangaande het terroristisch gedrag tegen de Palestijnen.</i>"</p>
CODE 5 Onbegrip ten opzichte van Joden	
CODE 5.a Joden moeten ophouden met het slachtoffer te spelen.	[28 juli 2016] Jan: " <i>Dat Federatief Joods Nederland liep nog niet zo lang geleden "Je suis Charlie" te gillen. Je trekt de "anti-semitisme"-kaart eniedereen moet maar in de houding springen, wat een losers."</i>
CODE 5.c Joden zijn schuldig aan het Israël-Palestinaconflict	[29 juli 2016] Wil: " <i>Een joodse organisatie die haat en verheerlijking van terrorisme wil aanvechten??? De wereld op z'n kop, ga eens in je eigen keuken kijken ..gaww!"</i>

22. VN wil Israëlische bouwstop op Palestijns gebied

CODE 2 Kritisch zijn over wat er gebeurt	
CODE 2.a Antisemitisme bestaat nog steeds	[24 december 2016] Nico: " <i>Het is inderdaad een valkuil. Niet iedereen die het niet met je eens is, is meteen een vijand. Maar het antisemitisme zit dieper geworteld dan velen durven toe te geven. Als níét-holocastslachtoffer is het daarentegen wel erg gemakkelijk om daar weer over te beginnen. In onze geschiedenislessen komen tijdens de tachtigjarige oorlog ook weer de gemene Spanjaarden bovendrijven. En dat is 400 jaar geleden. De holocaust is nog maar 60 jaar oud.</i> "
CODE 3 Negatief over geloof	
CODE 3.a Negatief over alle geloven	[24 december 2016] Fons: " <i>Goede zaak, maar het zal niets veranderen zolang godsdiensten een hoofdrol spelen en dat is hier het geval, religies zijn de pest voor de mensheid.</i> "
CODE 4 Het Israël-Palestinaconflict	<p>[23 december 2016] NOS: " <i>Volgens haar is de bouw van nieuwe nederzettingen in een versnelling terechtgekomen. "Het probleem met de nederzettingen is zo groot geworden dat het de twee-staten-oplossing bedreigt."</i></p> <p><i>Israël heeft de ambassadeurs van Nieuw-Zeeland en Senegal teruggeroepen. Ook zet Netanyahu een streep door een gepland bezoek van de Senegalese minister van Buitenlandse Zaken aan Israël in januari en stopt Israël met hulpprogramma's voor het West-Afrikaanse land."</i></p>

<p>CODE 4.a Opnemen voor Israël</p>	<p>[24 december 2016] Gert-Jan: <i>“Grappig al dat gehaat op Israël. Als je de meeste mensen hier zal vragen waar ze het liefst wonen, in het democratische Israël of The Islamic State of Palestina met Hamas aan het roer, dan is opeens Israël zo'n gek land niet meer. “</i></p> <p>[24 december 2016] Tim: <i>“Nemen ze dan ook een resolutie aan waarin staat dat de Hamas moet stoppen met het afvuren van raketten en de P.A. geen miljarden steun (waaronder 35 miljoen per jaar uit alleen Nederland) meer krijgt zolang ze hun burens blijven aanvallen met raketten, terreurpogingen? Vrede kan niet van een kant komen.”</i></p> <p>[24 december 2016] Robert: <i>“Wat een kolder. Palestina doet er beter aan eerst en vooral Israel te erkennen. Verder zouden de Palestijnen koning Hussein hun laten vertegenwoordigen in plaats van de corrupte criminelen die hun eigen rijkdom voor zetten. Dan was Palestina nu al een land.”</i></p>
<p>CODE 4.b Opnemen voor Palestina</p>	<p>[24 december 2016] Dikra: <i>“Zo, nu komt de ware aard van Israël wederom naar voren. Zij willen helemaal geen vrede enkel oorlog en grondgebied afpakken. En dan janken als ze worden aangevallen door de palestijnen die zonder genade en dmv zwaar geweld en moord uit hun woningen worden gezet.”</i></p> <p>[24 december 2016] Peter: <i>“Het gemak waarmee Joodse terreur word gebagatelliseerd is echt stuitend. De arrogantie waarmee het Geroofde Land word verdedigd is echt om misselijk van te worden. Het is geen geheim dat er een apartheid -regime in de westbank word gevoerd, wat daar gebeurt, al meer dan een halve eeuw, is een OORLOGSMISDAAD. mensen worden zonder proces opgesloten, particuliere eigendommen worden vernield, infrastructuur word vernield, gewassen en oogsten van de bevolking word vernield. En DAAR moet eerst een einde aan komen, wil Israel ooit vrede kennen”</i></p> <p>[25 december 2016] Manal: <i>“[...] Zolang Israël door blijft gaan met het bouwen van illegale nederzettingen zal er nooit vrede zijn tussen beide gebieden.”</i></p> <p>[23 december 2016] Khaoula: <i>“Can't wait for the day that Palestine will be free”</i></p>
<p>CODE 5 Onbegrip ten opzichte van Joden</p>	

<p>CODE 5.c Joden zijn schuldig aan het Israël-Palestinaconflict</p>	<p>[23 december 2016] Zulaiga: <i>“Werd wel tijd, de genocide die Israël pleegt moet toch een keer gezien worden. Ze hebben dus niks van WO2 geleerd want ze doen nu hetzelfde bij de Palestijnen.”</i></p>
---	---

23. Netanyahu beschuldigt voormalige Palestijnse leider van Holocaust	
<p>CODE 1 Terugblikken op de geschiedenis.</p>	<p>[21 oktober 2015] Johan: <i>“En zo wordt de geschiedenis weer eens verdraaid ten behoeve van de eigen politiek, namelijk de haat tegen de Palestijnen aanwakkeren. Kennelijk heeft deze populist de Duitse en Oostenrijkse antisemitsche bladen uit de jaren '20 en '30 niet gelezen. En zo wordt dus alles in- en aangepast ten behoeve van de eigen rechtvaardiging.”</i></p>
<p>CODE 2 Kritisch zijn over wat er gebeurt</p>	<p>[21 oktober 2015] NOS: <i>“De uitspraak komt de Israëlische premier op veel kritiek te staan. Zijn beschuldiging zou Holocaustontkenners in de kaart spelen, omdat de rol van Hitler in de Holocaust erdoor niet genoeg wordt belicht.”</i></p> <p>[21 oktober 2015] Jan: <i>“Pertinente onzin, die al door vrijwel alle serieuze historici naar de prullenbak is verwezen. Alleen idioten als Martin Bosma en die gesjeesde PVV-Arabist Hans Jansen geloofden nog in dat fabeltje. Binnenkort zal Netanyahu wel beweren dat de Palestijnen ook verantwoordelijk zijn voor het kruisigen van Jezus en mogelijk ook nog de zondvloed.....”</i></p>
<p>CODE 2.b Joden zijn slachtoffers</p>	<p>[21 oktober 2015] NOS: <i>“De Israëlische premier Netanyahu heeft opnieuw gezegd dat een Palestijnse moslimleider achter de Holocaust zit. Volgens hem haalde de Palestijn Haj Amin al-Husseini, moefti van Jeruzalem, Adolf Hitler over om Joden te vermoorden in plaats van hen te verbannen.”</i></p>
<p>CODE 3 Negatief over geloof</p>	
<p>CODE 3.a Negatief over alle geloven</p>	<p>[21 oktober 2015] Bram: <i>“Religie heeft toch voor veel leed gezorgd sinds het ontstaan tijden terug. De identificatie met eigen groep is veel te sterk en men begon zichzelf als superieur te zien tegenover andere religies. De meeste oorlogen in de geschiedenis zijn ontstaan door conflicten over religie.[...]”</i></p>
<p>CODE 3.b Negatief over (orthodox-)Jodendom</p>	<p>[21 oktober 2015] Peter: <i>“Kan het nog gekker. De heer Netanyahu heeft al genoeg gedaan om de Palestijnen te tarten. Die</i></p>

	<i>gestoorde Ultra orthodoxe joden kunnen doen wat ze willen van Nethanyahu.[...]"</i>
CODE 4 Het Israël-Palestinaconflict	<p>[21 oktober 2015] NOS: <i>"Ook de toponderhandelaar van de Palestijnen, Erekat, neemt afstand van de uitspraken van Netanyahu. "Het is een trieste dag in onze geschiedenis wanneer de leider van de Israëlische overheid zijn buurman zo erg haat dat hij bereid is om een van de grootste criminelen ooit, Adolf Hitler, vrij te pleiten van de moord op zes miljoen Joden", zegt Erekat."</i></p> <p>[21 oktober 2015] Mariska: <i>"Wordt zo moe van die Israelies vs Palestijnen en omgekeerd.... Welles, nietes, welles, nietes.... Sjeeeez Ik wil er echt niets meer over horen, want beide partijen zijn te beroerd om zich in te zetten voor de vrede, zien alleen maar het slechte in elkaar en de onschuldige kinderen worden door hun ouders geïndoctrineerd om te haten, die groeien dus op met haat en dan is het cirkeltje weer rond. Dus kansloos."</i></p>
CODE 4.a Opnemen voor Israël	<p>[21 oktober 2015] Bono: <i>"Ik hoop ook niet op een relatie met Palestina, maar dat dat land zsm van de kaart wordt geveegd."</i></p> <p>[21 oktober 2015] Toi: <i>"maar het is wel waar wat hij zegt. en het zijn de Palestijnen die Israel tarten. niet andersom."</i></p>
CODE 4.b Opnemen voor Palestina	<p>[21 oktober 2015] Jeffrey: <i>"Nu de steun voor Israël begint af te nemen moet de troef wel worden ingezet.... de holocaust. En wat mooier dan te beweren dat die is veroorzaakt door een Palestijn. Een uitzonderlijk hoog IQ hebben en toch zo stom zijn als een boom. Ik ben benieuwd wat zijn verklaring is voor de diefstal die Israël pleegt."</i></p> <p>[21 oktober 2015] Fotna: <i>"Netanyahu doet nu de holocaust met de Palestijnen."</i></p> <p>[21 oktober 2015] Joop: <i>"De 'Israeliese' mafia steelt het land, de huizen, de plantages, het water en andere grondstoffen van de Palestijnen. Met elkaar is dit een vermogen waard. De 'Israeliese' elite vult de zakken. Belachelijk dat EU en US dit nog steunen. Schandalig!!"</i></p> <p>[21 oktober 2015] Ismael: <i>"Israël is het grootste kwaad in de wereld na Rotschild. zelfs joden demonstreren TEGEN Israël (het zionisme). Joden, christenen en moslims waren</i></p>

	<i>en zijn broeders. zionisme en al die ongein opdonderen van de aardbodem!"</i>
CODE 5 Onbegrip ten opzichte van Joden	
CODE 5.c Joden zijn schuldig aan het Israël-Palestinaconflict	<p>[21 oktober 2015] Peter: <i>"Netanyahu mafkees je bent zelf met de Holocaust bezig vieze terring jood"</i></p> <p>[23 oktober 2015] Joyce: <i>"Ik word wel een beetje moe van dit soort onderwerpen hoor. Jaaa laten we de joden veroordelen want ze haten de palestijnen. Dus we doen PRECIES hetzelfde. [...]"</i></p> <p>[22 oktober 2015] Jannie: <i>"Hij heeft Het E niet meer op een Rijtje de joden doen het zelfde met Palestijnen ernstig altijd slachtoffer spelen jullie pakken land af van mensen die daarvan eeuwen woonden geef dat terug en trek deze conclusie terug te walgelijk voor woorden"</i></p> <p>[21 oktober 2015] Benricco: <i>"Joodse/isrealiërs hebben echt niks te doen dan alleen haat opzaaien aan de palestijnen."</i></p>
CODE 6 Kritisch tegenover de media	
CODE 6.a Antisemitisme is een complot	<p>[22 oktober 2015] Michaela: <i>"Netanyahu jullie zijn de echte NEO NAZIS jullie maken holocaust, niet alleen maar in Palestijne maar ook in de hele wereld.</i></p> <p><i>De vrijmetselaar joden, iluminate joden en bergenbilders ljn de macht hebbbers van de wereld .</i></p> <p><i>e zijn se eigenaars van de Amerikaanse politiek</i></p> <p><i>Ze zijn eigenaar van de EUROPESE unie</i></p> <p><i>Ze zijn eigenaars van de Vaticaan</i></p> <p><i>ze zijn eigenaars van de werel bank FMI (LEEGPLUGGERS)</i></p> <p><i>Ze zijn eigenaars van OTAN (waarmee ze allerlei oorlogen overal voeren)</i></p> <p><i>HUN DOEL</i></p> <p><i>DE TOTALE VERNIETIGEN VAN DE NORMEN EN WAARDEN VAN DE MENSELIJKHEID</i></p> <p><i>TOTALE VERNIETIGEN VAN CHRISTELIJKE PRINCIEPEN"</i></p>
CODE 6.b De media vertellen leugens	<p>[21 oktober 2015] Gregory: <i>"NOS begint zich steeds meer neer te zetten als 1 grote grap.. Vertellen de helft of de verkeerde kant van het verhaal.. Kan nog beter op de speld gaan kijken"</i></p>

Bijlage 2: Framingmatrixen

Mediaframe 1: het slachtofferframe

Het slachtofferframe Reasoning devices				
Probleem- definiëring	Causale verantwoordelijkheid	Handelings- perspectief	Morele basis	Emotionele basis
Joden hebben een blijvend trauma opgelopen.	Nazi's, antisemieten en de behandeling van Joden direct na WOII.	Slachtoffers dienen gecompenseerd te worden.	Respect voor de Joodse gemeenschap & bestrijden van racisme.	Spijt, schaamte.

Het slachtofferframe Framing devices	
Metaforen / kernbegrippen	Voorbeelden
Slachtoffers, hardvochtige opstelling, gruweldaden, er dreigt gevaar.	<p>“Het geld is een compensatie voor de 'achterstallige erfpacht' die Amsterdamse Joden zeventig jaar geleden aan de gemeente moesten betalen toen zij na de oorlog terugkeerden uit de concentratiekampen.”</p> <p>“Dit is de realiteit van de Joden in Nederland: Joodse opiniemakers worden bedreigd, bij opperrabijn Jacobs werden de ruiten een aantal keren ingegooid en Joodse instellingen worden zwaarbewaakt, soms lijkt het alsof je een bunker nadert.”</p>

Mediaframe 2: het religieframe

Het religieframe

Reasoning devices

Probleem-definiëring	Causale verantwoordelijkheid	Handelings-perspectief	Morele basis	Emotionele basis
Orthodox Jodendom staat haaks op westerse normen en waarden.	Gebuiken binnen het geloof zorgen voor ongelijkheid.	Afschaffen van geloof en bestraffen van discriminatie.	Vrijheid van meningsuiting, bestrijden van discriminatie.	Onbegrip en afkeer.

Het religieframe

Framing devices

Metaforen / kernbegrippen	Voorbeelden
Anti-geloof, westerse normen en waarden, ultra-orthodox, gescheiden, zonder vrouwen	<p>“Nee: het gaat mij om het idee dat Israël een verlicht westers land zou zijn. Het is echter een halve theocratie.”</p> <p>“Het is niet de eerste keer dat een vrouw heeft moeten wijken voor een ultra- orthodoxe man bij El Al,”</p>

Mediaframe 3: het totum-pro-parteframe

Het totum-pro-parteframe Reasoning devices

Probleem-definiëring	Causale verantwoordelijkheid	Handelings-perspectief	Morele basis	Emotionele basis
Israël is compleet Joods en alle Joden zijn Israëli.	Het Israël-Palestinaconflict, opvoeding van mensen	Conflict op dat grondgebied oplossen	Oorlog vermijden / oplossen is wenselijk.	Geen leed en pijn meer, geen discriminatie en racisme.

Het totum-pro-parteframe Framing devices

Metaforen / kernbegrippen	Voorbeelden
Israël, Israëliet, Israëli Joden, Jodendom, Palestina, conflict.	<p>“Ik heb haar meteen verteld dat ik geen Israëliër ben, maar een Belg. Maar zelfs al was ik Israëliër, dan nog zou dat niets over mij zeggen.”</p> <p>“Veel mensen kunnen Israël en Joden niet uit elkaar houden.”</p>

Facebookframe 1: het religieframe

Het religieframe Reasoning devices				
Probleem- definiëring	Causale verantwoordelijkheid	Handelings- perspectief	Morele basis	Emotionele basis
Religies zorgen alleen maar voor problemen en oorlogen.	Religies sluiten elkaar uit, hierdoor ontstaat conflict.	Religie afschaffen.	Iedereen is gelijk.	Conflict en leed voorkomen. Angst voor religie.

Het religieframe Framing devices	
Metaforen / kernbegrippen	Voorbeelden
Geloof is achterlijk, zorgt alleen maar voor problemen, zorgt voor oorlog, godsdienst betekent haat.	<p>“Grrrrr. Ieder (!) geloof maakt zoveel kapot.”</p> <p>“Ik denk dat zolang er godsdiensten zijn, is er haat en oorlog.”</p> <p>“Alles draait bij n oorlog jammer genoeg nog steeds om geloof.”</p>

Facebookframe 2: het slachtofferframe

Het slachtofferframe

Reasoning devices

Probleem-definiëring	Causale verantwoordelijkheid	Handelings-perspectief	Morele basis	Emotionele basis
Joden voelen zich nog steeds bedreigd	Nazi's, hedendaags antisemitisme.	Joden moeten weerbaarder worden en antisemieten moeten worden aangepakt.	Bestrijding van racisme	Angst, verdriet en pijn.

Het slachtofferframe

Framing devices

Metaforen / kernbegrippen	Voorbeelden
De joden zijn afgeslacht, worden lastig gevallen, antisemieten, nazi's bestaan nog steeds.	"Bange schijterds die mislukken in het leven en de schuld schuiven op de joden. Dat gebeurt al sinds de Middeleeuwen... Als de winkel van moeders niet loopt, is het de schuld van de joden die daar niet willen kopen. Ja wat denk je zelf? Als ik joods was, ging ik ook niet shoppen bij white supremacists!"

Facebookframe 2: het counterslachtofferframe

Het counterslachtofferframe

Reasoning devices

Probleem-definiëring	Causale verantwoordelijkheid	Handelings-perspectief	Morele basis	Emotionele basis
Joden spelen te snel het slachtoffer.	Teruggrijpen naar het leed uit het verleden.	Ophouden met slachtofferkaart trekken.	Er zijn genoeg andere volkeren die lijden, joden moeten zich niet aanstellen.	Ergernis en irritatie.

Het counterslachtofferframe	
Framing devices	
Metaforen / kernbegrippen	Voorbeelden
Lekker makkelijk, slachtofferkaart, joden moeten eens ophouden.	<p>“Lekker makkelijk weer om dit aan te halen. Blijft mooi om te zien dat we na 70 jaar hier nog steeds een probleem van maken.”</p> <p>“eerlijk gezegd moeten joden eens ophouden met het steeds maar weer verwijzen naar de 2de Wereld Oorlog en gewoon eens vooruit gaan denken nu. Ze hangen veel en veel te vaak de slachtoffer uit terwijl ze het absoluut niet zijn”</p>

Facebookframe 3: het conflictframe

Het conflictframe Reasoning devices				
Probleem- definiëring	Causale verantwoordelijkheid	Handelings- perspectief	Morele basis	Emotionele basis
Palestina wordt onderdrukt en er wordt genocide gepleegd.	Israël/Joden.	Israël een halt toeroepen en veroordelen.	Eindigen van conflict.	Pijn, angst, verdriet.

Het conflictframe Framing devices	
Metaforen / kernbegrippen	Voorbeelden
Joden zijn lekker bezig in Israël, het zijn geen lieverdjes, plegen zelf genocide.	<p>“Joden verwijzen maar al te graag naar WO II terwijl zij zelf veel gruwelijkere daden plegen.”</p> <p>“Zullen we het hebben over de terreur van Israel t.o.v. de Palestijnen? O, wacht, we kijken met zijn allen de andere kant op...”</p>

Facebookframe 4: het complotframe

Het complotframe Reasoning devices				
Probleem- definiëring	Causale verantwoordelijkheid	Handelings- perspectief	Morele basis	Emotionele basis
Antisemitisme is een complot om Joden in een beter daglicht te stellen.	De media berichten te eenduidig, vertellen niet alle verhalen/	Burgers moeten zelf kritischer nadenken en eigen waarheid zoeken.	De media is niet objectief genoeg.	Uitsluiting.

Het complotframe Framing devices	
Metaforen / kernbegrippen	Voorbeelden
De media vertellen maar het halve verhaal, antisemitisme is een complot, complot, er wordt ons leugens verteld.	“op 1 na grootste leugen op aarde, er waren meer joden na de Tweede wereld oorlog dan daar voor ;) het instituut waar alle joden geregistreerd zijn, bevestigt dit namelijk. Dus het was een Fake Holocaust, ook wel HoloHoax genoemd”

Facebookframe 5: Antisemitisme is de schuld van de islam

Antisemitisme is de schuld van de islam

Reasoning devices

Probleem-definiëring	Causale verantwoordelijkheid	Handelings-perspectief	Morele basis	Emotionele basis
Moslims veroorzaken antisemitisme.	Teksten in de Koran, opvoeding.	Afschaffen van geloof.	Religies creëren ongelijkheden.	Angst, haat.

Antisemitisme is de schuld van de islam

Framing devices

Metaforen / kernbegrippen	Voorbeelden
De islam is de schuldige, het is wel duidelijk wiens schuld dit is, moslims zijn van nature antisemitisch.	<p>“En ja hoor, andere schuldig maken terwijl de islam de schuldige is.”</p> <p>“Je weet gewoon dat moslims enorme antisemieten zijn. Dus dat is de kat op het spek binden. Genoeg voorbeelden in het buitenland tonen aan dat dit verkeerd gaat. Waarom dat opzoeken dus?”</p>

Bijlage 3: Facebookcitaten

4.1.3 Het totum-pro-parteframe

Anas de Vrede – ‘Groep Duitsers blijvend antisemitisch door nazi’s’ op de Volkskrant.

Eelco Kruidenier – ‘Israëlich-Palestijns conflict: nieuw recept voor vrede’ op de Volkskrant.

4.2.1 Het religieframe

Marianne Juninck – ‘Joodse ontsnappingstunnel ontdekt in oud nazikamp’ op AD.nl.

Frieda Kok – ‘Israël is een halve theocratie’ op de Volkskrant

Wiel Hopmans – ‘Joodse dame klaagt El Al aan om ‘discriminerende’ stoelendans in het vliegtuig.’ op de Volkskrant.

Ilse Brouke – ‘PKN distantieert zich van jodenhaat Maarten Luther’ op NOS.

Lucas Rem – ‘In beeld: groot spektakel op ultra-orthodox Joods huwelijk’, op NOS.’

Petra van Son – ‘In beeld: groot spektakel op ultra-orthodox Joods huwelijk’, op NOS.

Erwin Claassen – ‘Mensen in doodsnood help je, zeker als Jood’ op de Volkskrant.

Stienie de Haan – ‘Israël is een halve theocratie’ op de Volkskrant.

4.2.2 Het slachtofferframe & counterslachtofferframe

Nico Trommelen – ‘Joodse gemeenschap in beroering na miljoenengift’ op de Volkskrant.

Gineke Mons – ‘Witte nationalistes roepen op tot ‘actie’ tegen joden in dorp’ op AD.nl.

Franko Berk – ‘Veel jongeren gaan naar Israël’ op AD.nl.

Sven van Wijk – ‘Kinderen gevluchte Joden terug naar Duitsland na brexit’ op AD.nl.

Jan van den Heuvel – ‘Aangifte tegen Abou Jahjah en VPRO om Zomergasten’ op NOS.

Bolle Bèrres - ‘Aangifte tegen Abou Jahjah en VPRO om Zomergasten’ op NOS.

4.2.3 Het conflictframe

Emma Rewinkel – ‘Veel jongeren gaan naar Israël’ op AD.nl.

Hans Koevoets – ‘Aangifte tegen Abou Jahjah en VPRO om Zomergasten’ op NOS.

Christophe Van Steenwinkel – ‘Joodse organisaties bezorgd over opvang moslims in Amstelveen.’ op NOS.

Perla Una – ‘Israël is een halve theocratie’ op de Volkskrant.

Peter Trimborn – ‘Netanyahu beschuldigt voormalige Palestijnse leider van Holocaust’ op NOS.

Fotna Al Shobaki – ‘Netanyahu beschuldigt voormalige Palestijnse leider van Holocaust’ op NOS.

Ismael Issy – ‘Israël is een halve theocratie’ op de Volkskrant.

Anne Fruytler – ‘Israël is een halve theocratie’ op de Volkskrant.

4.2.4 Het complotframe

Michaela Sumaq Yupanki – ‘Groep Duitsers blijven antisemitisch door nazi’s’ op de Volkskrant.

Hasan Hasan Kirec - ‘Groep Duitsers blijven antisemitisch door nazi’s’ op de Volkskrant.

Arend Glas – ‘Na het moordcomplot in deze villa gold: Befehl ist Befehl’ op NOS.

Jan de Wit – ‘PKN distantieert zich van jodenhaat Maarten Luther’ op NOS.

Martin van Dijk – ‘Na het moordcomplot in deze villa gold: Befehl ist Befehl’ op NOS.

Maartje Roelofsen – ‘75 jaar na de februaristaking: wie waren de slachtoffers?’ op de Volkskrant.

4.2.5 Antisemitisme is de schuld van de Islam

Marc Geurens – ‘Veel jongeren gaan naar Israël’ op AD.nl.

Yada Pols – ‘Veel jongeren gaan naar Israël’ op AD.nl.

Tamara ter Veen – ‘Mensen in doodsnood help je, zeker als Jood’ op de Volkskrant.

Puck Witsmeer – ‘Mensen in doodsnood help je, zeker als Jood’ op de Volkskrant.

Abdellah El Mannani - ‘Veel jongeren gaan naar Israël’ op AD.nl.

Christophe Van Steenwinkel – ‘Joodse organisaties bezorgd over opvang moslims in Amstelveen.’ op NOS.

Hessel Loco – ‘Joodse organisaties bezorgd over opvang moslims in Amstelveen.’ op NOS.